

# RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE : RIDDER RENE VICTOR, HOOFDREDACTEUR

E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES : PROF. MR. RIDDER RENE VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

## Overzicht van de Vlaamse rechtsliteratuur gedurende de gerechtelijke jaren 1977-1978 en 1978-1979 (Slot)

### *Strafrecht*

Onder de wetenschappelijke werken die onlangs verschenen op het gebied van het strafrecht zou ik eerst willen wijzen naar het *Liber Amicorum Hermann Bekaert*, waarin veertien studies over strafrechtelijke aangelegenheden in het Nederlands zijn opgenomen. Zij zijn van de hand van vooraanstaande strafrecht-juristen en criminologen, waaronder ook meerdere Nederlandse geleerden.

De verschillende onderwerpen die behandeld werden zijn te talrijk om ze hier te bespreken. Ik zou enkel de aandacht willen vestigen op de bijdrage van J. Leliaert «*Nederlands of Frans met Vlaamse woorden ?*», waarin hij aantoonde hoe Nederlands schrijvende juristen en ambtenaren in België talloze fouten maken tegen het Nederlandse taaleigen en tegen de gangbare Nederlandse terminologie. Hij spoort de oorzaken ervan op, geeft een overvloed van voorbeelden waarin foutieve uitdrukkingen gebruikt worden en wijst de weg aan die dit kan verhelpen.

Al heeft dit artikel van Leliaert niet speciaal betrekking op het strafrecht, toch is het op zijn plaats in het *Liber Amicorum Bekaert* en het zou wenselijk zijn dat alle Vlaamse juristen het zouden lezen.

Tijdens de vierde Belgische dagen voor criminologie die plaats hadden in de rijksuniversiteit te Gent in 1978 werd het onderwerp «*Strafrechtsbedeling en wetenschappelijk onderzoek*» aan de dagorde gesteld. In de openingsrede van prof. dr. W. Calewaert, voorzitter der school voor criminologie van de R.U.G., houdt deze een warm pleidooi voor de noodzakelijkheid op het gebied van de criminaliteit een politiek te voeren die steunt op wetenschappelijke basis. De verschillende verslagen die als grondslag voor de besprekingen dienden, hadden betrekking op het wetenschappelijk onderzoek en het politioneel criminaliteitsbeleid, de criminele politiek in België, de magistratuur, en tevens het wetenschappelijk onderzoek in verband met het gevangeniswezen.

Al deze referaten werden door de zorgen van Marianne Geeroms in een boekdeel verzameld, waarin ook de uitgebreide verslagen over de besprekingen zijn opgenomen.

Op het terrein van het strafrecht zijn er een paar openingsredes die bijzondere belangstelling verdienen.

Vermelden wij die van de advocaat-generaal J. Kuyl, uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof van Beroep te Antwerpen «*Over de eenheid van misdadig opzet*». Hierin wordt een belangrijke ontleding gegeven van de jurisprudentie van het Hof van Cassatie in verband met de interpretatie van het begrip «Eenheid van misdadig opzet». De advocaat-generaal toont aan welke vergissingen er zich op dit gebied voordoen en acht de noodzakelijkheid aanwezig van een ingrijpen van de wetgever om de begripsverwarring uit te schakelen.

Een andere belangrijke rede is die van de procureur-generaal G.J.Y. Verhegge «*Bedenkingen bij een actueel fenomeen : het Verzetsterrorisme*» waarin de draagwijdte van de internationale overeenkomsten die gesloten werden met het doel het terrorisme te bestrijden, ontleed worden en waarin ook bijzondere aandacht wordt besteed aan de rol van de advocaat bij de behandeling van terroristenprocessen.

De Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland had vorig jaar als onderwerp ter bespreking aan haar dagorde gesteld «*Uitlevering tussen België en Nederland volgens het Beneluxverdrag aangaande de uitlevering en de wederzijdse rechtshulp in strafzaken*». Wat de toestand in België betreft werd daarover een preadvies uitgebracht door Françoise Thomas, waarin een selectief overzicht wordt gegeven van enkele der grondbeginselen van het verdrag. De auteur doet uitschijnen hoe noodzakelijk het is dat aan de overeenkomst wijzigingen zouden worden gebracht, waarvan zij aan de hand van sprekende voorbeelden de opportuniteit bepleit.

De bescherming van het privéleven, dat in onze tijd zozeer bedreigd wordt, is er de aanleiding toe geweest dat reeds een hele literatuur tot stand kwam om deze bescherming te verzekeren en dat ook reeds te dien einde wettelijke bepalingen werden uitgevaardigd.

Het was een uitstekende gedachte van de ere-procureur-generaal *J. Matthijs* een samenvatting te geven van heel de problematiek in een mededeling die hij las in de Koninklijke Academie voor Wetenschappen onder de titel «Privacy».

In deze studie geeft de auteur een algemeen overzicht van de meeste feiten waardoor het privéleven kan aangetast worden. Deze feiten werden in de laatste jaren nog vermenigvuldigd door de ontwikkeling van de techniek.

De procureur-generaal gaat dan na welke waarborgen er in ons strafrecht en strafprocesrecht te vinden zijn om de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer te waarborgen.

Deze regelen zijn reeds zeer talrijk en de auteur maakt er een volledige inventaris van op. Zij worden nog gestaafd door de bepalingen van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens.

Niettegenstaande deze reeds indrukwekkende inventaris, besluit de auteur dat er zich in ons intern recht nog grote leemten voordoen. Noch de Grondwet, noch enige wettelijke bepaling voorzien op algemene wijze in een grondrecht op eerbiediging van het privéleven. De wetbepalingen betreffende de beperkingen die aan de uitoefening van de prerogatieven der particulieren zijn aangebracht zijn meestal onnauwkeurig; de rechtsmiddelen zijn ontoereikend en er zijn geen normen betreffende de fabricatie van en de handel in toestellen opgevat om het privéleven te krenken.

De auteur neemt dan de voorstellen in studie die reeds werden uitgewerkt om de bestaande leemten aan te vullen en hij spreekt de hoop uit dat zo spoedig mogelijk in ons strafrecht en ons strafprocesrecht de nodige beschermingsmaatregelen van de persoonlijke levenssfeer wettelijk zullen genomen worden.

Sedert er zeer zware straffen werden toegepast op daders van feiten van verkrachting en het Hof van Beroep te Brussel een arrest heeft uitgesproken waardoor aanvaard wordt dat een man kan gestraft worden wegens verkrachting van zijn echtgenote, staat dit misdrijf in het midden van de belangstelling.

Tevoren reeds was er, vooral in Frankrijk, heel wat polemiek ontstaan betreffende de bestraffing van dit misdrijf.

Thans is desaaangaande een wetenschappelijk werk verschenen uitgegeven door het Nationaal Centrum voor Criminologie «*De verkrachting en het slachtoffer*» door *Bruno Bulthé* en *Monica Remouchamps* met een woord vooraf van raadsheer *Raymond Screvens*.

Het onderwerp werd tot nog toe weinig behandeld en het is dan ook gelukkig dat deze monografie over dit speciaal delict is verschenen.

De studie van de bestraffing van de verkrachting gaat inderdaad met veel moeilijkheden gepaard. Daar de feiten meestal gebeuren zonder aanwezigheid van getuigen, is het bewijs ervan uiterst moeilijk. Daarbij komt dat menigvuldige weerzinwekkende verkrachtingen ongestraft blijven ten gevolge van het feit dat het slachtoffer de feiten niet aan het gerecht bekend maakt. Om deze reden zijn dan ook de statistische gegevens betreffende de bestraffing tenslotte zonder waarde.

De auteurs onderzoeken in een eerste hoofdstuk van hun werk welke de reden is waarom zoveel verkrachtingen niet aan de politie worden aangegeven en brengen zulks in verband met de plaats van de vrouw in het maatschappelijk

leven. Zij wijzen op de pogingen die aangewend werden, meer bepaald in de Verenigde Staten, om dit euvel te verhelpen door het oprichten van een centrum dat tot taak heeft het slachtoffer van een verkrachting te volgen en te begeleiden.

Het grootste gedeelte van het boek bestaat dan uit de studie van de juridische benadering van de verkrachting, de geschiedenis van de bestraffing, de evolutie van de Belgische wetgeving sinds 1830 en haar tegenwoordige stand en verder de wetgeving betreffende dit misdrijf in onze buurlanden.

De auteurs besteden een uitgebreid hoofdstuk aan de psychologische benadering van het misdrijf, waarin belangrijke gegevens voorkomen betreffende de liefdesverhoudingen tussen man en vrouw, de aanleiding tot een verkrachting en de psychische verhouding tussen de dader en het slachtoffer. De nadruk wordt erop gelegd dat bij de studie van de toestand der vrouw deze moet gesitueerd worden in de huidige samenleving en de schrijvers vragen zich af of het niet zou aangewezen zijn de verkrachting in de toekomst niet meer te beschouwen als een zedenmisdrijf, doch wel als een geweldmisdrijf.

In een bijlage van het werk worden door de auteurs de feitelijke omstandigheden vermeld van vierhonderd gevallen van verkrachting, volgens de gegevens van de strafrechtelijke dossiers.

Een uitvoerige bibliografie vult het boek aan.

De jeugdbescherming in ons land, met zijn jeugdrechtsbanken, zijn jeugdbeschermingscomités, zijn sociale diensten en allerlei andere instellingen die errond zwermen, wordt meestal beschouwd als een optimale organisatie die kan dienen als model voor andere landen. *Lode Walgrave* deelt dit enthousiasme niet en in een boek getiteld «*Uitgeleide aan de jeugdbescherming*», dat uitgegeven werd als werkdokument door het Centrum voor interdisciplinaire studie van de strafrechtsbedeling aan de katholieke universiteit te Leuven, verdedigt hij een mening die voor velen verrassend zal zijn. Hij is van oordeel dat de jeugdbescherming in ons land op een volstrekt verkeerde basis georganiseerd werd en dat ze tenslotte meer kwaad dan goed sticht.

Welke mening men ook moge hebben over het uiteinde-lijk besluit van de auteur, het is in elk geval gefundeerd op een zeer diepgaande studie van psychologische en psychanalytische onderzoekingen en op een uitgebreide literatuur over het onderwerp.

Het euvel dat de auteur in het licht stelt bij de thans bestaande jeugdbescherming is het feit dat men deze bescherming uitgebouwd heeft in het kader van het strafrecht en dat men de jeugdigen die men wil beschermen beschouwt als delinquenten. Dit acht de auteur volledig verkeerd en het onderscheid tussen delinquenten en niet-delinquenten fundeert ten onrechte onze jeugdbescherming.

Aan de hand van een zeer uitvoerig wetenschappelijk materiaal komt de auteur tot de vraag of de jeugdbescherming als een afzonderlijke voor jongeren gespecialiseerde instantie met sterke gerechtelijke impact, nog een reden van bestaan heeft. Schrijver antwoordt hierop negatief. De jeugdbescherming, zoals ze thans bestaat, kan niet bewijzen dat haar optreden enig nut heeft.

Als alternatief stelt de auteur voor dat de hulpverlening aan de jongeren zou dienen op te gaan in de normale hulp-

verleningsvoorzieningen, die in niveaus moeten gestratificeerd worden, naar specialisatie, naar afstandelijkheid en naar techniciteit. Hij is van oordeel dat de jeugdrechtsbank zou moeten evolueren tot een hulpverleningsrechtbank, waarin alle problemen van hulp aan mensen worden behandeld, terwijl wellicht het ogenblik gekomen is om de jeugdbescherming «*stilletjes uitgeleide te doen*».

De studie van Lode Walgrave zal voorzeker verbazing wekken in het milieu der jeugdbescherming; zij zal op veel verzet stuiten en zelfs als gevaarlijk beschouwd worden. Dit neemt echter niet weg dat in juridische kringen reeds sedert geruime tijd ernstige bezwaren worden voorgebracht tegen de jeugdbescherming zoals ze thans bestaat en dat de argumenten die in het boek van de auteur ontwikkeld worden van die aard zijn dat zij diep doen nadenken en dat het niet uitgesloten is dat zij aan de basis zullen liggen van een nieuw stelsel dat beter zou aangepast zijn aan het actueel maatschappelijk leven.

In verband met de jeugdbescherming moeten wij ook de aandacht vestigen op het boekje uitgegeven door het studiecencentrum voor jeugdmisdadigheid «*Statistieken en jeugdbescherming*». Dit boek is tweetalig doch er komen verschillende Nederlandstalige referaten in voor zoals die van E. Verhellen, «*Jeugdbescherming en statistiek, een kwestie van vragen en blijven vragen*»; van X. Renders en H. De Bruyne over de «*Nationale Belgische bond voor geesteshygiëne*». *Statistisch onderzoek naar de cliënteel van de centra voor geesteshygiëne* en van L. Walgrave «*Voor een open statistiek van de jeugdbescherming*».

Er worden in deze referaten meerdere bezwaren naar voren gebracht tegen de wijze waarop de statistieken aangaande de jeugdbescherming worden aangelegd en voorstellen worden gedaan om daarin verbetering te brengen.

Wie zich bezighoudt met de jeugdbescherming zal uit dit boek veel kunnen leren.

Door het centrum voor interdisciplinaire studie van de strafrechtsbedeling der katholieke universiteit te Leuven verscheen een verzamelwerk getiteld «*Strafuitvoering in close-up*» samengesteld onder leiding van Tony Peters.

De hier samengebundelde studies zijn gegroepeerd onder drie titels: 1. Problemen bij de uitvoering van de vrijheidstraf; 2. Problemen bij de probatie, de internering en de nazorg; 3. Problemen van het penitentiair beleid. Onder de drie hoofden zijn zeer interessante opstellen gebundeld, die de vrucht zijn van grondige onderzoeken aangaande de psychologie van de delinquenten. Er wordt gehandeld over de alcoholisten in de gevangenis, de bezoeken aan de gevangenen, de probatie en de internering in België en de algemene toestand van het Belgische gevangeniswezen. De opstellen zijn te verscheiden en te uitvoerig om ze hier in detail te bespreken doch er kan wel in het geheel van deze studies een algemene trend erkend worden nl. dat het in belangrijke mate wenselijk zou zijn een aantal delinquent toestanden aan het gerecht te onttrekken en ze volledig over te laten aan de zorg van hulpverlenende instanties.

Een zeer nuttige uitgave voor het politieel onderzoek is de «*Verzameling van processen-verbaal met commentaar*», samengesteld door Guy Van Pée en uitgegeven door de uitgeverij U.G.A. te Heule.

Thans is er een deel verschenen dat betrekking heeft op *het verkeer* en dat naar aanleiding van het opstellen van processen-verbaal een volledige behandeling vormt over het verkeersrecht. De omvang van de uitgave en de uitvoerigheid van de inhoud maken van deze verzameling een onontbeerlijk werkinstrument voor allen die betrokken zijn bij de rechtsbedeling.

Het boek van Léon Van der Kelen, hoofdcommissaris voor gerechtelijke opdrachten bij het Parket te Gent «*De strafrechtelijke tussenkomst der parketten bij onregelmatigheden in erfenissen en testamenten*» heeft een inhoud die de titel niet doet vermoeden.

Men verwacht hier een praktisch handboek te vinden waarin alle details der actie van het openbaar ministerie in verband met misdrijven die betrekking hebben op het erfenisrecht zouden uiteengezet worden. Dit is geenszins het geval en het gedeelte van het werk dat betrekking heeft op het strafrechtelijk onderzoek is uiterst summier en bevat enkel algemeen bekende gegevens.

Het grootste gedeelte van het werk bestaat uit een overzicht van het burgerlijk recht op het gebied van de erfenissen, de testamenten en de schenkingen, terwijl in afzonderlijke hoofdstukken zowel het oude als het nieuwe huwelijksgoederenrecht wordt weergegeven. Het is natuurlijk van groot belang dat politieambtenaren belast met het onderzoek van strafbare onregelmatigheden bij erfenissen en testamenten zo goed mogelijk op de hoogte zouden zijn van de regelen van het burgerlijk recht die deze materie beheersen. Daartoe wordt hun thans de gelegenheid gegeven door dit werk dat eenvoudig en duidelijk is en waarvan de inhoud met het grootste gemak kan geassimileerd worden.

Het boek dient dan ook voorzeker aanbevolen te worden in een veel bredere kring dan die van de ambtenaren bij de parketten.

#### Administratief recht

Voor het administratief recht blijft nog steeds het «*Overzicht*» van prof. André Mast, eerste voorzitter van de Raad van State, de basis, zowel voor het onderwijs als voor de praktijk. De uitmuntende hoedanigheden van dit werk dienen niet meer in het licht gesteld, doch het is verheugend dat er thans reeds een zevende uitgave van verschenen is, volledig aangevuld en bijgewerkt. Dit boek zal nog lange tijd in de Vlaamse rechtsliteratuur onvervangbaar zijn als grondslag voor de studie van het bestuursrecht.

De meeste geschriften op het gebied van het administratief recht werden ook weer gepubliceerd in het Administratief Lexicon, waarin verschillende nieuwe verhandelingen verschenen en waarin meerdere vroeger reeds gepubliceerde tractaten in nieuwe drukken volledig aangepast werden.

Bij de nieuwe tractaten vermelden wij dat van Henri Coremans en Jean Dujardin over «*Beheer over de onroerende goederen van openbare rechtspersonen*».

De auteurs bestuderen in een eerste hoofdstuk het onderscheid tussen het openbaar en het privaat domein; zij schetsen er de historische evolutie van en onderzoeken het onderscheid in de rechtsleer en in de Belgische rechtspraak, waarna de algemene rechtsregelen worden nagegaan die de goederen beheersen die tot elk van beide domeinen behoren.

In meerdere afdelingen beschrijven de auteurs dan de voorwaarden en regelen voor het verkrijgen, het beheren en vervreemden van onroerende goederen van het staatsdomein, van de provincie, van de gemeente, van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn en van de kerkfabrieken. De uitgebreide wetgeving is volledig in het tractaat verwerkt en rechtspraak en rechtsleer worden overvloedig aangehaald. Voor de menigvuldige juridische problemen die rijzen op dit gebied vindt men in de verhandeling gemakkelijk alle vereiste aanwijzingen om tot een oplossing te komen.

Dit tractaat werd vervolledigd met een naamloze verhandeling die in het Administratief Lexicon werd opgenomen over «*Scheningen en legaten aan openbare rechtspersonen*», een belangrijk onderwerp, waaraan Jean Dujardin, assistent aan de rijksuniversiteit te Gent, een studie wijdde die ook verscheen in het Administratief Lexicon. Deze scheningen en legaten kunnen slechts uitwerking hebben nadat ertoe machtiging is verleend door de bevoegde overheid. De modaliteiten volgens dewelke deze machtiging wordt toegestaan worden in het werk van de schrijver bestudeerd naar gelang ze ten goede komen aan de staat, de provincies, de gemeenten, de openbare centra voor maatschappelijk welzijn en ten voordele van verschillende erkende erediensten. Welke pleegvormen moeten nu in acht genomen worden om de goedkeuring van de overheid te krijgen en op welke wijze geschiedt het onderzoek en de besluitvorming van deze toezichthoudende overheid. Dit alles wordt nauwkeurig uiteengezet en van de onmogelijke of ongeoorloofde voorwaarden, die de machtiging beletten, wordt een hele reeks praktische voorbeelden gegeven die klaarheid verschaffen over de bedoelingen van de administratieve jurisprudentie.

Een laatste hoofdstuk van het tractaat bespreekt nog de fiscale bepalingen en vermeldt de scheningen die kosteloos worden geregistreerd of tegen een verminderd registratierecht en de legaten die van het successierecht vrijgesteld zijn. Een volledige lijst van de openbare staatsinstellingen die vrijstelling genieten van registratie- en successierecht, sluit het werk af.

Een beknopte bespreking van het «*Inzagerecht van de gemeenteraadsleden*» komt de uitvoerige verhandeling die reeds in het Administratief Lexicon verscheen over de gemeenteraad aanvullen.

Onder de tractaten die, na herziening, in tweede uitgave werden gepubliceerd vermelden wij dit over «*Geesteszieken*» van prof. A.W. Vranckx met de medewerking van Henri Coremans en Jean Dujardin. Het tractaat is een lijvig boek geworden.

Een tweede uitgave van de verhandeling van prof. A. Vranckx, over het belangrijk trefwoord «*Openbare instellingen. Instellingen van openbaar nut*», in het Administratief Lexicon, werd bijgewerkt en aangevuld door Jean Dujardin.

Het trefwoord «*Deposito- en consignatiekas*» werd samengesteld door prof. A. Vranckx, Coremans en Dujardin.

Over het «*Kredietwezen*» in het algemeen schreef ook staatsraad H. Coremans voor het Administratief Lexicon een uitgebreide studie, waarin hij eerst de verschillende vormen van het krediet ontleedt en daarna uitweidt over het

wettelijk statuut van de banken met een uiteenzetting over de samenstelling en de bevoegdheid van de bankcommissie en met de essentiële gegevens betreffende de Nationale Bank van België.

In een volgend hoofdstuk doet schrijver de vele openbare kredietinstellingen de revue passeren en geeft hij voor elk van hen het doel aan dat wordt nagestreefd, de samenstelling en de werkwijze. Aan de beurt komen dan de private spaarkassen met een ontleding van de wetgeving op hun activiteit en van de controle waaraan ze onderworpen zijn. Een laatste hoofdstuk behandelt de hypotheekmaatschappijen en geeft een overzicht van de wettelijke regeling die hierop toepasselijk is.

De auteur heeft deze zo uitgebreide stof weten samen te dringen in een beperkt bestek, waarin nochtans al het essentiële gegeven wordt. Het boek is rijk voorzien van bibliografische aanwijzingen die verdere studie mogelijk maken.

Het werk van Frans Wastiels over «*Openbare wegen*», dat in 1971 in het Administratief Lexicon verscheen is thans, in tweede uitgave, meer dan verdubbeld en vormt dus eigenlijk een volledig nieuw tractaat. Het werd ook afzonderlijk als boek uitgegeven onder de titel «*Handboek voor het wegenrecht*».

Alle juridische aangelegenheden betreffende de openbare wegen zijn hier in logische volgorde geklasseerd en grondig besproken. Schrijver bepaalt het begrip «openbare weg» en beschrijft het beheer van de wegen zo voor collectief als voor bijzonder gebruik, met afzonderlijke titels over de wegvergunningen, het gebruik van de wegen door openbare diensten, door vervoerinstallaties en verkeersmiddelen en verschillende andere vraagpunten m.b.t. het beheer. Na een ontleding van het politierecht dat de wegen beheerst, bestudeert de auteur achtereenvolgens de rijkswegen, de provinciewegen, de autosnelwegen, de lokale wegen en de buurtwegen, de polderwegen, de boswegen en de voet- en jaagpaden. Voortdurend vindt men in deze verhandeling verwijzingen naar allerlei wetenswaardigheden die over het algemeen minder bekend zijn. Het boek is dan ook een uiterst nuttig vademecum zowel voor de administraties die de wegen beheren als voor de particulieren die er gebruik van maken.

In het seminarie voor administratief recht aan de Universiteit te Leuven onder leiding van prof. L.P. Suetens werd de problematiek van de «*Intercommunale*» in studie genomen. De werkzaamheden van dit seminarie werden uitgegeven door Bert Beelen, Geert Decuyper en Hugh Driessen in een boekje getiteld «*Volk, gemeente, intercommunale*», waarin de juridische structuur van de intercommunale wordt benaderd en na een kritische beoordeling van de tegenwoordige toestand een alternatief wordt voorgesteld op een volksnationale basis.

Van het groot werk samengesteld door Maurice André Flamme, André de Grand'ry en Philippe Mathei «*Praktisch commentaar bij de reglementering van de overheidsovereenkomsten*», dat in het Nederlands verzorgd werd door Judith Vanderstiggelen is onlangs een vierde volledig herwerkte en aangevulde uitgave verschenen.

Talrijke nieuwe wetgevende bepalingen zijn in de laatste jaren op dit gebied in werking getreden, vooral de wet van 14 juli 1976 die het principe stelt van één enkele reglementering voor alle overheidsopdrachten voor werken, leve-

ringen en diensten, niet alleen in naam van de staat, maar ook in naam van elk ander publiekrechtelijk persoon.

Het commentaar dat in dit groot boek geboden wordt is werkelijk volledig; het is één van de belangrijkste monumenten der wetenschap van het administratief recht.

Over hetzelfde onderwerp werd in de *Cepess*-bladen een beknopt commentaar uitgegeven betreffende de *wet van 14 juli 1976 aangaande de overheidsopdrachten* voor aannemingswerken, leveringen en diensten waarin, in kort bestek, het toepassingsgebied van de wet, de bevoegdheden van de overheid en de grote beginselen van de overheidsopdrachten zoals mededinging en vaste prijs worden in het licht gesteld.

In zeer beperkte vorm worden hier essentiële gegevens verstrekt van wat door elk jurist dient gekend te zijn.

Onder de titel «*Overheidsopdrachten. Commentaar en wetgeving*» verscheen bij de U.G.A. te Heule in een losbladige uitgave, een uitgebreide verhandeling van C. Deschamps. De wetgeving en het commentaar kunnen dus steeds aangevuld worden met de jongste gegevens.

De redevoeringen die telkenjare worden uitgesproken door de gouverneur van de provincie Antwerpen, A. Kinsbergen, ter gelegenheid van de opening van de gewone zitting van de provincieraad, vormen steeds pareltjes die gekenmerkt zijn door de originaliteit van de inhoud, de overvloed van de documentatie en de voortreffelijke stijl. Zij vormen steeds belangrijke bijdragen tot de wetenschap van het administratief recht.

In 1978 had de gouverneur tot onderwerp van zijn rede gekozen «*Van statige cultuurpaleizen naar levende ontmoetingscentra*».

De redenaar omschrijft eerst waarin de opdracht bestaat die toevertrouwd werd aan de regionale en plaatselijke overheid in verband met de bewaring, de schepping en de spreiding van de cultuur. Veel werd reeds verwezenlijkt op cultureel gebied door privaat initiatief, doch er bestaan nog grote leemten die moeten aangevuld worden, waartoe de overheid de nodige impulsen kan geven. De gouverneur gaat dan de voorwaarden na die noodzakelijk zijn voor een behoorlijke ontplooiing van het cultureel werk en de vereisten voor de inplanting en uitrusting van culturele centra. Wij vernemen daarna wat er reeds in de provincie Antwerpen op dit gebied verwezenlijkt werd. Om de nog bestaande leemten aan te vullen is vereist dat in de eerste plaats zou gezorgd worden voor een rationele infrastructuur en voor een behoorlijke subsidiëring vanwege de overheid. De gouverneur besloot zijn rede met de vaststelling dat er reeds heel wat positiefs gepresteerd werd door gezamenlijke inspanningen van rijk, provincie, gemeenten en privésector en dat ook in de komende jaren nog heel wat ten goede zal gebeuren dank zij de overtuigingskracht van hen die geloven in het heilzaam nut van het sociaal culturele werk.

De wetgeving op de ruimtelijke ordening en de stedenbouw is het voorwerp geweest van meerdere wijzigingen die de basiswet van 1962 hebben herzien alsook tot een vrij uitgebreide gerechtelijke en administratieve jurisprudentie.

Dit alles werd verwerkt in een nieuw tractaat dat verscheen in het Administratief Lexicon «*Ruimtelijke ordening en stedenbouw*» door Robert Senelle, Philip Vande

Borre en R. Peremans. De auteurs beschrijven de wording van de basiswet van 29 maart 1962 en de evolutie van de wetgeving sedertdien. Zij bestuderen de voorwaarden van de plannen van aanleg en bespreken de verschillende soorten ervan, het nationaal plan, het streekplan en het gewestplan met de voorwaarden van de procedure voor de voorbereiding, de goedkeuring en de herziening ervan. De verhandeling is vrij uitgebreid doch behelst nog maar het eerste gedeelte van het tractaat. Het tweede en het derde deel zullen later volgen.

Over hetzelfde onderwerp verscheen een brochure «*De wetgeving op de ruimtelijke ordening en stedenbouw*» van de hand van M. Boes. De schrijver, die bekend is om zijn vroegere publikaties over dit onderwerp, heeft thans getracht de synthese te geven van de toestand zoals hij op dit ogenblik bestaat, aangepast aan de laatste wetgeving met inachtneming van de rechterlijke en bestuurlijke jurisprudentie die in het boek verwerkt werd.

«*Het juridisch compendium*» uitgegeven door de Stichting Leefmilieu onder de auspiciën van de Kredietbank publiceerde verschillende aanvullingen, waardoor de inhoud van het werk steeds dichter bij de werkelijkheid gebracht wordt.

Door Leo Verschooten, auditeur bij de Raad van State, in samenwerking met mr. Elizabeth Bernaerts werd een bespreking van de wetgeving en de reglementering «*Leefmilieu*» samengesteld.

Deze verzameling, die losbladig wordt uitgegeven door de uitgeverij Die Keure, zal alle wetten, reglementen en onderrichtingen bevatten betreffende de strijd tegen de milieuhinder alsook aangaande de ruimtelijke inrichting en het ruimtelijk beheer. De bedoeling is de uitgave volstrekt volledig te maken; er worden een 10-tal delen aangekondigd.

Het eerste deel dat betrekking heeft op het water is thans verschenen en men is verbijsterd te zien welke fantastische hoeveelheid voorschriften er reeds op dit gebied alleen toepasselijk zijn.

De «*Gentse Vereniging voor Planologie*» heeft een zeer interessant verslag gepubliceerd, waarin onderzocht wordt op welke wijze, binnen het kader van de gemeente, een betere ruimtelijke ordening zou kunnen verwezenlijkt worden. Het verslag draagt de titel «*Naar een nieuw gemeentelijk beleid op het vlak van de ruimtelijke ordening*». De opstellers van het rapport stellen zich vooral ten doel na te gaan welke verbeteringen er zouden kunnen aangebracht worden in verband met de ruimtelijke ordening in het beleid van de gemeenten na de fusies. Hierbij wordt ook een voorstel uitgewerkt voor de organisatie van planologische diensten.

Een verslag vol goede ideeën, dat belangrijke inlichtingen bevat voor de bestuurders van gemeenten.

Door de zogenaamde programmawet van 22 december 1977 werden aanzienlijke wijzigingen gebracht aan de belasting op de meerwaarde van onbebouwde onroerende goederen en aan de schadevergoeding bij planschade.

Door het Instituut voor Administratief Recht der universiteit te Leuven werd op 7 april 1978 een studiedag ingericht waarop over deze onderwerpen belangrijke referaten werden voorgebracht.

Na een uiteenzetting van A. Tiberghien over de belasting op de meerwaarde van gronden bespreekt professor L.P.

*Suetens «Gewestplannen en planschade»*. Hij oefent een scherpe kritiek uit op de wijziging ingevoerd door de programmawet; hij verwijt haar een gemis aan helderheid in de formulering en meent dat de schadeloosstelling wordt uitgehold. De rapporteur besluit dat het een dringende noodzaak is het eigendomsrecht op gronden op fundamentele wijze te herzien. Het sociaal karakter van deze eigendom moet worden erkend en er zal een scheiding moeten worden gemaakt tussen het gebruiksrecht en het eigendomsrecht. Het beschikkingsrecht van de particulieren zou volledig dienen ondergeschikt te zijn aan de eisen van het algemeen welzijn.

Deze belangrijke conclusie dient diep overdacht te worden.

Verder komen in het boek nog voor een commentaar van de wet van 22 december 1977 door *M. Boes* en de standpunten van de Federatie van Notarissen (notaris Ch. Sluyts) en van de Christelijke arbeidersbeweging (*E. Nijs*).

Over «*Het statuut van de vrije onderwijsinstellingen*» schreef *Raf Verstegen* een tractaat voor het Administratief Lexicon.

De aandacht van de auteur ging ook naar de sociale toestand der geestelijken die werkzaam zijn in het vrij onderwijs. Hierover wordt meer medegedeeld in de afdeling «sociaal recht».

*Het waterbeleid* is terdege in bespreking gekomen in verband met de regionalisering van België. In de politieke besprekingen, die nog steeds deze regionalisering voorafgaan, wordt er van dit vraagstuk druk gewag gemaakt.

Over het algemeen is men weinig nauwkeurig desaan gaande ingelicht en het is dan ook gelukkig dat *C. Grégoire* en *R. Mels* een studie hebben gewijd aan dit gewichtig probleem.

Zij bestuderen daarin achtereenvolgens de waterproductie, de structuur van de watervoorziening en de bescherming van het water, doch nemen ook de internationale aspecten van het waterbeleid in studie, met name de ontwerpverdragen met Nederland.

Deze ontwerpverdragen hebben voor ons land een reusachtig belang en spelen een rol bij de regionalisering en in de verhouding tussen Vlaanderen en Wallonië.

De lectuur van dit belangrijk boekje dient dan ook ten zeerste aanbevolen.

Twee zeer nuttige brochures verschenen nog in de Cessbladen nl. «*De wet op de ziekenhuizen*» en «*Diensten en instellingen voor gehandicapten*».

In deze beide brochures komen een massa wetenswaardigheden voor die onontbeerlijk zijn voor de toepassing van wet en reglementering.

## Sociaal recht

Naar aanleiding van het tienjarig bestaan van de Belgische Vereniging voor arbeidsverhoudingen werd een verzamelwerk uitgegeven dat de titel draagt «*Dertig jaar Belgische arbeidsverhoudingen*». Een aantal specialisten van het sociaal recht hebben hierin zeer belangrijke studies gepubliceerd waarin de evolutie en de tegenwoordige stand van het sociaal recht worden behandeld.

De leiding van deze uitgave, zoals van zovele andere, werd genomen door *prof. R. Blanpain*, die er zelf een studie

in schreef over «*Belgische arbeidsverhoudingen. Een momentopname van tripartisme in perspectief*». De andere bijdragen zijn zo rijk aan inhoud en aan synthetische waarde dat wij er ons toe moeten beperken ze enkel te vermelden. Zo komen in het boek de volgende studies voor: van *F. Denis* «*Evolutie van de arbeidsmarkt en van het tewerkstellingsbeleid*»; van *G. Van Acker* «*Ontwikkeling van de overlegeconomie*»; van *G. De Broeck* «*Het collectief overleg*»; van *G. Vandermeulen* «*Ontwikkelingen van de collectieve arbeidsverhoudingen in de openbare sector*»; van *E. Claeys-Leboucq* «*Jongerenstatuut en collectief overleg*»; van *O. Vanachter* «*Evolutie van de arbeidswetgeving*»; van *H. Goethals* «*Vastheid van betrekking*»; van *J.F. De Keersmaeker* «*Van werkrechttersraad naar arbeidsrechtbank*»; van *H. Deleeck* «*Het sociale zekerheidsbeleid in België van 1945 tot 1975*» en uiteindelijk van *J. Van Steenberge* «*Dertig jaar Belgische sociale zekerheidswetgeving voor werknemers. Evolutie. Tendenzen en perspectieven.*»

Het is een werk waarin men talrijke gegevens vindt die men tevergeefs elders zou zoeken.

Hierbij mogen we niet nalaten te wijzen op een reusachtige wetenschappelijke onderneming die onder de leiding staat van een Vlaams geleerde nl. *prof. R. Blanpain* «*International Encyclopedia for Labour Law and Industrial Relations*».

Deze uitgave heeft tot doel voor een groot aantal landen de juiste stand van het arbeidsrecht aan te geven. Daar meer dan 60 landen in aanmerking genomen worden zal het een onderneming zijn die vele jaren zal duren doch die een onmisbare documentatie zal bezorgen aan allen die belang stellen in het sociaal recht.

De monografie voor België is van de hand van *prof. Blanpain* en biedt een uitstekende samenvatting van het sociaal recht zoals het thans geldt in ons land.

Hoezeer ook deze uitgave dient toegejuicht vraagt men zich wel af of, als binnen enkele jaren de laatste delen zullen verschijnen, de eerste die van de pers kwamen niet reeds zullen zijn voorbijgestreefd.

Het in werking treden van de wet van 3 juli 1978 op de arbeidsovereenkomst was voor het sociaal recht een belangrijke gebeurtenis. De vroegere wetten die bestonden voor de verschillende soorten van arbeidsovereenkomsten werden samengeschaakt tot één geheel, met toevoeging van belangrijke nieuwe bepalingen. Dat deze wet tot heel wat commentaar zou leiden lag voor de hand.

*Prof. Roger Blanpain*, waarvan de activiteit werkelijk bewonderenswaardig is, was er het eerst bij om een boek uit te geven over «*De wet op de arbeidsovereenkomst*». Het spoedig verschijnen van dit boek was onontbeerlijk daar sommige gedeelten van de wet onmiddellijk van toepassing werden.

*Prof. Blanpain* heeft dan ook verkozen slechts een summiere ontleding van de wet te geven, doch voor het overige aan de beoefenaars van het sociaal recht een uitgebreide documentatie ter beschikking te stellen, waarin ze alle elementen vinden die voor de toepassing van de wet noodzakelijk zijn. Aldus werden opgenomen: twee tabellen waarin een vergelijking wordt uitgewerkt tussen de oude en de nieuwe wetgeving, de teksten van het wetsontwerp, van de adviezen van de Raad van State, van de Nationale Arbeidsraad, de verslagen van de parlementaire commissies

in Kamer en Senaat, de besprekingen in het parlement. Heel het dossier van de nieuwe wet is hier volledig bijeengebracht.

In zijn slotbeschouwingen geeft prof. Blanpain zijn mening te kennen over de waarde van de nieuwe wet. Hij is van oordeel dat er nog zeer talrijke leemten in voorkomen die zouden dienen aangevuld te worden. Deze nieuwe wet is voorzeker een stap in de goede richting, doch het doel blijft te bouwen aan een geïntegreerd arbeidswetboek, waarbij alle aspecten van de arbeidsverhouding in één harmonisch verband zouden worden samengebundeld.

Voor de toepassing van de thans geldende wetgeving is het boek van prof. Blanpain een voortreffelijk hulpmiddel.

Een meer uitgebreid commentaar op de wet van 3 juli 1978 geeft het verzamelwerk getiteld «*Handleiding bij de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomst. Analyse en commentaar*». Hierin zijn de referaten gebundeld die werden uitgebracht op een studiedag georganiseerd door het Instituut voor Arbeidsrecht van de universiteit te Leuven betreffende het onderzoek van de nieuwe wet op de arbeidsovereenkomsten.

Door negen preadviseurs werden achtereenvolgens de volgende onderwerpen toegelicht: *Toenadering van de statuten werkmán en bediende* (prof. G. De Broeck); *Algemene problematiek van de individuele arbeidsovereenkomst. Toepassingsveld. Vorm en bewijs* (prof. N. Delhuvénne); *Proefbeding* (prof. R. Blanpain); *Verplichtingen en aansprakelijkheid van werkgever en werknemer* (A. Naesens); *De schorsing van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst* (M. Meersschout); *De wijzen van beëindiging van de arbeidsovereenkomst* (D. Duysens en O. Vanachter); *Opzegging van de arbeidsovereenkomst* (W. Beirnaert); *Verbreking van de arbeidsovereenkomst wegens dringende reden* (prof. E. Leboucq) en het *Niet-concurrentiebeding* (H. Goethals).

Deze opstellen brengen heel wat verheldering aangaande allerlei nog enigszins vage bepalingen van de wet. Meerdere kritische opmerkingen verdienen ernstig in aanmerking genomen te worden.

Een voortreffelijk commentaar op de wetgeving betreffende «*De arbeidsovereenkomsten*» werd samengesteld door R. De Paepe en A. Trine. Het is losbladig uitgegeven en kan dus steeds aangevuld worden. De auteurs hebben hun werk opgevat essentieel met het oog op de praktijk en de tekst van hun boek bevat talrijke duidelijk sprekende voorbeelden.

Er werd ook een nieuwe methode gebezigd. In een eerste deel van hun werk leveren schrijvers een zeer uitgebreid commentaar op de wettelijke regeling; in een tweede deel komen rechtspraak en rechtsleer aan de beurt, in dezelfde volgorde als wat in het eerste deel besproken werd. Het derde deel is voorbehouden aan de collectieve arbeidsovereenkomsten van paritaire comités en van de Nationale Arbeidsraad die, evenals de wet en het reglement, bron zijn van het arbeidsrecht.

Wanneer de tweede en de derde delen van het boek zullen verschenen zijn zal het een uiterst waardevol werk uitmaken, dat door alle belanghebbenden druk zal gebruikt worden.

Ook de heer R. Swennen bezorgde een zeer degelijk commentaar over de nieuwe wet «*De arbeidsovereenkomst*».

Wet van 3 juli 1978», waarin de nieuwe bepalingen zorgvuldig worden toegelicht.

Met bewonderenswaardige vlijt en volharding heeft R. Geysen jarenlang de rechtspraak verzameld op het gebied van het arbeidsrecht. Het eerste boekdeel dat hij publiceerde bevatte een verzameling van deze jurisprudentie over de jaren 1920 tot 1945. Daarna werden, om de vijf jaar, nog vier volgende boekdelen gepubliceerd; in het laatste was de rechtspraak van de jaren 1966 tot 1970 opgenomen.

Thans verschenen onder zijn leiding twee boekdelen van de «*Verzameling arbeidsrechtspraak*», met de rechtspraak over de jaren 1971-1975, samengesteld door André Trine, raadsheer in sociale zaken bij het Arbeidshof te Brussel en mr. Walter Reynders, redactiesecretaris van het Tijdschrift voor sociaal recht.

De stof was zo overvloedig dat de auteurs ze hebben gesplitst in twee afzonderlijke boekdelen waarvan het ene de «*Arbeidsrechtspraak*» het andere de «*Rechtspraak van sociale zekerheid*» bevat. Het is gelukkig dat de traditie Geysen aldus wordt voortgezet en dat wij thans beschikken, voor de jongste jaren, over een verzamelwerk, waarin niet enkel alle gepubliceerde vonnissen en arresten in kort bestek maar tevens veel onuitgegeven beslissingen werden gepubliceerd. Voor de beoefening van het sociaal recht zijn deze boeken onmisbaar.

Zeer verdienstelijk is het «*Overzicht rechtspraak sociaal recht 1971-1975*» van Hilde Dewael, die zich reeds gunstig heeft doen kennen door verschillende geschriften op het gebied van het sociaal recht. Haar overzicht werd losbladig uitgegeven. Het is een repertorium van de bijzonderste rechterlijke beslissingen die op het sociaal recht betrekking hebben.

Eén van de grote problemen van het sociaal recht was in de laatste jaren «*De gelijke behandeling van mannen en vrouwen*», een probleem, dat na lange palabers, aanleiding heeft gegeven in ons land tot de wet van 4 augustus 1978. Professor R. Blanpain heeft in samenwerking met J. Walgrave, thans een boek gepubliceerd waarin het vraagstuk onderzocht wordt «*naar Europees en Belgisch recht*».

Het kapittel betreffende het gelijk loon voor mannen en vrouwen, dat in België werd ingevoerd ter uitvoering van art. 119 van het Verdrag van Rome, werd geschreven door mevrouw J. Walgrave die zakelijk de retroacta beschrijft van de verwezenlijking van het gelijkheidsbeginsel, terwijl prof. R. Blanpain een commentaar op de wet van 4 augustus 1978 voor zijn rekening heeft genomen. Deze beide hoofdstukken zijn summier doch verstrekken alle vereiste inlichtingen voor toepassing van de wet.

Het grootste gedeelte van dit zeer lijvig boek van 708 bladzijden bestaat uit de publikatie van teksten (parlementaire voorbereiding, documenten en rechtspraak), die het behandelde probleem toelichten.

Deze publikatie is uiterst nuttig. Er komen talrijke documenten in voor die nog nooit werden uitgegeven of die zeer moeilijk te vinden zijn en, zowel voor het Europees recht als voor het Belgisch recht belangrijk zijn.

Onder de openingsredes die werden uitgesproken op de plechtige openingszittingen van onze hoven zijn er enkele die op het gebied van het sociaal recht bijzondere belangstelling verdienen. Zij verschenen in tijdschriften, doch



werden daarna afzonderlijk uitgegeven in overdruk, zodat er in brede kring kennis kan van worden genomen.

P. Verheughe, advocaat-generaal bij het Arbeidshof te Gent, had als onderwerp gekozen «*Bedenkingen over veilige arbeid*»; procureur-generaal bij het Hof van Beroep en bij het Arbeidshof, G. Verheghe behandelde het onderwerp «*Problemen in verband met de vreemde werkgever in België*», terwijl substituut-generaal Denise Dejaeger haar rede betiteld had «*De vrouw in het arbeidsproces; een aparte situatie*». In deze laatste rede wordt onderstreept hoe het nog steeds noodzakelijk is zowel in de schoolse opleiding als in de naschoolse vorming het accent op het geslacht uit te schakelen. In deze voortreffelijke rede worden een reeks voorbeelden aangestipt waaruit blijkt dat de emancipatie van de vrouw nog, op verre na, haar doel niet bereikt heeft.

Nog op twee andere openingsredes dient de aandacht gevestigd. Eerst op die van de procureur-generaal J. Matthijs «*Het arbeidsgerecht en de strafvordering wegens misdrijven tegen de sociale wetgeving*». Hierin wordt het omstreden probleem ontleed of het opportuun is aan de arbeidsrechtbanken de bevoegdheid te verlenen om strafrechtelijke sancties uit te spreken wegens sociale misdrijven. De wetgever heeft deze bevoegdheid aan de arbeidsrechtbanken niet toegekend. De procureur-generaal verdedigt, steunende op stevige argumenten, de stelling, dat het wenselijk zou zijn aan de arbeidsrechtbanken een strafrechtelijke bevoegdheid toe te kennen doch alleen aan beroepsmagistraten en niet aan de rechters in sociale zaken.

De andere belangrijke openingsrede is deze van de procureur-generaal R. Verheyden over «*De willekeurige afdanking*». De redenaar bestudeert de toestand in het vergelijkend recht, met name in Nederland en in Frankrijk. Hij vindt de rechtsgrond voor de sanctie wegens willekeurige afdanking in de evolutie van het begrip misbruik van recht en pleit voor de aanpassing van de Belgische wetgeving aan de evolutie der omstandigheden, door middel van een controle binnen de onderneming door de ondernemingsraad of de vakbondsafvaardiging.

Elk van deze openingsredes is uitstekend gedocumenteerd en bevat belangrijke wetenswaardigheden die, uitgaande van zo hoge magistraten, een stellige invloed zullen uitoefenen op het sociaal recht.

«*De paritaire organen in België*» hebben een uiterst belangrijke betekenis gekregen en hun beslissingen vervangen in grote mate de wetgeving. Over hun oprichting, samenstelling en werking was tot nog toe in het Nederlands geen monografie verschenen. Dit is thans wel gebeurd door het boek van Jan L. Rombauts «*De paritaire organen in België*».

De auteur besluit dat de paritaire organen organische openbare diensten zijn die geleidelijk geëvolueerd zijn tot administratieve overheden. Zij beschikken over een autonoom beslissingsrecht. Hun macht is zo groot dat zij onder zekere voorwaarden zelfs kunnen voorstellen af te wijken van de regel van openbare orde. De regeling van de paritaire organen is wellicht in strijd met de klassieke juridische orthodoxie, daarom is dan ook een grondige studie vanuit het sociaal bestuursrecht noodzakelijk.

«*Staking en opeising in de openbare sector*» is een onderwerp dat met passie besproken wordt zowel in politieke

als in sociale kringen en dat aanleiding gaf tot heftige betwistingen.

Welk is nu juist de toestand zoals deze zich voordoet in ons land in de tegenwoordige tijd? Prof. R. Blanpain heeft in een brochure, uitgegeven door de Christelijke Centrale der Openbare Diensten, een status quaestionis opgemaakt, waarin nauwkeurig wordt onderzocht hoe de toestand zich thans voordoet.

Uitgaande van het vroeger bestaande algemeen verbod van staking voor het personeel van de openbare sector beschrijft de auteur de evolutie van «l'Etat gendarme naar de welvaartstaat». Hij onderstreept dat de grenzen tussen de private en de publieke sector met de dag minder duidelijk worden en innig in elkaar verstrengeld zijn. Dit heeft gewichtige gevolgen wat betreft het stakingsrecht in de openbare sector. Schrijver verdedigt de stelling dat, bij gebrek aan uitdrukkelijk verbod ter zake, de werknemers in de openbare sector stakingsvrijheid genieten evenals die van de privésector.

Deze stakingsvrijheid moet vanzelfsprekend geremd worden door de noodzakelijkheid van de continuïteit van de diensten. Waar liggen nu de grenzen? Dit vraagpunt werd nog niet door de wetgever opgelost.

Prof. Blanpain bespreekt de wet van 19 augustus 1948 betreffende de prestaties van algemeen belang in vredes-tijd. Deze en andere wetten lossen de problematiek niet volledig op en prof. Blanpain komt tot het redelijk besluit dat de taken die in elk geval zouden dienen verzekerd te worden moeten worden vastgesteld door een gezamenlijk overleg tussen werkgevers en werknemers. Opeising van werkrachten is een fundamentele inbreuk op de persoonlijke vrijheid en is alleen rechtmatig op basis van zeer precieze wetteksten.

Op sociaal terrein verscheen een boek van prof. J. Van Houtte in samenwerking met J. Breda, «*Behoeftige bejaarden en onderhoudsplichtige kinderen*», waarvan de ondertitel luidt «*Een rechtssociologisch onderzoek in Commissie van Openbare Onderstand en Vrederecht*».

De verplichting van de descendenten hun ouders, wanneer zij op jaren gekomen zijn, te helpen en te steunen is een probleem dat behoort zowel tot het burgerlijk als tot het sociaal recht. De auteurs van dit werk gaan uit van de klacht die regelmatig geuit wordt dat het recht lijdt aan een vervreemding van de sociale werkelijkheid, dat het een eigen leven leidt en zonder sociaal nut wordt. Zij stellen zich tot taak na te gaan in welke mate een dergelijke sociale vervreemding empirisch kan opgespoord worden.

Na een algemeen overzicht te hebben gegeven van de historische evolutie en van de huidige werking van het rechtsinstituut van de alimentatieplicht en na deze in verband te hebben gebracht met de sociale verzekeringen, de sociale zekerheid en het gewaarborgd inkomen voor bejaarden, geven de auteurs het resultaat van de enquête die gehouden werd zowel in de Commissie van Openbare Onderstand als in de Vredegerechten te Antwerpen om vast te stellen op welke wijze de alimentatieplicht van de descendenten thans verzekerd wordt.

Uit hun onderzoek blijkt dat over het algemeen vrij weinig bejaarden geregeld financiële steun van hun kinderen ontvangen en dat de ouden van dagen hoofdzakelijk afhankelijk zijn van de Commissie van Openbare Onderstand.



Het onderzoek van de vonnissen der vrederechten leidt tot hetzelfde resultaat.

Op het einde van hun studie vragen de auteurs zich af of het wenselijk is dat het verhaalsrecht van de Commissie van Openbare Onderstand t.o.v. de kinderen dient behouden te blijven. Na afweging van de argumenten voor en tegen zijn zij van oordeel dat dit verhaalsrecht moet worden afgeschaft.

Het werk van J. Van Houtte en J. Breda is een gewichtige sociologische bijdrage die ook voor de juristen van groot belang is.

Voor de rede die hij uitsprak op 1 oktober 1977 ter gelegenheid van de opening van de gewone zitting van de provincieraad had de gouverneur der provincie Antwerpen A. Kinsbergen een onderwerp gekozen van sociaal recht. Zijn rede was getiteld «*Volgt na de derde, nog een vergeten leeftijd? Beschouwingen over de bejaardenzorg.*»

In de schitterende stijl die wij van hem gewoon zijn ontwikkelt de gouverneur in deze rede zeer belangrijke beschouwingen aangaande het beangstigend probleem betreffende de zorg voor de ouden van dagen. Na het uitstippen van de specifieke gevolgen van het ouder worden op lichamelijk, psychisch, sociaal, financieel en economisch terrein worden de voorzieningen aangestipt, zo extramurale als intramurale, waardoor de bejaarden kunnen geholpen worden. Veel werd reeds gedaan doch er valt nog een heel programma te verwezenlijken om de voorzieningen uit te breiden en vooral om ze te coördineren.

De gouverneur onderstreept in welke mate de gewesten, de provincies en de gemeenten hiertoe kunnen bijdragen, doch wijst erop hoe vooral in de eerste plaats een mentaliteitswijziging vereist is en hoeveel zou kunnen opgelost worden wanneer ieder van ons iets meer belangstelling zou tonen voor de vele problemen van de bejaarden.

Sociale zorg en juridische zin komen in deze rede in gelijke mate aan bod.

In de laatste jaren zijn er meer en meer stemmen opgegaan om een definitief statuut te zien tot stand komen zowel voor de betaalde als voor de niet-betaalde sportbeoefenaar. Verschillende maatregelen werden reeds met dit doel door de overheid genomen en het was wenselijk dat desaan gaande een monografie zou worden uitgegeven waarin heel de problematiek terdege zou worden ontleed.

Dit boek is thans verschenen. Het is samengesteld door R. Blanpain, C. Declercq, L. Dhoore, D. Simoens en O. Vanachter en draagt als titel «*Sociaalrechtelijk statuut van de sportbeoefenaar*». Sedert zich een betaalde sport als vorm van arbeid heeft ontwikkeld hebben zich vele misbruiken voorgedaan die door de overheid dienden beteugeld te worden. C. Declercq geeft de analyse van de maatregelen die door de overheid werden genomen op het gebied van gezondheid, veiligheid, en sociale zekerheid van de sportbeoefenaar en besluit tot de noodzakelijkheid van erkenning en subsidiëring van de sportverenigingen.

Prof. Blanpain commentarieert het decreet van de Nederlandse cultuurraad van 25 februari 1975 dat aan de sportbeoefenaar vrijheid van vereniging verzekert en dat hem machtigt, in geval van geschil, zich tot de rechtbank te wenden. O. Vanachter bespreekt de wet van 24 februari 1978 op de arbeidsovereenkomsten van de betaalde sportbeoefenaar, terwijl D. Simoens nagaat welke de toestand is van bepaalde categorieën van sportbeoefenaars zoals

wielrenners, voetbal- en basketbalspelers enz. Eindelijk geeft L. Dhoore een overzicht van de maatregelen vereist om te komen tot de beteugeling van de doping.

Een tweede deel van het werk bevat de teksten van de wetgeving en uitgebreide documenten van de parlementaire voorbereiding.

Prof. Herman Deleeck, die als socioloog de specialist is van het wetenschappelijk begrijpen van de sociale veranderingen die zich in ons maatschappelijk leven voordoen en van de taken die hieruit voortvloeien voor het sociaal beleid, had reeds in 1972 een bundel opstellen uitgegeven «*Inkomensverdeling, sociale zekerheid en sociaal beleid*», waarin meerdere vraagstukken uit de sector van het sociaal recht en de wetgeving op sociaal gebied diep doordacht werden. Thans heeft hij een nieuwe bundel opstellen laten verschijnen onder de titel «*Ongelijkheden in de welvaartstaat*», waarin hij, aan de hand van een overvloedige internationale documentatie, naspeurt welke inspanningen de overheid zich getroost om de welvaartstaat te verzekeren en, op het gebied van gezondheidszorgen, verkeerswezen, huisvesting, onderwijs, sociale zekerheid enzomeer, zeer belangrijke hulpmiddelen ter beschikking van de gemeenschap te stellen.

Prof. Deleeck komt tot de bevinding dat deze middelen ongelijk verdeeld worden en dat ook hier «gegeven zal worden aan wie reeds heeft». De resultaten van het sociaal beleid zijn dus betrekkelijk ondoelmatig in vergelijking met de omvang van de middelen die ingezet werden.

De grote verdienste van prof. Deleeck is nu dat hij een nieuw stelsel van sociaal beleid opbouwt, dat zich ten doel zal stellen in de eerste plaats de meest nijpende noden te verhelpen.

Eén van de eerste doeleinden waarvoor de overheid zich inspent is de strijd tegen de werkloosheid en verschillende middelen daartoe werden aangekondigd.

Marc Justaert en Remy Swennen hebben een studie gewijd aan de voorgestelde middelen onder de titel «*Stage van jongeren. Tewerkstelling van werklozen door de overheid. Bijzonder tijdelijk kader.*»

In elk van deze drie sectoren worden de algemene beginselen van het regeringsbeleid nagegaan alsook de procedures die zullen aangewend worden om de bedoelingen werkelijkheid te doen worden.

Dat hierbij talrijke ingewikkelde vragen rijzen is vanzelfsprekend. Zij worden door de auteurs terdege onderzocht en het zal onontbeerlijk zijn voor de oplossing ervan hun boekje te raadplegen.

Van het grote meerdelige werk *Arbeidsrecht* uitgegeven onder leiding van prof. R. Blanpain zijn verschillende aanvullingen verschenen, waaronder «*De bronnen van het arbeidsrecht*» door prof. M. Delhuvette; «*Ondernemingsraad*» door O. Vanachter en «*Algemene wijze van beëindiging van de arbeidsovereenkomst*» door H. Dewael. Deze laatste schreef ook een tractaat over hetzelfde onderwerp in het Administratief Lexicon.

Aldus nadert dit standaardwerk geleidelijk zijn volledige afwerking.

In het Centrum voor Arbeidsrecht der Vrije Universiteit Brussel verschenen twee verhandelingen, respectievelijk getiteld «*De collectieve arbeidsovereenkomst*» door

Georges Vandermeulen en «*De collectieve arbeidsconflicten*» door Marc Rigaux. Beide geschriften die een zeer belangrijke sector van het arbeidsrecht behandelen zijn uitstekend opgesteld, volledig gedocumenteerd en zowel de sociaal-economische als de politieke functie van de collectieve arbeidsovereenkomst wordt aangewezen.

Beide geschriften in hun beknopte, doch voortreffelijk opgestelde tekst, brengen meer onontbeerlijke gegevens betreffende het bestudeerde onderwerp dan sommige overladen betogen.

In een mooi geïllustreerde brochure, uitvoerig voorzien van statistieken, uitgegeven door de verzekeringsgroep APRA wordt een overzicht gegeven van de belangrijke voordelen die verstrekt worden door de *Gemeenschappelijke fondsen in verband met de arbeidsongevallenverzekering*. Voorkomen, genezen en vergoeden is de geest die deze fondsen bezielt en de inhoud van de verschenen brochure toont er de praktische verwezenlijking van.

In een beknopt boekje «*De verzekeringen tegen ziekte en ongevallen*» behandelt J. Van de Ryck de bijzonderste elementen van de medische variaverzekeringen. In kort bestek komen achtereenvolgens aan de beurt de verzekering tegen lichamelijke ongevallen, tegen invaliditeit, en de medische kostenverzekering. Het is alles zeer summier behandeld, doch voor de leek bevat het werkje nuttige gegevens om hem op de hoogte te stellen van zijn rechten en zijn plichten.

Kunnen de geestelijken in ons land de voordelen genieten van de sociale zekerheid? Dit is een probleem waarover in de laatste jaren met passie werd gediscussieerd, vooral wat betreft de geestelijken die werkzaam zijn in het onderwijs.

Aan de ene kant beweert men dat zij niet kunnen beschouwd worden als gewone werknemers, ondergeschikt aan het gezag van hun werkgevers, daar zij afhankelijk zijn van de onderrichtingen die hun gegeven worden door hun geestelijke overheid. Aan de andere kant doet men gelden dat de geestelijken vrije mensen zijn, die, wanneer zij hetzelfde werk presteren als leken, ook op dezelfde wijze dienen behandeld te worden en diensgevolge gerechtigd zijn de sociale voordelen te genieten.

Dit debat gaf reeds aanleiding tot verschillende gerechtelijke beslissingen en is nog niet tot een volledige oplossing gekomen.

Dr. Raf Verstegen schreef daarover een boekje «*Geestelijken naar Belgisch recht*», waarin de ondergronden van de probleemstelling worden beoordeeld en waarin ook de thans reeds bestaande jurisprudentie onder de loupe wordt genomen.

Bijzonder nuttig is het «*Sociaal Zakboekje 1979*», dat samengesteld werd door Willy Van Eekhout en dat, in uiterst beknopte vorm, het bijzonderste weergeeft van hetgeen algemeen over het sociaal recht zou moeten gekend zijn. Hoe beknopt de tekst ook is, toch vindt men hier alle vereiste aanduidingen die de weg wijzen naar verder onderzoek en die zeer dikwijls reeds de oplossing bezorgen van wat men zoekt.

Nog over verschillende onderwerpen van sociaal recht werden monografieën uitgegeven, die we hier enkel kunnen

vermelden zoals: George J.P., «*Opdrachten en werking van de ondernemingszaak*»; Hertecant J., «*Diensten en instellingen voor gehandicapten. Gecoördineerde reglementering inzake werkingstoelagen*»; «*Beschermde werkplaatsen in België. Balans en vooruitzichten*» gepubliceerd door het Rijksfonds voor sociale reclassering van de minder-validen en «*De wet tot beteugeling van het sluikwerk met handels- en ambacht karakter*», bezorgd door de Nationale Confederatie van het bouwbedrijf.

Voor al wie het aanbelangt zijn in deze geschriften onontbeerlijke sociaalrechtelijke inlichtingen te vinden.

## Notarieel recht

Met zijn bekend werk «*Notarieel administratief recht*» heeft de betreunde prof. A.W. Vranckx een waardevol handboek geschreven dat reeds sedert geruime tijd dient als studiebasis voor de studenten in notarieel recht, doch dat daarbuiten aan een brede kring belangstellenden het essentiële heeft bijgebracht van de regelen van het administratief recht betreffende openbare instellingen en instellingen van openbaar nut, het openbaar en privaat domein, de dienst van de rijksschuld en de werking van de depositoren consignatiekas, de rechtsregeling voor de geesteszieken. Hoeveel juristen zijn er niet die op vele van deze gebieden slechts zeer onvolledig zijn ingelicht en die gelukkig zijn in het boek van prof. Vranckx de degelijke en klare aanduidingen te vinden die ze verlangen.

Van dit voortreffelijk boek is thans een tweede uitgave verschenen, bijgewerkt en aangevuld door staatsraad Henri Coremans en door Jean Dujardin, assistent R.U.G.

Een groot gedeelte van de inhoud werd reeds gepubliceerd in het Administratief Lexicon, doch de juristen die in de praktijk staan zullen het ten zeerste op prijs stellen in dit boek de rechtstoestand op de verschillende behandelde gebieden gezamenlijk ter beschikking te hebben, wat hun veel opzoekingen en tijdverlies zal besparen.

Het veertiende Congres van de Union Internationale du Notariat Latin had als één der thema's van zijn besprekingen het onderwerp gekozen «*De geldigheid, bewijskracht en uitvoerbare kracht van notariële akten*». Notaris Annie Legae en Carl De Busschere hebben dit thema opnieuw bewerkt en daarover in het Nederlands een omstandig referaat gepubliceerd, dat uitgegeven werd door de Koninklijke Federatie van Belgische Notarissen. De auteurs vorse na welke de gevolgen zijn voor de notariële functie van de actuele maatschappelijke tendensen, waarbij ze de klemtoon leggen op de internationale invloeden die zich doen gelden. Zij ontlede dan de voorwaarden voor de geldigheid van de notariële akten en bestuderen hun bewijskracht. Vooral belangrijk is het hoofdstuk waarin schrijvers het besproken onderwerp in verband brengen met het Belgisch internationaal privaatrecht, waarbij zich vele problemen voordoen die door de auteurs worden verkend aan de hand van de rechtspraak en van de verdragen.

Een zeer nuttig werkinstrument vormen de steekkaarten van het notariaat uitgegeven door de Koninklijke Federatie van Belgische Notarissen, waarvan door de zorgen van notaris Yves Leteu een zakenregister werd gepubliceerd over de jaren 1970-1977, alsook een afzonderlijk deel dat enkel betrekking heeft op het jaar 1977. Deze steekkaarten die thans in boekvorm verschijnen bevatten de doctrine, de

rechtspraak en de wettelijke en administratieve beschikkingen die het notariaat aanbelangen.

Dit steekkaartensysteem bestaat reeds 20 jaren en werd destijds verzorgd door de betreunde *prof. A. Van Hoestenbergh*. De traditie die door hem in het leven werd geroepen wordt door de tegenwoordige uitgevers voortgezet.

Formulierboeken zijn onontbeerlijke werkinstrumenten voor de notarissen. Er zijn er verschillende zeer goede, die echter ook, ten gevolge van de wijzigingen in de wetgeving, onvermijdelijk verouderen. Bij de uitgeverij Die Keure verscheen van *André Vaernewijck* een nieuw formulierboek «*Modellen voor het notariaat*». Zoals het thans gebruikelijk is is deze editie losbladig en het modellenboek zal dus blijvend in gebruik kunnen genomen worden.

### Fiscaal recht

Voor het fiscaal recht wensen wij er de aandacht op te vestigen dat de bekende fiscalist *A. Tiberghien* een tweede herziene druk liet verschijnen van zijn voortreffelijk boekje «*De Belgische belastingen*», dat thans bijgehouden is tot 1 april 1978.

Er is geen beter boekje dat kan dienen als algemene inleiding tot het belastingrecht en om een overzicht te hebben van de verschillende soorten belastingen die de staatskas stijven.

Belangrijk is ook dat van het zeer bekende «*Handboek voor fiscaal recht*» van *A. Tiberghien* een uitgave 1979 is verschenen.

De waarde van dit werk, met zijn glasheldere uiteenzetting, zijn overvloedige documentatie en zijn vele, haast op elke bladzijde voorkomende voorbeelden, hebben dit handboek een uitzonderlijke reputatie bezorgd die regelmatig nieuwe drukken noodzakelijk maakt.

Dat in deze nieuwe editie al de meest recente wetten op fiscaal gebied verwerkt zijn geeft het een bijzondere waarde.

In zijn voorrede beweert de auteur dat het boek niet mag beschouwd worden als zijnde voldoende voor de vorming van een fiscalist. Zulks is een al te grote bescheidenheid. Ook wanneer degene die zich specialiseert in fiscaal recht slechts een beperkt gedeelte van dit handboek zou geassimileerd hebben zou hij een zeer knap vakman zijn en zou het handboek voor hem een kostbaar werkinstrument betekend hebben.

*Alain Delahaye* publiceerde in de reeks der hogere school voor fiscale wetenschappen een boek «*De belasting op het inkomen uit onroerende goederen in België*».

Nu de belastingplichtigen geconfronteerd worden met de herziening van het kadastraal inkomen zullen velen van dit boek kennis willen nemen. Het verstrekt op zakelijke wijze alle inlichtingen die verband houden met de toepassing van de onroerende voorheffing. Het werk ontleent een bijzonder wetenschappelijk karakter aan het feit dat voortdurend de toestand die in België bestaat vergeleken wordt met die in Nederland en in Frankrijk.

Van het groot werk van *O. Van Acoleyen* over «*Succesierecht*» verscheen de bijwerking 1979, waardoor het volledig up to date gebracht wordt.

### Europees en internationaal recht

In de reeks der mededelingen van de Koninklijke Academie voor wetenschappen verscheen de rede die uitgesproken werd door de voorzitter van deze Academie, de betreunde *prof. J. Limpens* over «*L'Europa fara da se ?*». De auteur geeft een realistische ontleding van de factoren die de eenmaking van Europa kunnen bevorderen of stremmen. Hij onderstreept dat de economische factoren wel het meest van aard zijn om de eenmaking van Europa te stimuleren terwijl, voor de politieke factoren, er zich on-eindig meer moeilijkheden voordoen. De rede werd besloten met een optimistische noot. Ondanks de grote moeilijkheden die dienen overwonnen spreekt *prof. Limpens* de overtuiging uit dat, op wetenschappelijke gronden, er geen aanleiding bestaat om ontmoedigd te zijn of te vertwijfelen.

Een waardevolle bijdrage tot de eenmaking van Europa is het verzamelwerk dat uitgegeven werd door de uitgeverij Heideband-Orbis te Hasselt «*Europa, gemeenschap in wording*», waarin door een reeks specialisten van de Europese eenmaking een groot aantal onontbeerlijke gegevens verstrekt worden die van aard zijn deze eenmaking te bevorderen. Vlaamse en Nederlandse geleerden hebben bijgedragen tot de gebundelde referaten en aldus worden achtereenvolgens besproken de Europese componenten, geografisch, religieus en politiek, het belang van de sport en het toerisme en de invloed van de media. *Prof. Brugmans* schetst een voortreffelijke ontwikkeling van de Europese gedachte en door *C.A.M. Middelhoff* worden de ideeën weergegeven van *Leo Tindemans* in verband met de Europese eenmaking.

Aan de bijzonderste figuren die tot deze eenmaking hebben bijgedragen worden afzonderlijke kapitels gewijd terwijl door *J. Lambert* een synthese wordt gegeven van wat tot nog toe werd verwezenlijkt en welke de mogelijkheden zijn voor de toekomst.

Door de uitgave van dit werk hebben de uitgevers een belangrijke bijdrage geleverd tot een probleem dat voor onze tijd van het allereerste belang is.

De eenmaking van Europa heeft ongetwijfeld essentieel een economische ondergrond die het voorwerp uitmaakt van geleerde studies door economen en van de programma's der politici. De beide oriëntaties bleven dikwijls te vreemd aan elkaar en daarom hebben *Willy Claes* en *Karel Van Miert* het initiatief genomen een verzamelwerk uit te geven «*Tussen droom en werkelijkheid. Bouwstenen voor een ander Europa*», waarin meerdere bevoegde specialisten opstellen hebben gepubliceerd over een progressief Europees beleid ten einde de kloof tussen economische wetenschap en politiek te overbruggen. De aandacht van de verschillende medewerkers wordt vooral gevestigd op het Europees sociaal beleid, een belangrijk stuk in het dossier ener nieuwe Europese ordening.

Onder de dynamische leiding van *prof. G. Schrans* werden er vorig jaar aan de Universiteit te Gent twee belangrijke proefschriften verdedigd, die beide betrekking hebben op het Europees recht.

Het eerste van deze proefschriften is dat van *Marc Maresceau*, «*De directe werking van het Europese gemeenschapsrecht*». Het geldt hier een probleem dat reeds aanleiding gaf tot veel geschriften en wetenschappelijke

werken en waarvan in dit proefschrift door de auteur een uitstekende synthese wordt gegeven.

Zoals schrijver het onderstreept is de rechtsfiguur der directe werking voor het Europees gemeenschapsrecht van vitaal belang. Zonder de directe werking zou de nationale rechter geen gemeenschapsrechter kunnen zijn. De rechtsfiguur van de directe werking is opgebouwd door de rechtspraak van het Hof van Justitie en ook door de literatuur.

Bij de omschrijving van het begrip wordt gewezen op de «self-executing» uit het Amerikaans grondwettelijk recht.

In de rechtspraak van het Hof van Justitie speelt de auteur na op welke grondslagen het Hof de directe werking heeft erkend en hij belicht alle facetten van deze rechtsfiguur in het gemeenschapsrecht.

Dan gaat hij na hoe rechtspraak en rechtsleer de directe werking hebben aanvaard, eerst bij de bepalingen van het E.E.G.-verdrag en daarna in die van het afgeleid gemeenschapsrecht, de verordeningen, de beschikkingen en richtlijnen.

De auteur verkent dan verder de positie van de nationale rechter en van het Hof van Justitie met betrekking tot de verhouding tussen het gemeenschapsrecht en het internationale recht, met een analyse van de jurisprudentie van het Hof over de directe werking van dit gemeenschapsrecht.

In een afzonderlijk hoofdstuk worden wij dan volledig ingelicht over de directe werking in de nationale rechtspraak in de zeven landen die tot voor kort de Europese gemeenschap uitmaakten.

Op het einde van het proefschrift bestudeert schrijver welke de praktijk is in België en welke in ons land de weerslag is van de directe werking op de verhouding tussen de wet en de Grondwet.

Het boek heeft een uiterst rijke inhoud. De heer Maresceau geeft blijk van een volledige kennis van het gemeenschapsrecht en van het nationaal recht en neemt hun beider verhoudingen onder de loupe, met een zekerheid van oordeel, een scherp ontwikkeld juridische zin en een overvloedige documentatie.

De bibliografie die het boek afsluit, bedraagt niet minder dan 26 dicht bedrukte bladzijden.

Een tweede Gents proefschrift over Europees recht is dat van K.J.M. Mortelmans : «*De invloed van het Europees gemeenschapsrecht op het Belgisch economisch recht*».

Ook dit proefschrift is de vrucht van reusachtig veel werk, dat geleid heeft tot een uitgebreid en hoogstaand wetenschappelijk betoog en tot stellige besluiten.

De auteur onderstreept dat er een zeer nauwe verhouding bestaat tussen het Europees gemeenschapsrecht en het Belgisch economisch recht. Deze verhouding kan kwantitatief en kwalitatief benaderd worden. Kwantitatief dient de inhoud van de geldende regelen bestudeerd en kwalitatief de beïnvloeding van de juridische en de economische orde.

Schrijver heeft zijn werk ingedeeld in drie delen. In het eerste geeft hij een algemene inventaris van de invloed van het gemeenschapsrecht op het Belgisch-economisch recht op allerlei gebieden, met een overvloed van praktische voorbeelden en van aanhalingen uit de rechtspraak. In een tweede deel wordt deze invloed geïnterpreteerd en tracht de auteur uit de voorgebrachte inventaris de algemene

strekkingen te lichten. Eindelijk, in het derde deel, wordt deze invloed beoordeeld op zijn juridische waarde.

Uit deze overvloed van wetenschappelijke gegevens trekt Mortelmans dan zijn besluiten, met name dat door de invloed van het gemeenschapsrecht het Belgisch economisch recht in een stroomversnelling is gekomen en dat op vele gebieden het gemeenschapsrecht reeds het Belgisch economisch recht geheel of gedeeltelijk heeft vervangen. Dit heeft ook zijn nadeel want daardoor is het Belgisch recht kwetsbaarder geworden. Verschillende gemeenschapsregelen zijn vaag en onzeker, waardoor in België de rechtszekerheid in gevaar gebracht wordt.

De ordeloze ontwikkeling van het Belgisch economisch recht moet tegengegaan worden en «de stroomversnelling moet in een goede en vruchtbare bedding gebracht worden zodat de kwetsbaarheid verkleint».

De gegevens van het werk worden gestaafd door een zeer uitvoerige bibliografie, door een besluitenregister en een register der rechtspraak.

De beide proefschriften over Europees recht die in de universiteit te Gent tot stand kwamen zijn twee werken van hoge waarde en vereren prof. Guy Schrans, die voor de beide auteurs de promotor was.

Als minister van Buitenlandse Zaken en van Ontwikkelingssamenwerking schreef Renaat Van Elslande een boek over «*België en de derde wereld*», een boek dat zeer belangrijk is omdat het geschreven werd door een persoonlijkheid die de verantwoordelijkheid voor de ontwikkelingsamenwerking heeft gedragen. De minister onderstreept dat ondanks de eenheid van de wereld die zich meer en meer manifesteert, er zich toch een indeling in twee groepen voordoet : de armen en de rijken.

De ontwikkelingsproblematiek wordt volgens schrijver overschaduwd door onze interne moeilijkheden die niet van aard zijn dat zij tot grote externe liefdadigheid aanzetten. Maar ontwikkelingssamenwerking is nu eenmaal geen liefdadigheid maar rechtvaardigheid en welbegrepen eigen belang.

In een tweede deel van het werk worden de verschillende facetten benaderd die van praktisch belang zijn voor de hulpverlening aan de derde wereld : voedselvoorziening, landbouw, tewerkstelling, ontwapening.

Minister Van Elslande bestudeert uiteindelijk nog de ontwikkelingssamenwerking in verband met de openbare opinie en hij onderzoekt de wijze waarop het mogelijk zou zijn voor de ontwikkelingssamenwerking grotere steun bij de publieke opinie te verkrijgen.

In de keurreeks van het Davidsfonds verscheen een boek van Louis Baeck «*De derde wereld in ontwikkeling*» waarin de ontwikkelingsproblemen in de derde wereld belicht en ontleed worden en waarin de auteur tegenover het beeld van de traditionele westerse samenleving de factoren analyseert die bepalend zijn voor de tegenwoordige toestand in de derde wereld.

De bevolkingsexplosie en het economisch krachtenveld komen hierbij in de eerste plaats in aanmerking.

Het boek bevat belangrijke gegevens die grondig zouden dienen bestudeerd te worden in verband met de ontwikkelingssamenwerking.

Schrijver is van oordeel dat de middelen die door ons land besteed worden aan deze ontwikkelingssamenwerking onvoldoende zijn. Gezien de nijpende toestand van onze

openbare financiën zou daarom de samenwerking beter en doelmatiger dienen te geschieden.

Enkele specialisten van de internationale verhoudingen hebben een verzamelwerk samengesteld «*Naar een nieuwe internationale ordening*», waarin zij een aantal zeer actuele problemen in studie hebben genomen.

Verschillende van deze bijdragen hebben betrekking op de eenmaking van Europa; er wordt echter ook verder gezien dan Europa en gezocht naar een nieuw evenwicht in heel de wereld.

Dit zeer interessant boek is de vrucht van de werkzaamheden van een commissie voorgezeten door *Pierre Harmel*.

Zeer vooraanstaande personaliteiten, zowel uit de politiek als uit de wetenschap, hebben aan het tot stand komen van dit boek medegewerkt.

Met het doel het staatsmonopolie van de radio-uitzendingen te breken is in verschillende landen het fenomeen ontstaan van de piratenzenders, die vanuit zeeschepen hun uitzendingen tot ver in het land konden spreiden. Deze piraterij hield voor ons land ook verband met het probleem van het uitzenden van reclame, waarmee de piratenzenders zich intens bezighielden.

De pers heeft er veel over geschreven doch de publieke opinie heeft het fenomeen eerder beschouwd als een vrij sympathieke kwajongensstreek.

Dit heeft niet belet dat de overheid scherp heeft gereageerd om aan deze piraterij een einde te maken.

*Jan F.J. Gorus* heeft over dit onderwerp een uitvoerig proefschrift uitgewerkt onder de titel «*Piratenzenders*». Het werd uitgegeven door het Centrum voor de studie van het recht van de Verenigde Naties en hun gespecialiseerde instellingen aan de Vrije Universiteit te Brussel. *Prof. dr. Frans De Pauw*, directeur van dit Centrum, schreef een voorrede voor het boek.

Dit proefschrift is uiterst boeiende lectuur. De auteur bestudeert erin het ontstaan van het fenomeen der piraterij en zijn evolutie en tracht te verkennen welke betekenis het gehad heeft. Daarna wordt achtereenvolgens de studie ondernomen van de internationale en van de Europese aspecten die aan het fenomeen eigen zijn, die ons leiden naar het tot stand komen van het Europees verdrag gesloten te Straatsburg op 22 januari 1965, dat wel geen uniforme regeling bevat voor het bestrijden van de piratenzenders, maar enkel de partijen verplicht een nationale wetgeving uit te vaardigen om de oprichting van piratenzenders en de medewerking aan uitzendingen van deze stations vast te stellen.

Het boek wordt uitvoerig gestaafd door de vermelding van al wat in de pers aangaande dit probleem verscheen.

*E. Jonckheere* en *J. Van Oosterwijck* lieten bij de firma U.G.A. te Heule een «*Praktische handleiding voor de verkiezingen van het Europese parlement*» verschijnen in losbladige uitgave met een vrij uitvoerig commentaar.

#### *Rechtsgeschiedenis*

Naar aanleiding van de 500e verjaardag van de oprichting van het Parlement van Mechelen werd het initiatief genomen deze gebeurtenis plechtig te herdenken. Te Brussel werd een plechtige academische zitting gehouden waar het

woord werd gevoerd door *ere-procureur-generaal Langemeijer*, door *auditeur-generaal prof. J. Gillissen* en door de *ere-procureur-generaal A. Huss*. Ook de *ministers Van der Poorten* en *Van Agt* spraken een rede uit. In een symposium dat kort daarop te Mechelen werd gehouden, werden wetenschappelijke referaten voorgedragen door een reeks hoogstaande wetenschapsmensen uit de drie landen. Deze referaten werden gebundeld en uitgegeven door de zorgen van het *Algemeen Rijksarchief* te Brussel. Het boek bevat een schat gegevens die bijzonder belangrijk zijn voor de rechtsgeschiedenis.

In 1975 werd, op initiatief van *prof. J. Gillissen*, een colloquium georganiseerd betreffende de geschiedenis van de Belgische instellingen. Tevens werd een tentoonstelling ontworpen over de besluitvorming vroeger en nu, die bijzonder veel succes heeft gekend. De catalogus van deze tentoonstelling is uitermate belangrijk en wie zich interesseert voor de rechtsgeschiedenis vindt er een weelde van historische elementen.

Door de zorgen van het *Algemeen Rijksarchief* te Brussel werden het 50-tal referaten die ter gelegenheid van deze tentoonstelling werden gehouden samengebundeld onder de titel «*Bronnen voor de geschiedenis van de instellingen in België*». Het is een boek geworden van 363 bladzijden waaraan de meest vooraanstaande beoefenaars van de rechtsgeschiedenis hebben meegewerkt.

In het jaar 1977 herdacht Antwerpen haar beroemde zoon *P.P. Rubens*. Naast de vele manifestaties die te dezer gelegenheid plaats hadden werd ook aandacht besteed aan de verhouding tussen Rubens en de Antwerpse juristen der 17e eeuw. De betreurde rechtshistoricus *prof. dr. L. Th. Maes* schreef hierover een studie «*Rubens in het kader van de Europese en van de Antwerpse rechtsgeschiedenis*», die verscheen in het «*Rechtskundig Weekblad*» en later ook in «*De Gulden Passer*».

Toen hetzelfde jaar het eeuwfeest gevierd werd van het in gebruik nemen van het Antwerps justitiepaleis werd deze viering geplaatst in het kader der Rubensherdenking. De zeer belangrijke tentoonstelling die te dezer gelegenheid georganiseerd werd in het gerechtsgebouw te Antwerpen werd geopend met een rede eveneens van *prof. dr. Maes* «*Juristen en rechtsleven te Antwerpen ten tijde van P.P. Rubens*».

De catalogus die voor deze tentoonstelling werd opemaakt is een belangrijk stuk voor de rechtsgeschiedenis. Na een «*verantwoording*» van de voorzitter van de rechtbank *C. Van Camp*, bevat deze catalogus de hiervoor vermelde studie van *prof. Th. Maes*, met uitvoerige inlichtingen over de evolutie van het stadsrecht te Antwerpen alsook biografische en juridische wetenswaardigheden over de grote juristen die ten tijde van Rubens te Antwerpen geleefd hebben. De verklaringen bij de verschillende tentoongestelde nummers, die werden samengesteld door de griffiers *Charles Laenens* en *Leo Leemans* vormen een uiterst interessante wandeltocht doorheen de historie van het Antwerps recht. Eindelijk hebben *Charles Laenens* en *Leo Leemans* elk nog een merkwaardige bijdrage geleverd «*Tijdsbeeld en historische herinneringen uit de periode van de oprichting van het justitiepaleis*», waarin ontelbare details voorkomen betreffende de rechtsbedeling te

Antwerpen en de iconografie der stad die aan de meeste juristen onbekend waren.

Door de uitgave van dit werk werd het eeuwfeest van het Antwerps justitiepaleis schitterend gevierd en werd een belangrijke bijdrage geleverd tot de wetenschap.

Van belang voor de algemene geschiedenis van ons land maar niet minder voor de rechtsgeschiedenis, is de verhandeling geschreven door *Fernand Collin «De politiek van tewerkstelling tijdens de bezetting»*. Er is na het einde van de tweede wereldoorlog heel wat meningsverschil ontstaan betreffende de toestand van een groot aantal personen die werken hebben uitgevoerd waaruit de bezetter nut kon trekken. Waren dit allemaal collaborateurs die onder toepassing konden vallen van de strafwet. *Fernand Collin*, die de enige overblijvende is van de groep persoonlijkheden aan wie het beleid tijdens de bezetting was toevertrouwd, onthult welke de richtlijnen waren die door deze groep aan de Belgische economie verstrekt werden en doet uitschijnen hoe zekere toegevingen aan de eisen van de bezettende overheid enkel tot doel hadden voor onze gemeenschap groter gevaar of nadeel te vermijden en dan ook niet als strafbare collaboratie kunnen worden beschouwd.

Op het gebied van de nieuwste rechtsgeschiedenis dient de bijzondere aandacht te worden gevestigd op het proefschrift van *dr. Guido Provoost «Vlaanderen en het militair-politiek beleid in België tussen de twee oorlogen»*. Het is een reusachtig werk in twee delen met gezamenlijk meer dan 1.000 bladzijden en het is het resultaat van een jarenlang bronnenonderzoek. Het Frans-Belgisch militair akkoord heeft tussen de beide wereldoorlogen een belangrijke rol gespeeld in de Belgische politiek en ook in de Vlaamse beweging. Weinigen zijn echter op de hoogte van de geschiedenis van zijn totstandkoming, van zijn werkelijke inhoud evenmin als van de juiste draagwijdte van de neutraliteitspolitiek die sedert 1935 in ons land werd voorgestaan.

Dit alles wordt in deze beide grote boekdelen onderzocht met een luxe van details die niet in het minst schaden aan de algemene lijn van het betoog.

Het is een werk dat eerbied afdwingt en waarvoor de auteur van harte dient gelukgewenst.

Tussen de beide oorlogen heeft de *Action Française* onbetwistbaar op de Belgische katholieken een belangrijke invloed uitgeoefend. Deze invloed is volledig getaand toen door het kerkelijk gezag deze politieke richting werd veroordeeld. Over deze toestanden zijn in brede kring slechts de algemene lijnen bekend zonder dat men zich nauwkeurig rekenschap geeft van de juiste verhoudingen en van de rol die door de pers en door een aantal politieke persoonlijkheden hierbij vervuld werd.

Het is dan ook toe te juichen dat *dr. E. Defoort* een proefschrift heeft geschreven *«Charles Maurras en de Action Française in België»*, waarin een diepgaande en precieze ontleding wordt verstrekt van het politieke leven in ons land tussen de beide oorlogen. Dit proefschrift heeft bijzonder grote verdiensten. Naast een nauwkeurige politieke documentatie worden de persoonlijkheden die hierbij een rol vervuld hebben psychologisch benaderd, wat van het boek een grote bekoring doet uitgaan.

Oneindig veel van wat weinig of niet bekend is wordt hier duidelijk in het licht gesteld en het proefschrift is een be-

langrijk wetenschappelijk werk waarvan de inhoud de lezer uitermate verrijkt.

De auteur peilt naar de werkelijke invloed die van de *Action Française* op de Belgische politiek is uitgegaan en komt tot een besluit waarin deze invloed uiterst gerelativeerd wordt.

Wie deze periode heeft medegeleefd zal met de grootste spanning dit boeiend proefschrift lezen, dat een weelde bevat van feitelijke gegevens, van psychologische men- senkennis en van politiek doorzicht.

Ter gelegenheid van het Rubensjaar te Antwerpen schreef *X. Mullens* een studie over *«Verzekeren in de tijd van Rubens»*. Dit boek, beknopt in de vorm, is de vrucht van veel werk op een terrein dat nog in grote mate braak lag. Het transport- en zeeverzekeringsrecht speelde te Antwerpen in de gouden eeuw een zeer belangrijke rol; het heeft in grote mate bijgedragen tot de commerciële bloei van de Scheldestad en het heeft als model gediend voor meerdere buitenlandse wetgevingen. Mullens heeft dit werk vlot geschreven zonder overvloed van wetenschappelijke bewijspplaatsen. Hij verkiest de rake en zakelijke mededeling en hij benadert het Antwerps verzekeringsrecht en vooral de zeeverzekering aan de hand van de geldende Costuymen die de basis waren van zijn werk. Het was vanwege de auteur een originele en uiterst geslaagde poging om één van de belangrijkste juridische facetten, van de tijd waarin Rubens leefde, in het licht te plaatsen.

*Dr. J. Van de Ryck* schreef een werkje *«De geschiedenis van het verzekeren»*, waarin een overzicht gegeven wordt van het verzekeringswezen doorheen de eeuwen. De bijzonderste historische gegevens van de evolutie van het verzekeringswezen worden hier gepopulariseerd. Veel details zijn minder bekend en het boekje is aangename lectuur.

#### Allerlei

Een uiterst sympathiek *Liber Amicorum* werd uitgegeven ter ere van *mr. Willem Melis* onder de titel *«Bijdragen tot de geschiedenis van een generatie»*. *Mr. Melis* was stafhouder van de balie te Dendermonde en heeft een vrij belangrijke rol gespeeld eerst in de Vlaamse studentenbeweging en daarna in de politieke Vlaamse strijd.

De titel van het *Liber Amicorum* duidt er klaar de bedoeling van aan. Het is geen verzameling van wetenschappelijke opstellen, doch een bundel herinneringen aan het leven en de strijd van deze Vlaamse advocaat. Hij zelf publiceerde in dit *Liber* een aantal herinneringen aan zijn jeugd en een hele reeks vrienden bespraken verschillende facetten uit zijn leven. Daar *mr. Willem Melis* steeds een enthousiast voorstander is geweest van de culturele eenheid tussen Vlaanderen en Nederland hebben ook enkele vooraanstaande Nederlanders aan dit *Liber Amicorum* medegewerkt.

Het boek is rijk geïllustreerd met foto's uit de loopbaan van de gevierde.

Ten einde te komen tot het gebruik van een meer behoorlijke Nederlandse rechtstaal werden talrijke inspanningen gedaan.

De procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel, *Victor Van Honsté*, wijdde zijn openingsrede van 1978 aan

het onderwerp «*Taal, recht en gerecht*», waarin hij een diepgaande analyse maakt van de verhouding tussen de taal en het recht, aan de hand van de meest recente wetenschappelijke werken. Hij richt dan zijn zoeklicht op de taal van de wetgeving en op die van de rechtspraak en vindt in beide onaanvaardbare tekortkomingen. Ook de taal gebruikt in het notariaat en in de gerechtsdeurwaardersakten wordt aan een kritische speurtocht onderworpen. De procureur-generaal pleit voor vereenvoudiging en verduidelijking van de rechtstaal en legt er de nadruk op dat een inspanning moet gedaan worden om het recht dichterbij de maatschappelijke werkelijkheid te brengen en het meer verstaanbaar te maken voor de eenvoudige mens.

Louis Penninckx en Paul Buysse, die zo gunstig gekend zijn door hun werk «*Verzorgd taalgebruik*», lieten bij de firma U.G.A. te Heule een nieuw boek verschijnen getiteld «*Vertaalgids*». Het boek wil de typische moeilijkheden die zich voordoen bij de vertaling van het Frans in het Nederlands oplossen. De auteurs hebben een greep gedaan uit de massa der termen waarbij zich de meeste moeilijkheden voordoen. Deze greep kan uiterst gelukkig genoemd worden en in het boek wordt telkens de juiste vertaling aangegeven met een reeks voorbeelden tot staving.

Dit werk zou door de juristen ernstig moeten bestudeerd worden.

Signaleren wij nog dat van het «*Sociaalrechtelijk Woordenboek*», uitgegeven door de Benelux Economische Unie, dat zoveel heeft bijgedragen tot de eenheid van de rechtstaal in België en in Nederland een derde herziene en aangevulde uitgave is verschenen.

Tenslotte is het nuttig nog de aandacht van de beoefenaars van het recht te vestigen op het nieuw groot «*Juridisch Woordenboek (Nederlands-Frans)*» betreffende het privaatrecht. Het is een Noordnederlands werk uitgegeven door het Asser-instituut, onder de redactie van Gertie Hessel, doch dat in Vlaanderen breed verspreid wordt door Maarten Kluwers Internationale Uitgeversonderneming. Het is zeer uitgebreid, heeft een ontzaglijke som arbeid vereist en is voor Vlaanderen even belangrijk als voor Nederland.

Wat werd er al niet gedaan voor de verspreiding van de thans rechtsgeldige Nederlandse teksten der Belgische wetboeken? Meerdere Vlaamse uitgeverijen deden een belangrijke inspanning om deze verspreiding in de grootst mogelijke mate te bevorderen. Er is eerst de grote serie tweetalige wetboeken uitgegeven door *Story-Scientia* te Gent; er zijn de goedkope en handige boekjes van de uitgeverij *Maarten Kluwer*; er is de serie van de tweetalige teksten gepubliceerd door de uitgeverij *Van In*; er zijn de grote losbladige «*Codexen*» van de uitgeverij «*Die Keure*» op alle gebieden van het recht, en onlangs kwamen nog de boekjes van de pers uitgegeven door *C.E.D. Samsom* in de

reeks «*Samsom's wettenserie*», waarin reeds verschenen het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van Strafrecht en van Strafvordering en de bijzondere wetten van het Arbeidsrecht. Deze laatste boekjes werden opgevat in navolging van de zeer gekende editie Nederlandse staatswetten van Schuurman en Jordens. Zij zijn gedrukt in een heel smal formaat dat gemakkelijk het transport toelaat.

Eén van de belangrijkste ondernemingen voor een brede verspreiding van de Nederlandse tekst der wetten is het groot werk waarvan *prof. dr. R. De Corte* het initiatief nam, «*Fundamentele Belgische Wetgeving*». Reeds lang bestond er in de Vlaamse rechtswereld behoefte aan een boek waarin alle belangrijke teksten van de wetgeving in één enkel deel zouden verzameld zijn, zoals er meerdere in de Franse taal bestaan. Aan deze behoefte is thans voldaan door de losbladige uitgave die door *prof. De Corte* werd samengesteld en die onmisbaar is op de werktafel van elk jurist. Het belang van het verschijnen van deze uitgave werd onderstreept tijdens een plechtige academische zitting waarop de eerste minister Leo Tindemans het woord voerde.

Sedertdien heeft *prof. De Corte* ook het initiatief genomen om in een afzonderlijk deel de «*Uitvoeringsbesluiten van de wetten*» te verzamelen, volledig afgestemd op de Fundamentele Belgische Wetgeving.

Daar nu al deze teksten onmiddellijk beschikbaar zijn wordt daardoor bijzonder veel tijd bespaard.

De Vlaamse juristen hebben dus een overweldigende keus van Nederlandstalige wetteksten.

Niet minder zorg werd besteed aan de verspreiding van de jurisprudentie. Buiten de juridische tijdschriften waarin rechterlijke beslissingen worden opgenomen, werden bijzondere uitgaven in het leven geroepen om systematisch de Nederlandstalige jurisprudentie in een bepaalde rechtstak samen te brengen. Verwijzen wij hier vooral naar de «*Jurisprudentie betreffende het Burgerlijk Wetboek*», uitgegeven door de uitgeverij *Die Keure* te Brugge, en nog meer andere verzamelingen.

Dit overzicht is vrij lang uitgevallen, doch het is nog veel te kort omdat er vele leemten in voorkomen.

Talrijke publikaties werden verwaarloosd. Zo hebben wij b.v. geen rekening gehouden met de gedrukte of gestencilde universitaire syllabussen, waaronder er vele zijn die de belangstelling van alle juristen zouden verdienen.

Meerdere interessante verslagen over wetenschappelijke colloquia werden ook niet vermeld. Andere boeken kwamen niet in ons bereik.

Het geheel vormt echter een indrukwekkend getuigenis van de rijke bloei van onze Vlaamse rechtsliteratuur die, zowel kwantitatief als kwalitatief, steeds verder schrijdt en bewondering afdwingt voor haar prestaties.

Ridder René VICTOR



## Bibliografie van de Vlaamse juridische werken verschenen gedurende de gerechtelijke jaren 1977-1978 en 1978-1979 (slot)

### *Strafrecht*

Liber Amicorum Hermann Bekaert. — Gent, Snoeck-Ducaju & zoon, 1977, 459 blz.

Strafrechtsbedeling en Wetenschappelijk onderzoek. (Belgische dagen voor criminologie). — Gent, Rijksuniversiteit, School voor criminologie, 1978, 447 blz.

Kuyl J., Over de eenheid van misdadig opzet. (Overdruk uit R.W.). — 1978, blz. 545-606.

Verhegge G.J.Y., Bedenking bij een actueel fenomeen: het «Verzetsterrorisme» (Overdruk uit R.W.), 1978, 61 blz.

Thomas Françoise, Het Benelux-Verdrag aangaande uitlevering, Doctrine en Praktijk. (Preadvies van mr. J.J.E. Schutte, voor de Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland). — Zwolle, W.E.J. Tjeenk Willink, 1977, blz. 41-68.

Matthijs J., Privacy. — Brussel, Kon. Academie v. wetenschappen, 1978, 33 blz.

Bulthé Bruno en Remouchamps Monica, De verkrachting en het slachtoffer (Woord vooraf van Raymond Screvens). — Brussel, Et. Bruylant, 1979, 204 blz.

Walgrave Lode, Uitgeleide aan de Jeugdbescherming. — Leuven, ACCO, 1978, 179 blz.

Statistieken en Jeugdbescherming. — Brussel, Studiecencentrum voor jeugdmisdadigheid, 1977, 93 blz.

Boydens J. e.a., Strafuitvoering in close-up (voorwoord van Tony Peters — Leuven, ACCO, 1978, 277 blz.

Van Pée Guy, Verzameling van processenverbaal met commentaar. Verkeer. — Heule, Uitg. U.G.A., 1978, losbladig.

Van der Kelen K. Leon, De strafrechterlijke tussenkomst der parketten bij onregelmatigheden in erfenissen en testamenten. (met een woord vooraf door Jacques Matthijs). — Gent, Story-Scientia, 1977, 259 blz.

### *Administratief Recht*

Mast André, Overzicht van het Belgisch Administratief Recht. 7e opnieuw bewerkte en aangevulde uitgave. — Gent, Story-Scientia, 1977, 602 blz.

Coremans Henri en Dujardin Jean, Beheer over de onroerende goederen van openbare rechtspersonen. (Administratief Lexicon). — Brugge, Die Keure, 1978, 96 blz.

Schenkingen en legaten aan openbare rechtspersonen. (Administratief Lexicon). — Brugge, Die Keure, 1978,

Inzagerecht van de gemeenteraadsleden. — (Administratief Lexicon) — Brugge, Die Keure, 1978, 9 blz.

Vranckx A.W., Coremans Henri en Dujardin Jean, Geesteszieken. — (Administratief Lexicon). — Brugge, Die Keure, 1978, 102 blz.

Vranckx prof. dr. A., Openbare instellingen. Instellingen van openbaar nut. (Tweede uitgave-bijgewerkt en aangevuld door Jean Dujardin). — Administratief Lexicon. Brugge, Die Keure, 1977, 44 blz.

Vranckx A.W., Coremans Henri en Dujardin Jean, Deposito- en Consignatiekas. — (Administratief Lexicon). — Brugge, Die Keure, 1978, 24 blz.

Coremans H., Het Kredietwezen. (Administratief Lexicon). — Brugge, Die Keure, 1977, 108 blz.

Wastiels Frans, Openbare Wegen. — (Administratief Lexicon). — Brugge, Die Keure, 1978, 165 blz.

Beelen Bert, De Cuyper Geert, Driessen Hugh, Volk, gemeente, intercommunale. — Brussel, Dosfelinstituut, 1977, 95 blz.

Flamme Maurice-André, de Grand Ry André, Matheï Philippe en Flamme Philippe, Praktische commentaar bij de reglementering van de overheidsovereenkomsten. (4e uitg. volledig bewerkt en aangevuld). — Brussel, Nat. Confederatie v. h. Bouwbedrijf, 1978, 852 blz.

De nieuwe wet betreffende de overheidsopdrachten. — Cepess-bladen — Brussel, 1976, nr. 4, 60 blz.

Deschamps C., Overheidsopdrachten. Commentaar en Wetgeving. — Heule, U.G.A., 1979, losbladig.

Kinsbergen A., Van statige cultuurspaleizen naar levende ontmoetingscentra. Een onderzoek naar de rol van de Antwerpse culturele centra als ontmoetingsplaatsen van een eigentijdse gemeenschap. — Antwerpen, Provincieraad, 1978, 113 blz.

Senelle Robert, Vande Borre Philippe, Peremans R., Ruimtelijke ordening en stedenbouw. (Administratief Lexicon). — Brugge, Die Keure, 1979, 1e aanvulling, 128 blz.

Boes M., De wetgeving op ruimtelijke ordening en de stedenbouw. — Brussel, Cepess-bladen, 1978/1, 46 blz.

Juridisch Compendium. Aanvulling 1977. — Brussel, Stichting Leefmilieu, 1978, losbl.

Verschooten L. en Bernaerts E., Leefmilieu. — Brugge, Die Keure, 1978, losbladig.

Gentse Vereniging voor Planologie, Naar een nieuw gemeentelijk beleid op het vlak van de ruimtelijke ordening. — Gent, 1978, eigen uitg.

Baes M., Nijls E., Sluyts C., Suetens L.P., Tiberghien A., Gewestplannen, meerwaarde, planschade. — Antwerpen, Maarten Kluwer, 1978, 86 blz.

Verstegen Raf, Het statuut van de vrije onderwijsinstellingen. — Administratief Lexicon. — Brugge, Die Keure, 1976, 117 blz.

Gregoire C. en Mels R., Het Waterbeleid. — Brussel, Cepess-bladen, 1977, nr. 4, 55 blz.

De wet op de ziekenhuizen. — Brussel, Cepess-bladen, 1976, 74 blz.

### *Sociaal Recht*

Blanpain R. e.a., 30 jaar Belgische arbeidsverhoudingen. — Belgische Vereniging voor arbeidsverhoudingen, Deventer, Kluwer, 1977, 380 blz.

Blanpain prof. R., International encyclopaedia for Labour Law and Industrial Relations. — Belgium. — Deventer, Kluwer, 1977, 213 blz.

Blanpain prof. R., De wet op de Arbeidsovereenkomst. — Antwerpen, Kluwer, 1978, 426 blz.

Beirnaert W., Blanpain R. e.a., Handleiding bij de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten.

Analyse en commentaar. — Antwerpen, Kluwer, 1979, 151 blz.

*De Paepe R. en Trine A.*, De arbeidsovereenkomsten. — Brussel, C.E.D. Samsom, 1978, (losbladig).

*Swennen R.*, De Arbeidsovereenkomsten. Wet van 3 juli 1978. — Heule, U.G.A. 1978, 176 blz.

*Trine André en Reynders Walter*, Arbeidsrechtspraak (1971-1975). — Leuven, Uitg. Peeters, 1978, 665 blz.

*Trine André en Reynders Walter*, Rechtspraak van sociale zekerheid (1971-1975). — Leuven, Uitg. Peeters, 1979, 1009 blz.

*Dewaël Hilde*, Overzicht rechtspraak sociaal recht 1971-1975. — Brugge, Die Keure, 1977, losbladig.

*Blanpain R. en Walgrave J.*, De gelijke behandeling van mannen en vrouwen naar Europees en Belgisch recht. Inleidende commentaar; teksten, voorbereidende werken, documenten, rechtspraak. — Antwerpen, Kluwer, 1978, 708 blz.

*Verheughe P.*, Bedenkingen over veilige arbeid. (Rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Arbeidshof te Gent op 2 sept. 1977). — Antwerpen, Overdruk uit het Rechtskundig Weekblad, 1977, 41 blz.

*Verhegge G.*, Problemen in verband met de vreemde werkgever in België. (Rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Arbeidshof te Gent op 5 september 1978). — Antwerpen, Overdruk uit het Rechtskundig Weekblad, 1978, 33 blz.

*De Jaeger Denise*, De vrouw in het arbeidsproces : een aparte situatie. — Antwerpen, Overdruk uit het Rechtskundig Weekblad, 1978, 54 blz.

*Matthijs J.*, Het arbeidsgerecht en de strafvordering wegens misdrijven tegen de sociale wetgeving. (overdruk uit het Rechtskundig Weekblad). — Antwerpen, 1977, 34 blz.

*Verheyden R.*, De willekeurige afdanking, (Overdruk uit het Rechtskundig Weekblad). — Antwerpen, 1976, 42 blz.

*Rombouts Jan L.*, De paritaire organen in België. — Lier, Van In, 1976, 125 blz.

*Blanpain prof. dr. R.*, Staking en opeising in de openbare sektor. — Brussel, Christelijke Centrale der openbare diensten, 1978, 51 blz.

*Van Houtte J. en Breda J.*, Behoeftige bejaarden en onderhoudsplichtige kinderen. Een rechtssociologisch onderzoek in Commissie van Openbare Onderstand en Vrederecht. — Deventer, Van Loghum Slaterus, 1977, 265 blz.

*Kinsbergen A.*, Volgt na de derde nog een vergeten leeftijd ? Beschouwingen over de bejaardenzorg. — Rede uitgesproken ter gelegenheid van de opening van de gewone zitting van de Provincieraad op 1 oktober 1977. — Antwerpen, Provincieraad, 1977, 121 blz.

*Blanpain R., De Clercq C., Dhoore L., Simoens D., Vanachter O.*, Het sociaalrechtelijk statuut van de sportbeoefenaar. — Deurne, Kluwer, 1979, 488 blz.

*Deleeck Herman*, Ongelijkheden in de Welvaartstaat. Opstellen over Sociaal beleid. 2e bundel. — Antwerpen, De Nederlandse Boekhandel, 1977, 320 blz.

*Justaert Marc en Swennen Remy*, Stage van jongeren. Tewerkstelling van werklozen door de overheid. Bijzonder tijdelijk kader. — Brussel, Cepessbladen, 1977, nr. 3, 70 blz.

*Delhuvenne, prof. M.*, Bronnen van het arbeidsrecht. — Arbeidsrecht. Aanvulling nr. 13. — Brugge, Die Keure, 1977, losbladig.

*Vanachter O.*, Ondernemingsraad. Arbeidsrecht. Aan-

vulling nr. 15. — Brugge, Die Keure, 1977, losbladig.

*Dewaël H.*, Algemene wijze van beëindiging van de arbeidsovereenkomst. Arbeidsrecht, aanvulling nr. 14 — Brugge, Die Keure, 1977, losbladig.

*Dewaël Hilde*, Einde van de arbeidsovereenkomst. — Administratief Lexicon. — Brugge, Die Keure, 1977, 45 blz.

*Vandermeulen Georges - Rigaux Marc*, I. De Kollektieve Arbeidsovereenkomst — II. De Kollektieve Arbeidsconflikten — Brussel, Vrije Universiteit, 1977, 100 blz.

*A.P.R.A.*, De arbeidsongevallenverzekering bij de Gemeenschappelijke Kassen. — Brussel, Loksumstr. 5, 1977, 66 blz.

*Van de Ryck dr. jur. J.*, De verzekeringen tegen ziekte en ongeval. — Antwerpen, De Verzekeringswereld, 1978, 96 blz.

*Verstegen dr. Raf.*, Geestelijken naar Belgisch Recht. De juridische en sociale positie van de geestelijken in België. — Antwerpen, Maarten Kluwer, 1977, 117 blz.

*Van Aeckhoutte Willy*, Sociaal zakboekje. — Antwerpen, Kluwer, 1979, 112 blz.

*George Jean-Pierre*, Opdrachten en werking van de ondernemingsraad. — Brussel, Kamer van koophandel, 1977, 166 blz.

*Hertecant G.*, Diensten en instellingen voor gehandicapten. Gecoördineerde reglementering inzake werkingstoelagen. — Brussel, Cepess-bladen, 1977, 104 blz.

Beschermde Werkplaatsen in België : balans en vooruitzichten. — Brussel, Rijksfonds voor sociale reclassering van de minder-validen. 1975, 59 blz.

De wet van 6 juli 1976 tot beteugeling van het sluikwerk met handels- en ambachtskarakter. — Brussel, Nationale Confederatie van het bouwbedrijf, 1976, 48 blz.

## Notarieel Recht

*Vranckx A.W., Coremans Henri en Dujardin Jean*, Notarieel administratief recht. — Brugge, Die Keure, 1978, 309 blz. (2e uitg. bijgewerkt en aangevuld).

*Lagae Annie en De Busschere Carl*, De geldigheid, bewijskracht en uitvoerbare kracht van notariële akten, mede in het Belgisch internationaal privaatrecht. — Brussel-Guatemala, XIVe Congrès de l'Union internationale du Notariat latin, 1977, 72 blz.

*Leleu Yves*, Steekkaarten van het Notariaat. — Zakenregister 1970-1977. — Brussel, Kon. Federatie van Belgische notarissen, 1978, 104 blz.

*Leleu Yves*, Steekkaarten van het notariaat 1977. — Brussel, Kon. Federatie van Belgische notarissen, 1978, 230 blz.

*Vaernewijck André*, Modellen voor het Notariaat. — Brugge, Die Keure, 1979, losbladig.

## Fiscaal Recht

*Tiberghien A.*, De Belgische belastingen (2e herziene druk). — Antwerpen, Kluwer, 1978, 100 blz.

*Tiberghien A.*, Handboek voor fiscaal recht. Uitgave 1979. — Brussel, C.E.D. Samsom, 686 blz.

*Delahaye Alain*, De belasting op het inkomen uit onroerende goederen in België (met rechtsvergelijkende noot met Nederland en Frankrijk). — Brussel, Etabl. E. Bruylant, 1978.

*Van Acoleyen O.*, Successierecht. Bijwerkingen. — Brussel, Fiscale Hogeschool, 1979.

#### *Europees en internationaal Recht*

*Limpens J.*, L'Europa fara da se ? Beschouwingen over Europa's wenselijke dimensie. — Brussel, Kon. Academie voor wetenschappen, 1977, 18 blz.

*Van Hecke dr. Et.*, e.a., Europa gemeenschap in wording. — Hasselt, Heidelberg-Orbis, 1978, 207 blz.

*Claes Willy en Van Miert Karel*, Tussen droom en werkelijkheid. Bouwstenen voor een ander Europa. — Antwerpen, Standaard uitg., 1979, 289 blz.

*Maresceau Dr. Marc*, De directe werking van het Europese Gemeenschapsrecht. Met een woord vooraf door prof. dr. G. Schrans. — Antwerpen, Kluwer, 1978, 330 blz.

*Mortelmans K.J.M.*, De invloed van het Europees gemeenschapsrecht op het Belgisch economisch recht. — Antwerpen, Kluwer 1978, 792 blz.

*Van Elslande Renaat*, België en de 3e wereld. — Antwerpen, De Nederlandsche Boekhandel, 1977, 164 blz.

*Baek Louis*, De derde wereld in ontwikkeling. — Leuven, Davidsfonds, 1979, 237 blz.

*Van Depoele L. e.a.*, Naar een nieuwe internationale ordening. — Brussel, Cepess-documenten, 1976, nr. 5, 172 blz.

*Gorus Jan F.J.*, Piratenzenders. Europese en internationale aspecten. (ingeleid door prof. dr. De Pauw). — Brussel, Vrije Universiteit, 1977, 214 blz.

*Jonckheere E. en Van Oosterwijck J.*, Praktische handleiding voor de verkiezingen van het Europees parlement. — Heule, U.G.A., 1979, losbladig.

#### *Rechtsgeschiedenis*

*Langemeijer L.E., Gilissen J. e.a.*, Consilium magnum. Herdenking van de 500e verjaardag van de oprichting van het Parlement en Grote Raad van Mechelen. — Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1977, 516 blz.

Bronnen voor de geschiedenis van de instellingen in België — Algemeen Rijksarchief, Brussel, 1977, 663 blz.

*Maes dr. L. Th., Laenens Ch. en Leemans L.*, Rubens in het kader van de Europese en van de Antwerpse rechts-

geschiedenis — Juristen en rechtsleven te Antwerpen ten tijde van P.P. Rubens. — Uitg. Antwerps gerechtshof, 1977, 214 blz.

*Maes L. Th.*, Rubens in het kader van de Europese en van de Antwerpse rechtsgeschiedenis. (Overdruk uit R.W.), 1977, blz. 673-686. — [Ook verschenen in «De gulden Passer», 1978, blz. 101-116].

*Collin Fernand*, De politiek van tewerkstelling tijdens de bezetting. — Brussel, Koninkl. Academie voor Wetensch. 1977, 14 blz.

*Provoost dr. Guido.*, Vlaanderen en het militair-politiek beleid in België tussen de twee wereldoorlogen. Het Frans-Belgisch militair akkoord van 1920. — Leuven, Davidsfonds, 1977, 2dl. 573 en 524 blz.

*Defoort Dr. E.*, Charles Maurras en de Action Française in België. — Brugge, Uitg. Orion, 1978, 430 blz.

*Mullens X.*, Verzekeren in de tijd van Rubens. — Antwerpen, Verzekeringsgroep APRA, 1977, 107 blz.

*Van de Ryck dr. jur. J.*, De geschiedenis van het verzekeren. — Antwerpen, De Verzekeringswereld, 1978, 53 blz.

#### *Allerlei*

*de Bruyne Arthur*, Bijdragen tot de geschiedenis van een generatie. Een liber amicorum voor mr. Willem Melis. — 1977, 277 blz. — Eigen beheer van het Comité.

*Van Honsté Victor*, Taal, Recht en Gerecht. (overdruk R.W.) 1978, blz. 401-458.

*Penninckx Willy en Buyse Paul*, Vertaalgids. — Heule, U.G.A., 1979, 165 blz.

*Benelux*, Sociaalrechtelijk Woordenboek. Verklaring en eenmaking van termen voorkomende in het sociaal recht van het Nederlandse taalgebied. 3e herziene en aangevulde uitgave. — Brussel, Secretariaat-generaal van de Benelux Economische Unie, 1977, 268 blz.

*Hesseling Gerti*, Juridisch Woordenboek — Dictionnaire juridique. Nederlands-Frans met woordenlijst Frans-Nederlands. Privaatrecht. — Antwerpen, Maarten Kluwer, 1978, 513 blz. (T.M.C. Asser-Instituut).

*De Corte prof. dr. R.*, Fundamentele Belgische Wetgeving. F.B.W. — Deurne, Kluwer, 1977, losbladig.

*De Corte prof. dr. R.*, Fundamentele Belgische Uitvoeringsbesluiten F.B.U. — Deurne, Kluwer, 1979, losbladig.

## RECHTSPRAAK

### HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 23 MAART 1979

Voorzitter-rapporteur : de h. de Vreese

Advocaat-generaal : de h. Ballet

Advocaat : mr. Houtekier

**Wisselbrief en orderbriefje — Verjaring — Aard — Voortbestaan van onderliggende schuld.**

De in art. 70 Wisselwet bepaalde verjaring betreft slechts de rechtsvordering uit de wisselbrief en tast de onderlig-

gende schuld niet aan ; de door dit artikel bepaalde verjaring is slechts een bevrijdende verjaring van de rechtsvordering uit de wisselbrief en kan niet als een vermoeden van betaling worden beschouwd.

Nu de vordering tot betaling van de onderliggende schuld een andere oorzaak heeft dan de vordering uit de wisselbrief, heeft ook de omstandigheid dat de schuldeiser zijn schuldenaar eerst krachtens de wisselbrief heeft aangesproken en dat die vordering op grond van verjaring werd afgewezen, niet tot gevolg dat de schuldenaar van zijn onderliggende schuld bevrijd is.

D. t/ T.

Gelet op het bestreden arrest, op 30 juni 1977 door het Hof van Beroep te Brussel op verwijzing gewezen ;

Gelet op het arrest op 10 oktober 1974 door het Hof in de zaak gewezen ;

Over het *middel* afgeleid uit de schending van de artikelen 70, 70bis, 79, 80 van de wet van 10 juli 1964 tot invoering van een nieuwe Nederlandse tekst van de gecoördineerde wetten op de wisselbrieven en orderbriefjes, die titel VIII van boek I van het Wetboek van Koophandel vormt, 1319, 1320, 1322, 1356, 2219, 2262, 2265, 2271, 2272, 2273, 2276, 2277 van het Burgerlijk Wetboek, 23 van het Gerechtelijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

*doordat* het arrest eiser veroordeelt om aan verweerder een bedrag te betalen van 130.000 fr., op grond : dat de vordering van verweerder strekt tot de betaling van een bedrag van 155.893 fr. ingevolge een geaccepteerde wissel ; dat de eerste rechter deze vordering verjaard verklaarde ; dat de vordering tot betaling van de niet verjaarde onderliggende schuld echter een andere oorzaak heeft wanneer het, zoals ten deze, om een bevrijdende verjaring gaat ; dat uit de voor de eerste rechter door eiser genomen conclusie blijkt dat deze bekend van verweerder de som van 155.000 fr. ontvangen te hebben, waarvan eiser verklaart reeds een bedrag van 25.000 fr. op het kapitaal afgekort te hebben, hetgeen verweerder betwist ; dat het past de bekentenis van eiser in haar geheel te nemen,

*terwijl, eerste onderdeel*, verweerder, die ten gevolge van verjaring vervallen is van zijn recht op invordering van de wissel, diensgevolge niet meer gerechtigd is de veroordeling van eiser te vorderen op grond van enige aan de wissel onderliggende verbintenis (schending van de artikelen 70, 70bis en 71 van de wet van 10 juli 1964),

*tweede onderdeel*, eiser in conclusie voor de eerste rechter weliswaar erkende 130.000 fr. schuldig te zijn, maar deze erkenning uitdrukkelijk gedaan was in het kader van de wisselverrichting en verbonden was aan de tegelijk ingeroepen verjaring ; het arrest derhalve ten onrechte met deze bekentenis rekening houdt en ze daarbij ten nadele van eiser splitst en steunt op tegenstrijdige motieven, waar wordt beweerd dat de bekentenis in haar geheel wordt genomen (schending van de artikelen 1319, 1320, 1322, 1356 van het Burgerlijk Wetboek, 70, 70bis van de wet van 10 juli 1964 en 97 van de Grondwet) ;

*derde onderdeel*, het feit dat de door eiser ingeroepen verjaring van de wissel van bevrijdende aard is, op zich zelf geenszins inhoudt dat de aan de wissel onderliggende schuld nog kan worden gevorderd, te meer daar het arrest deze onderliggende vordering geenszins bepaalt en alleen steunt op de bekentenis van eiser, zodat de wettelijkheid van de beslissing niet kan worden nagegaan (schending van de artikelen 23 van het Gerechtelijk Wetboek 70, 70bis, 79, 80 van de wet van 10 juli 1964, 2219, 2262, 2265, 2271, 2272, 2273, 2276, 2277 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet) ;

Wat het eerste onderdeel betreft :

Overwegende dat krachtens artikel 70 van de gecoördineerde wetten op de wisselbrieven en orderbriefjes, de aldaar bepaalde verjaring slechts de rechtsvordering uit de wisselbrief betreft, doch de onderliggende schuld niet aantast ; dat immers, de door dit artikel bepaalde verjaring slechts een bevrijdende verjaring is van de rechtsvordering

uit de wisselbrief en niet als een vermoeden van betaling kan worden aangezien ;

Dat, nu de vordering tot betaling van de onderliggende schuld een andere oorzaak heeft dan de vordering uit de wisselbrief, ook de omstandigheid dat verweerder zijn schuldenaar eerst krachtens de wisselbrief heeft aangesproken en dat die vordering op grond van verjaring werd afgewezen, niet tot gevolg heeft dat de schuldenaar van zijn onderliggende schuld zou zijn bevrijd ;

Wat het tweede onderdeel betreft :

Overwegende dat, na te hebben vastgesteld dat uit eisers conclusie voor de eerste rechter blijkt dat hij bekend de som van 155.000 fr. van verweerder te hebben ontvangen, waarop hij verklaart reeds een bedrag van 25.000 fr. te hebben afgekort, het arrest oordeelt dat het past eisers bekentenis in haar geheel te nemen ;

Dat het hof van beroep daarmee bedoelt dat de bekentenis zowel van het ontvangen van de 155.000 fr. als van de afbetaling van 25.000 fr. op die som, moet worden aangenomen, zodat bewezen is dat eiser 130.000 fr. verschuldigd blijft ;

Dat het arrest zodoende de kwestieuze bekentenis niet splitst en geenszins op tegenstrijdige motieven rust ;

Overwegende dat eiser zijn voor de eerste rechter genomen conclusie, waaruit zou blijken dat zijn bekentenis verbonden was aan de tegelijk ingeroepen verjaring, niet overlegt ; dat noch het bestreden arrest, noch enig stuk waarop het Hof acht vermag te slaan, de termen van deze conclusie weergeeft ;

Dat het onderdeel, in zoverre het schending aanvoert van de artikelen 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek, niet ontvankelijk is ;

Wat het derde onderdeel betreft :

Overwegende dat uit het antwoord op het eerste onderdeel blijkt dat de verjaring van de vordering uit de wisselbrief de vordering tot betaling van de onderliggende schuld niet aantast ;

Overwegende dat het arrest de veroordeling van eiser tot het betalen van 130.000 fr. baseert op de door eiser, in conclusie voor de eerste rechter, gedane bekentenis dat hij een som van 155.000 fr. van verweerder heeft ontvangen waarop hij 25.000 fr. heeft afbetaald ;

Dat het arrest zodoende zijn beslissing wettelijk verantwoordt en de in het onderdeel aangeduide artikelen niet schendt ;

Dat geen van de onderdelen van het middel kan worden aangenomen ;

*Om die redenen,*

Verwerpt de voorziening ;

Veroordeelt eiser in de kosten.

NOOT—Zie J. RONSE, *Wisselbrieven orderbriefjes*, A.P.R., II, nrs. 2122-2200 (verjaring van de rechtsvorderingen uit de wisselbrief) en nrs. 2201-2278 (invloed van het ontstaan en van het tenietgaan van de wisselverbintenis op de onderliggende rechtsbetrekking).

## HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 13 DECEMBER 1978

Voorzitter : de h. Legros

Raadsheer-rapporteur : de h. Bosly

Advocaat-generaal : de h. Ballet

Advocaat : mr. Mahieux

**Bescherming van het loon — Uitbetaling bij het einde van de dienstbetrekking — Werknemer meldt zich niet aan op de eerste betaaldag.**

*De verplichting die door art. 11 van de wet van 12 april 1965 bij het einde van de dienstbetrekking van de werknemer aan de werkgever is opgelegd, bestaat hierin dat deze het nog verschuldigde loon onverwijld en uiterlijk op de eerste betaaldag die volgt op de datum waarop de dienstbetrekking eindigt, aan de werknemer dient uit te betalen.*

*Wanneer de werknemer zich op de datum van de eerste betaaldag niet aanmeldt om zijn loon in ontvangst te nemen, bestaat de overtreding van voormeld art. 11 slechts wanneer de werkgever zijn verplichting niet nakomt bij het eerste verzoek van de werknemer, overeenkomstig dat art. 11.*

D. e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 17 mei 1978 door het Hof van Beroep te Luik gewezen ;

I. Op de voorziening van eiser, beklaagde :

Over het *middel* afgeleid uit de schending van de artikelen 11, 42 van de wet van 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon van de werknemers, 1247 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

*doordat het arrest beklaagde (thans eiser) veroordeelt uit hoofde van het aan de werknemer L. verschuldigde loon niet binnen de wettelijke termijn te hebben uitbetaald voor de periode van 5 tot 12 juli 1976, op welke datum de dienstbetrekking van die werknemer een einde nam, waarbij het arrest steunt*

1) op de bewering van de werknemer volgens welke beklaagde verklaard had dat hij hem niet zou uitbetalen ;

2) op de verklaring waarbij beklaagde toegaf dat loon op 24 januari 1977 nog niet te hebben uitbetaald, hoewel de werknemer op 3 december 1976 zijn eis bij gerechtsdeurwaarder heeft doen betekenen ;

3) en onder verwerping van beklaagdes betoog volgens hetwelk hij die haalschuld nog niet betaald had omdat de werknemer na 12 juli 1976 niet meer op zijn werk verscheen was en hij nog wachtte op «de raad van zijn advocaat om de toestand aan te zuiveren»,

*terwijl eiser in zijn conclusie betwistte aan L. gezegd te hebben dat hij hem niet zou uitbetalen ; als hij hem nog niet uitbetaald had, dit enkel kwam doordat L. zich niet had gemeld om zijn loon in ontvangst te nemen ; een dergelijke schuld haalbaar is en hij beslist heeft die schuld te betalen zodra de eis daartoe hem bij exploit van gerechtsdeurwaarder betekend werd :*

a) In zoverre het middel steunt op de schending van artikel 97 van de Grondwet :

Overwegende dat het arrest erop wijst «dat de eerste rechter pertinent beslist heeft dat de verdachte aan de klager verklaard had dat hij hem het nog verschuldigde loon niet zou uitbetalen... dat de eis hem (de beklaagde) op 3 december 1976 (door gerechtsdeurwaarder) ter kennis werd gebracht ... ; dat de verdachte er zich wel voor wacht de datum te vermelden waarop hij het aan zijn werkman verschuldigde loon zou hebben betaald en dat het hoe dan ook zeker is dat op 24 januari 1977 dat loon niet betaald was ; ... dat ten slotte de overwegingen in verband met het feit dat de schuld haalbaar is niet ter zake dienend zijn en feitelijke grondslag missen aangezien de verdachte op 24 januari 1977 aan de sociaal inspecteur verklaard heeft de raad van zijn advocaat af te wachten alvorens de toestand aan te zuiveren» ;

Dat het arrest aldus antwoordt op de in het middel vermelde conclusie van eiser ;

Dat in dat opzicht het middel feitelijke grondslag mist ;

b) In zoverre het middel steunt op de schending van de artikelen 11, 42 van de wet van 12 april 1965 en 1247 van het Burgerlijk Wetboek :

Overwegende dat eiser voor de correctionele rechtbank werd gedaagd uit hoofde van als werkgever, aangestelde of lasthebber het voor de periode van 5 juli 1976 tot 12 juli 1976 verschuldigde loon, te weten het nettobedrag van 6.040 fr., niet te hebben betaald aan zijn werknemer Michel L. uiterlijk op de eerste betaaldag die volgt op het einde van de dienstbetrekking, waarbij de datum van de ten laste gelegde feiten niet nader werd bepaald ;

Overwegende dat de verplichting die door artikel 11 van de wet van 12 april 1965 bij het einde van de dienstbetrekking van de werknemer aan de werkgever is opgelegd, hierin bestaat dat deze het nog verschuldigde loon onverwijld en uiterlijk op de eerste betaaldag die volgt op de datum waarop de dienstbetrekking eindigt, aan de werknemer dient uit te betalen ;

Overwegende dat, wanneer de werknemer zich op de datum van de eerste betaaldag niet aanmeldt om zijn loon in ontvangst te nemen, de overtreding van voormeld artikel 11 slechts bestaat, wanneer de werkgever zijn verplichting niet nakomt bij het eerste verzoek van de werknemer, overeenkomstig dat artikel 11 ;

Overwegende dat uit de gedingstukken blijkt dat de werknemer L. op 3 december 1976 bij exploit van gerechtsdeurwaarder de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid Entreprises D. gedagvaard heeft tot betaling van een bedrag ten belope van het loon dat hem naar zijn oordeel verschuldigd was ;

Overwegende dat, hoewel eiser als aangestelde of lasthebber van eiseres in kennis was gesteld met de eis van de werknemer, hij op 24 januari 1977 daaraan nog geen enkel gevolg had gegeven ;

Dat het arrest uit die vaststellingen wettelijk heeft kunnen afleiden dat de overtreding van artikel 11 van de wet van 12 april 1965 bewezen was ;

Dat het middel in dat opzicht naar recht faalt ;

(...)

## HOF VAN CASSATIE

3e KAMER — 12 FEBRUARI 1979

Voorzitter-rapporteur : de h. Gerniers

Advocaat-generaal : de h. Lenaerts

Advocaat : mr. Mestrum

**Dienstplicht — Vrijlating — Lid van groot gezin — Opgenomen kinderen die sedert vijf jaar ten laste van het gezin zijn.**

*De kinderen die door de ouders van de dienstplichtige of door een hunner zijn opgenomen en sedert vijf jaar ten laste van het gezin zijn, dienen te worden beschouwd als kinderen van een der echtgenoten in de zin van art. 17, § 1, 1<sup>o</sup>, Dienstplichtwet, en met volle broers en zusters te worden gelijkgesteld, indien zij op het ogenblik van de aanvraag ongehuwd zijn en regelmatig deel uitmaken van het gezin.*

## B.

Gelet op de bestreden beslissing, op 21 november 1978 door de Hoge Militieraad gewezen ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 12, § 1, 4<sup>o</sup>, en 17, § 1, 1<sup>o</sup> en 2<sup>o</sup>, van de dienstplichtwetten, gecoördineerd op 30 april 1962,

doordat de Hoge Militieraad vrijlating van dienst weigert op grond dat de wetgever doelbewust een onderscheid heeft willen maken tussen enerzijds het begrip «kind» en anderzijds het begrip «volle broeders en zusters»,

terwijl dit zeker niet de opzet is van de wet, aangezien de bij artikel 17, § 1, 1<sup>o</sup> en 2<sup>o</sup>, bepaalde gelijkstellingen, naar luid van de parlementaire voorbereiding, als een «sociale maatregel ten voordele van verdienstelijke families» moeten worden beschouwd, zodat de opgenomen kinderen voor gelijkstelling in aanmerking komen ; de beslissing in strijd is met de letter van de wet, nu zij oordeelt dat de bij artikel 17, § 1, 2<sup>o</sup>, bepaalde gelijkstellingen met wettige kinderen slechts van toepassing zijn op de bepalingen van de dienstplichtwetten die betrekking hebben op «kinderen», met name de bepalingen van de artikelen 10, § 1, 1<sup>o</sup> en 5<sup>o</sup>, 11 en 12, § 1, 7<sup>o</sup>, van de dienstplichtwetten ; in artikel 12, § 1, 4<sup>o</sup>, van de dienstplichtwetten enkel sprake is van «broeders en zusters» en niet van «volle broeders en zusters» ; het «doelbewuste» onderscheid ook niet uit de tekst van artikel 17, § 1, 1<sup>o</sup> en 2<sup>o</sup>, blijkt, aangezien andere kinderen van een der echtgenoten gelijkgesteld worden met volle broeders en zusters en erkende natuurlijke kinderen met wettige kinderen :

Overwegende dat, krachtens artikel 12, § 1, 4<sup>o</sup>, van de dienstplichtwetten, de ingeschrevene die ten minste vijf broeders of zusters in leven heeft, onder bepaalde voorwaarden van dienst kan worden vrijgelaten ;

Dat, krachtens artikel 17, § 1, 1<sup>o</sup>, van dezelfde wetten, met volle broeders en zusters worden gelijkgesteld de «broeders en zusters van dezelfde vader of dezelfde moeder», evenals de andere kinderen van een der echtgenoten, indien deze kinderen op het ogenblik van de aanvraag ongehuwd zijn en regelmatig deel uitmaken van het gezin ;

Dat, luidens het bepaalde onder 2<sup>o</sup> van hetzelfde artikel 17, § 1, met wettige kinderen worden gelijkgesteld de er-

kende natuurlijke kinderen, de geadopteerde kinderen en de opgenomen kinderen, die op het ogenblik van de aanvraag sinds ten minste vijf jaar fiscaal ten laste zijn van het gezin ;

Overwegende dat de gelijkstelling van de in artikel 17, § 1, 2<sup>o</sup>, genoemde kinderen met wettige kinderen ook geldt voor de interpretatie van het begrip «kinderen» in de zin van het bepaalde onder 1<sup>o</sup> van dit artikel ;

Dat derhalve de kinderen die door de ouders van de dienstplichtige of door een hunner zijn opgenomen en sedert vijf jaar ten laste van het gezin zijn, dienen te worden beschouwd als kinderen van een der echtgenoten in de zin van artikel 17, § 1, 1<sup>o</sup>, en met volle broeders en zusters worden gelijkgesteld, indien zij op het ogenblik van de aanvraag ongehuwd zijn en regelmatig deel uitmaken van het gezin ;

Overwegende dat de Hoge Militieraad de in het middel ingeroepen wetsbepalingen schendt door te beslissen dat eiser niet voldoet aan alle vereisten van artikel 12, § 1, 4<sup>o</sup>, van de dienstplichtwetten om de enkele reden dat de opgenomen kinderen niet als volle broeders en zusters kunnen worden beschouwd ;

Dat het middel gegrond is ;

*Om die redenen,*

Vernietigt de bestreden beslissing ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing ;

Verwijst de zaak naar de Hoge Militieraad, anders samengesteld.

NOOT—Volgens art. 12, § 1, 4<sup>o</sup>, van de dienstplichtwetten, gecoördineerd op 30 april 1962, kan worden vrijgelaten van dienst in vredestijd en wordt, wat de duur van de militaire verplichtingen betreft, behandeld zoals de dienstplichtigen van de lopende lichting «de ingeschrevene die ten minste vijf broeders of zusters in leven heeft, op voorwaarde dat geen enkele broeder, als lid van een groot gezin, reeds onbepaald uitstel, ontheffing, aanwijzing voor het speciaal contingent, of vrijlating van dienst in vredestijd heeft bekomen.»

Onder de gemeenschappelijke bepalingen van de dienstplichtwetten bepaalt artikel 17, § 1, dat worden gelijkgesteld : «1<sup>o</sup> met de volle broeders en zusters, de broeders en zusters van dezelfde vader of dezelfde moeder, evenals de andere kinderen van een van de echtgenoten ; deze andere kinderen komen evenwel slechts in aanmerking indien zij op het ogenblik van de aanvraag ongehuwd zijn en regelmatig deel uitmaken van het gezin ; 2<sup>o</sup> met de wettige kinderen, de erkende natuurlijke kinderen, de geadopteerde kinderen en de opgenomen kinderen die op het ogenblik van de aanvraag sinds tenminste vijf jaar fiscaal ten laste zijn van het gezin.»

De dienstplichtige voerde zowel voor de Militieraad als voor de Hoge Militieraad aan dat hij aanspraak kon maken op vrijlating op basis van art. 12, § 1, 4<sup>o</sup>, daar, benevens twee eigen kinderen in het gezin van zijn ouders, er vijf opgenomen kinderen waren die op het ogenblik van zijn aanvraag sinds ten minste vijf jaar fiscaal ten laste waren van het gezin. Vier van de vijf opgenomen kinderen werden in het gezin geplaatst door de jeugdrechter. De dienstplichtige beriep zich desbetreffend op art. 17, § 1, 2<sup>o</sup>.

De Militieraad en vervolgens de Hoge Militieraad verwierpen deze zienswijze. In zijn beslissing legt de Hoge Militieraad er de nadruk op dat uit de tekst van art. 17, § 1, 1<sup>o</sup> en 2<sup>o</sup>, van de dienstplichtwetten duidelijk blijkt dat de wetgever doelbewust onderscheid heeft willen maken tussen enerzijds de gelijkstelling met volle broeders en zusters en anderzijds de gelijkstelling met wettige kinderen. De gelijkstellingen, bepaald bij art. 17, § 1, 2<sup>o</sup>, voegt de Hoge Militieraad eraan toe, zijn slechts van toepassing op de bepalingen van de dienstplichtwetten die betrekking hebben op de «kinderen» en niet op de bepalingen die betrekking hebben op de «broeders of zusters». M.a.w., in de visie van de Hoge Militieraad, kunnen «opgenomen kinderen» niet als volle broeders en zusters beschouwd worden in de zin van de dienstplichtwetten.

Het Hof van Cassatie vernietigde die beslissing, oordelende dat de Raad de bepalingen van de artt. 12, § 1, 4<sup>o</sup>, en 17, § 1, 1<sup>o</sup> en 2<sup>o</sup>, van de dienstplichtwetten geschonden had door te beslissen dat de dienstplichtige niet voldeed aan alle vereisten van art. 12, § 1, 4<sup>o</sup>, om de enkele reden dat de opgenomen kinderen niet als volle broeders en zusters kunnen worden beschouwd.

Essentieel in de appreciatie van het Hof is dat de gelijkstelling van de in art. 17, § 1, 2<sup>o</sup>, genoemde kinderen met wettige kinderen ook geldt voor de interpretatie van het begrip «kinderen» in de zin van het bepaalde onder 1<sup>o</sup> van dit artikel.

Naar ons weten is het de eerste beslissing die door het Hof van Cassatie i.v.m. deze materie werd uitgesproken.

Wie vertrouwd is met de dienstplichtwetten weet dat de interpretatie van deze wetten zeer strikt is en dat alle uitzonderingen, gelijkstellingen of uitbreidingen restrictief geïnterpreteerd moeten worden.

Het kan wellicht niet erg logisch klinken, wanneer men, zoals de Hoge Militieraad, de gelijkstellingen bedoeld in art. 17, § 1, afzonderlijk interpreteert en voor de toepassing ervan rekening houdt met de bepalingen van de dienstplichtwetten waarin letterlijk de bewoordingen «broeders en zusters» of «kinderen» voorkomen.

Gelet op het principe van de restrictieve toepassing van de bepalingen van de dienstplichtwetten, menen wij dat de gelijkstellingen vervat in art. 17, § 1, 1<sup>o</sup>, niet gelden voor de gelijkstellingen vervat in art. 17, § 1, 2<sup>o</sup>.

Via de zinsnede : «de andere kinderen van één van de echtgenoten», van art. 17, § 1, 1<sup>o</sup>, mag men de «opgenomen kinderen» waarvan sprake in art. 17, § 1, 2<sup>o</sup>, niet gelijkstellen met de volle broeders en zusters.

De stelling, vervat in het arrest van het Hof van Cassatie, zou kunnen bijgevalen worden indien art. 12, § 1, 4<sup>o</sup>, van de dienstplichtwetten de volgende tekst bevatte : «de ingeschrevene wiens ouders vijf kinderen in leven hebben».

In het door eiser tot cassatie aangevoerde middel wordt aangehaald dat volgens de parlementaire voorbereiding de bij art. 17, § 1, 1<sup>o</sup> en 2<sup>o</sup>, bepaalde gelijkstellingen als een «sociale maatregel ten voordele van verdienstelijke families» moeten worden beschouwd, zodat de opgenomen kinderen voor gelijkstelling met de volle broeders en zusters in aanmerking komen.

In de memorie van toelichting bij het wetsontwerp tot wijziging van de op 30 april 1962 gecoördineerde dienstplichtwetten (*Parl. Besch., Kamer, 1975-76, nr. 784/1, p. 5*) wetsontwerp dat geleid heeft tot de wet van 1 december 1976 (*Staatsblad, 15 december 1976*) leest men de volgende toelichting bij de wijziging van art. 17, § 1, 2<sup>o</sup>

(art. 7 van het ontwerp) : «Enerzijds is het herleiden van de termijn van 10 tot 5 jaar opdat een opgenomen kind met een wettig kind zou kunnen gelijkgesteld worden een sociale maatregel ten voordele van verdienstelijke families.»

Vóór deze wet konden inderdaad alleen met de wettige kinderen worden gelijkgesteld : «de opgenomen kinderen die op het ogenblik van de aanvraag ten minste 10 jaar fiscaal ten laste zijn van het gezin.»

De verwijzing door eiser naar de parlementaire voorbereiding is dan ook eerder misleidend daar de door het Hof van Cassatie gehuldigde zienswijze op het eerste gezicht hierin geen steun vindt.

Daar alle gelijkstellingen inzake militie restrictief dienen te gebeuren lijkt ons iedere verdere gelijkstelling per analogie, hoe logisch ook, uitgesloten.

Zo kan de vader, *weduwnaar* gebleven met een of meer kinderen (art. 10, § 1, 2<sup>o</sup>) zich niet beroepen op de bij art. 17, § 2, bepaalde gelijkstellingen met de overleden gezinsleden en zodoende het feit dat hij verlaten werd door zijn echtgenote — een situatie die volgens voormeld artikel gelijkgesteld wordt met het overleden gezinslid — niet gelijkstellen met zijn situatie van «vader, weduwnaar gebleven met een of meer kinderen.»

Inderdaad, bij ontstentenis van gelijkstelling op dit punt, mag alleen als weduwnaar beschouwd worden hij wiens vrouw overleden is.

Het gelijkstellen van de echtgenoot, die door zijn vrouw verlaten werd of wiens vrouw als verloren voor het gezin moet worden beschouwd met de «weduwnaar» zou berusten op analogie en bijgevolg onwettelijk zijn (zie A.P.R., *Militie*, nr. 172).

Dat er intussen eminente sociale motieven pleiten voor de zienswijze van het Hof van Cassatie zal niemand willen ontkennen.

Indien om bepaalde redenen deze zienswijze niet zou kunnen bijgevalen worden, dan lijkt het ons noodzakelijk art. 17, § 1, nauwkeuriger te formuleren en meer bepaald aan te duiden op welke artikelen van de dienstplichtwetten de hierbij bedoelde gelijkstellingen van toepassing zijn. Hiermee zal in de toekomst alle twijfel omtrent de draagwijdte van de onder art. 17 van de dienstplichtwetten ingeschreven gemeenschappelijke bepalingen uitgesloten zijn.

Hugo Van Eecke

## HOF VAN CASSATIE

3e KAMER — 15 JANUARI 1979

Voorzitter : de h. Gerniers

Raadsheer-rapporteur : de h. Mahillon

Advocaat-generaal : de heer Lenaerts

Advocaten : mrs Houtekier en Simont

**Berusting—Betaling van gerechtskosten door partij op wie art. 1017, 2e lid, Ger. W. toepasselijk is.**

*Als ingevolge art. 1017, 2e lid, Ger. W. een overheid of instelling, zoals bedoeld in die bepaling, de kosten van eerste aanleg moet dragen, zelfs indien haar hoger beroep wordt ingewilligd, kan de appelrechter oordelen dat uit de*



*betaling van die kosten, zelfs zonder voorbehoud en welke ook de gevolgen kunnen zijn die de wederpartij eraan wil hechten, niet worden afgeleid dat die overheid of instelling het vaste voornemen heeft gehad haar instemming te betuigen met het door de eerste rechter gewezen vonnis.*

P.t/R.V.A.

Gelet op het bestreden arrest, op 8 december 1977 door het Arbeidshof te Gent, afdeling Brugge, gewezen ;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 17, 1017, 1018, 1044 en 1045 van het Gerechtelijk Wetboek,

*doordat* het arrest het door verweerder ingestelde hoger beroep ontvankelijk verklaart op grond : dat verweerder, krachtens artikel 1017, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek, in elk geval ertoe gehouden is, zelfs wanneer hij niet de in het ongelijk gestelde partij is, de kosten van het geding te vereffenen ; dat bijgevolg uit het automatisme waarmee verweerder de kosten vereffent, niet kan worden afgeleid dat deze het vaste voornemen heeft gehad zijn instemming te betuigen met het vonnis van de eerste rechter ; dat hieruit voortvloeit dat de voorwaardelijke berusting ten deze geen gevolg had, omdat zij door de tegenpartij niet uitdrukkelijk werd aanvaard.

*terwijl, eerste onderdeel,* verweerder, die zonder enig voorbehoud te maken, de kosten van de procedure voor de arbeidsrechtbank betaald heeft, nadat eisers raadsman tweemaal verzocht had deze kosten te betalen in geval van berusting, door die betaling dan ook onmiskenbaar in het vonnis heeft berust (schending van de artikelen 17, 1017, 1018, 1044 en 1045 van het Gerechtelijk Wetboek) ;

*tweede onderdeel,* het feit dat verweerder in beginsel tot de kosten veroordeeld wordt, ook al is hij niet de verliezende partij, geenszins inhoudt dat de kwestieuze betaling, na de gedane vragen tot berusting, geen berusting zou kunnen uitmaken (schending van de artikelen 1017, 1018, 1044 en 1045 van het Gerechtelijk Wetboek) :

Overwegende dat ingevolge artikel 1017, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek, verweerder, zelfs indien zijn hoger beroep werd ingewilligd, de kosten van eerste aanleg moest dragen ;

Dat het arrest derhalve heeft kunnen oordelen dat uit de betaling van deze kosten, zelfs zonder voorbehoud en welke ook de gevolgen kunnen zijn die eiser eraan wilde hechten, niet kan worden afgeleid dat verweerder het vaste voornemen heeft gehad zijn instemming te betuigen met het door de arbeidsrechtbank gewezen vonnis ;

Dat het middel niet kan worden aangenomen ;

(...)

## HOF VAN BEROEP TE GENT

6e KAMER — 24 APRIL 1979

Voorzitter-rapporteur : de h. De Brauwere

Raadsheren : de hh. Nuytinx en Dooms

Eerste advocaat-generaal : de h. Ely

Advocaten : mrs. Huys, Verstraete loco De Becker, Kenis  
loco Geerinckx en Verhaeghen loco De Clerck

## Verkeer—Rijden onder invloed van verdovende middelen—Bloedafname.

*Wanneer de urine en het bloed gepreleveerd worden om de aanwezigheid van verdovende of hallucatieverwekkende middelen op te sporen zijn de bepalingen van het K.B. van 10 juni 1959 betreffende de bloedproef niet van toepassing.*

C. t/ V. en K.

(...)

### 2) Tenlastelegging B

Zowel de verbalisant als de geneesheer die werd opgevorderd om tot het nemen van een bloedmonster bij de beklaagde over te gaan, hebben vastgesteld dat de beklaagde slaperig en suf was en traag reageerde. Ter terechtzitting van de eerste rechter verklaarde de politiecommissaris onder eed : «Het betrof een man die zeker niet in staat was om op de baan te komen.»

Door de toxicologische analyse van het bloed is anderzijds bewezen dat op het ogenblik van de aanrijdingen het bloed van de beklaagde kortwerkende barbituraten bevatte in een concentratie die de motorische coördinatie beïnvloeden, zodat volgens de deskundige de beklaagde zijn voertuig bestuurd in een staat die ten gevolge van het innemen van barbituraten overeenstemde met een staat van dronkenschap.

De beklaagde betwist niet dat hij barbituraten had ingenomen, maar werpt evenwel in conclusie ten onrechte de nietigheid van de bloedanalyse op, daartoe aanvoerend dat deze analyse niet uitgevoerd werd met inachtneming van de bepalingen van artikel 44 van het Wetboek van Strafvordering en die van het artikel 9 van het K.B. van 10 juni 1959.

De analyse van het bloed en van de urine, die bij de beklaagde werden gepreleveerd, werden niet bevolen om een staat van dronkenschap na te gaan en het alcoholgehalte te bepalen, maar wel om de aanwezigheid van slaapverwekkende, verdovende of hallucatieverwekkende middelen op te sporen (zie opdracht aan deskundige st. 6 van binnenkaf 17). Op een dergelijk bloedonderzoek zijn de bepalingen van het K.B. van 10 juni 1959 niet van toepassing.

De deskundige professor doctor Heyndrickx werd aangesteld door de procureur des Konings. Het is slechts wanneer de procureur des Konings handelt in een der gevallen bepaald door de artikelen 44 en volgende van het Wetboek van Strafvordering dat hij gerechtigd is aan de door hem aangeduide deskundige de eed op te leggen. Zulks is ter zake niet het geval.

Even ten onrechte voert de beklaagde in ondergeschikte orde aan dat de rechten van de verdediging «formeel» geschonden werden omdat hem naar zijn mening «geen enkele mogelijkheid werd gelaten tot tegenonderzoek». De beklaagde is steeds in de gelegenheid geweest tot een tegenexpertise te doen overgaan. Hij moest daarvoor geen toelating vragen. Indien hij niet tot een tegenexpertise heeft doen overgaan, heeft de beklaagde zulks uitsluitend aan zich zelf te wijten. Zijn rechten van verdediging werden niet geschonden.

De tenlastelegging B werd terecht door de eerste rechter bewezen verklaard.

(...)

NOOT—*De monsterneming van bloed en urine*

1. Ons strafrecht kleeft de vrije bewijsleer aan en, wanneer de wet geen bijzonder bewijsmiddel voorschrijft, mag de feitenrechter zijn overtuiging putten uit alle regelmatig verkregen gegevens van de zaak, zelfs uit vermoedens, op voorwaarde dat de partijen ze hebben kunnen bespreken (cf. Cass., 19 december 1972, *Arr. Cass.*, 1973, 405 ; Cass., 13 september 1976, *Pas.*, 1977, I, 37).

De gevallen waarin afgeweken wordt van het vrije bewijsstelsel zijn in de wet vermeld en deze uitzonderingen mogen niet worden uitgebreid bij analogie tot gelijkaardige casusposities.

2. Het Hof van Beroep te Gent besliste dan ook terecht dat de voorschriften inzake monsterneming vervat in het koninklijk besluit van 10 juni 1959 betreffende de bloedproef met het oog op het bepalen van het alcoholgehalte niet toepasselijk zijn op de opsporing van verdovende en hallucatieverwekkende middelen.

Ook het ministerieel besluit van 22 augustus 1959, gewijzigd bij ministerieel besluit van 4 april 1961, over de te bezigen venulen is niet van toepassing op het nemen van een bloedmonster met het oog op de opsporing van verdovende en hallucatieverwekkende middelen.

3. Ten slotte zijn ook de uitvoeringsbesluiten van de wet van 2 april 1965 waarbij de dopingpraktijk verboden wordt bij sportcompetities, nl. het K.B. van 24 november 1978 betreffende de monsterneming van urine en bevoorrading, bij sportcompetities en de analyse ervan, en het K.B. van dezelfde datum betreffende de erkenning van de laboratoria voor de analyse van monsters die bij sportmanifestaties zijn genomen, hier niet toepasselijk omdat het besturen van een voertuig of het geleiden van een rijdier niet kan doorgaan voor een sportprestatie.

4. De opsporing van barbituraten is bijgevolg slechts onderworpen aan de gewone voorschriften inzake deskundigenonderzoek in strafzaken. De opgevorderde geneesheer belast met de monsterneming dient slechts de eed af te leggen bij vaststelling op heterdaad van een misdaad of een wanbedrijf. Hetzelfde geldt t.a.v. de deskundige die later de bloed- of urineanalyse verricht (Cass., 7 februari 1961, *Pas.*, 1961, I, 612).

A. Vandeplas

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

4e KAMER — 10 JANUARI 1979

Voorzitter : de h. Blockx

Raadsheren : de hh. Spaas en Van Nuffel

Advocaten : mrs. Marinus loco de Borman, Morissen loco Valkenborg en Claessens loco Maesen

**Koop — 1. Koopvernietigende gebreken — Verkoop van huisdieren — Wet van 3 juli 1894 — Nietigverklaring volgens het gemene recht — Keuze voor de koper — 2. Dwaling —**

**Verkoop van dier bestemd voor slachting — Ongeschikt voor het verbruik.**

1. *Inzake verkoop van huisdieren bestemd om geslacht te worden heeft de koper het recht hetzij de koopvernietiging te vragen volgens de voorschriften van de wet van 3 juli 1894, hetzij de nietigheid van de verkoop te vervolgen overeenkomstig de bepalingen van het gemene recht.*

*Het baseren van de eis of het verweer op de dwaling dient derhalve toegelaten te worden, mits de rechtsregelen eigen aan de ontbinding of nietigheid van de overeenkomsten nageleefd worden. In dat geval moeten de rechtsregels van de wet van 3 juli 1894 niet toegepast worden.*

2. *Door de aankoop van een dier dat bestemd is voor de slachting en dat volledig ongeschikt voor het verbruik wordt bevonden, wordt de koper in dwaling gebracht.*

H. t/ R. en S.

Overwegende dat appellant op 2 augustus 1969 een stier, bestemd voor slachting, van geïntimeerde R. kocht voor de prijs van 24.900 fr., en op 21 oktober gedagvaard werd tot betaling ervan ; dat hij toen liet gelden dat het vlees op 4 augustus totaal afgekeurd werd voor menselijk verbruik en het dier overgeleverd werd aan het destructiebedrijf ; dat hij verder aanvoerde dat eerste geïntimeerde op 5 augustus, na telegrafische verwittiging, zich naar Luik begaf om het beest te herkennen, waarna hij met appellant een overeenkomst trof, waardoor hij de terugbetaling van de koopsom beloofde, en een vergoeding van 500 fr. voor de kosten ; dat in feite de betaling nog niet gebeurd zijnde, appellant het betalingsorder aan zijn bank liet opheffen ;

Overwegende dat eerste geïntimeerde deze overeenkomst ontkende, en de rechtbank eerst besliste over te gaan tot een getuigenverhoor, dat plaatsvond en geen bepaalde elementen naar voren bracht om met stelligheid het bestaan van een overeenkomst bewezen te achten ;

Overwegende dat het bestreden vonnis de eis toekende, onder bedenking dat, nu het om een koopvernietigend gebrek gaat, inzake verkoop van huisdieren om geslacht te worden, de wet van 3 juli 1894 van toepassing was, en appellant de eis binnen de wettelijke termijn had moeten instellen ;

Overwegende dat de appellant betoogt dat hij de procedure bepaald door de wet van 3 juli 1894 niet heeft ingeleid, aangezien enerzijds de prijs niet betaald was, en anderzijds hij meende dat een akkoord tot stand gekomen was, hoewel dit achteraf niet ten genoegen van recht bewezen werd ; dat hij eveneens beweert dat het hier om een dwaling gaat en het hem steeds vrij staat deze, ook als verdediging tegen de eis, in te roepen ;

Overwegende dat de eerste rechter stelt dat de vernietiging van de verkoop wegens koopvernietigend gebrek op dezelfde feiten steunt als de ingeroepen dwaling, en er dient te worden aanvaard dat de vordering gebaseerd op dwaling binnen vijf dagen dient te worden ingesteld ;

Overwegende dat nochtans algemeen aangenomen wordt dat de koper het recht heeft hetzij de koopvernietiging te vragen volgens de voorschriften van de wet van 3 juli 1894, hetzij de nietigheid van de verkoop te vervolgen overeenkomstig de bepalingen van het gemene recht ;

Overwegende dat de wet van 1894 een vergemakkelijking van de bewijsvoering nastreeft, die dan ook onderworpen is aan de inleiding van de eis binnen een zeer korte termijn ;

Overwegende dat het baseren van de eis — of zoals ter zake, het verweer — op de dwaling toegelaten dient te worden ; mits nageleefd worden de rechtsregels eigen aan de ontbinding of nietigheid van de overeenkomsten ; dat in dit geval de rechtsregels van de wet van 3 juli 1894 niet moeten worden toegepast ;

Overwegende dat door de aankoop van een dier dat bestemd is voor de slachting en dat volledig ongeschikt voor het verbruik wordt bevonden, de koper in dwaling gebracht wordt ;

Overwegende dat uit de elementen van de zaak, o.m. het voorgebracht attest van de veearts, en de herkenning van het dier door de verkoper, moet worden afgeleid dat er geen twijfel bestaat nopens het ontbreken van de essentiële hoedanigheid waarvoor het gekocht wordt en de identiteit van het verkochte beest ; dat niet beweerd wordt dat deze toestand niet bestond op het ogenblik van de verkoop en integendeel uit de onmiddellijke vaststelling kan worden afgeleid dat dit wel het geval was ;

Overwegende dat de eis tot vrijwaring ingeleid werd op 10 mei 1974, en tweede geïntimeerde toen, zoals nu, de gegrondheid ervan formeel betwistte ;

Overwegende dat eerste geïntimeerde het bewijs niet aanbrengt dat de kwestieuze stier bij S. aangekocht werd ; dat zijn verklaring door de veearts opgenomen geen bewijs is en het thans na verloop van 9 jaar niet meer mogelijk blijkt nuttige onderzoeksmaatregelen te treffen om dit bewijs te leveren ;

(...)

NOOT—Zie in dezelfde zin F. VRANKEN, *Koop en ruil van dieren — Vrijwaring en aansprakelijkheid*, A.P.R., 1979, nrs. 281-285, blz. 185-188, en nrs. 290-300, blz. 103-201.

## RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

11e KAMER — 14 DECEMBER 1978

Voorzitter : de h. Deckers

Openbaar ministerie : de h. De Mond

Advocaat : mr. Dehennin

**Faillissement—Beschikking van de raadkamer—Onderhandse verkoop van onroerend goed in afwijking van art. 1190 Ger. W.**

*In geval van faillissement moet de verkoop van onroerende goederen in de regel geschieden overeenkomstig art. 1190 Ger. W. Hiervan kan afgeweken worden indien een onderhandse verkoop voordeliger is voor de boedel dan een openbare.*

Faillissement P.

Gezien het verzoekschrift ter griffie neergelegd op 14 december 1978 door mr. C. Dehennin, advocaat te Antwerpen, handelend in zijn hoedanigheid van curator van het faillissement Hugo L.T. P., waarbij machtiging gevraagd wordt het onroerend goed gelegen te (...) en waarvan de gefailleerde eigenaar is, onderhands te verkopen ;

dat gezegd onroerend goed goed bezwaard is met een hypotheek in eerste rang, genomen door de Bank B., volgens inschrijving van 27 april 1978, voor een bedrag groot 5.000.000 fr. in hoofdsom en voor een bedrag groot 250.000 fr. in aankleven ;

dat de Bank B. aldus hypothecaire schuldeiseres is en haar vordering thans 3.819.885 fr. bedraagt ;

dat tevens verzoeker qualitate qua een inschrijving heeft genomen op hetzelfde goed voor 1.000.000 fr. ;

dat, bij onderhandse verkoopovereenkomst van 27 april 1978, de gefailleerde gezegd onroerend goed verkocht heeft aan de echtelieden M.-P. thans aldaar wonende, voor een prijs van 5.350.000 fr. tegen betaling van een voorschot van 500.000 fr. welk voorschot betaald werd, en met het recht voor de echtelieden M.-P. het goed te betrekken vanaf de betaling van het voorschot ;

dat tevens werd bepaald dat gezegde verkoop geschiedt onder toepassing van de B.T.W., en dat de gefailleerde hiervoor de hoedanigheid van toevallige belastingplichtige heeft gekozen ;

dat eveneens bepaald werd dat de authentieke akte zou worden verleden binnen vier maanden te rekenen vanaf 27 april 1978 ;

dat het faillissement dit verlijden verhinderd heeft ;

dat verzoeker qualitate qua verzoekt te mogen overgaan tot onderhandse verkoop van dit onroerend goed aan de echtelieden M.-P., dit ondanks de wettelijke voorschriften en het feit dat nog geen concordataire vergadering heeft plaatsgehad ;

Overwegende dat in de regel de verkoop van onroerende goederen van de gefailleerde moet geschieden overeenkomstig art. 1190 e.v. Ger. W. (vroeger art. 565 F.W. en wet van 12 juni 1816) ;

Overwegende dat hiervan kan worden afgeweken indien een onderhandse verkoop voordeliger is voor de boedel dan een openbare ;

Overwegende dat dit ten deze het geval is op grond van de volgende elementen :

dat de verkoop thans kan worden gerealiseerd voor de prijs van 4.850.000 fr., te vermeerderen met de B.T.W., rechten en belastingen, die de kopers ten laste nemen ;

dat de B.T.W. kan worden gerecupereerd ;

dat derhalve voor het faillissement een netto-opbrengst van ± 1.000.000 fr. kan worden verwacht, na uitbetaling van de hypothecaire schuldeiseres Bank B. ;

dat naar het advies van bevoegde personen, schatters in onroerende goederen, makelaars en notarissen, bovenvermelde prijs van 4.850.000 fr. als niet ongunstig mag worden beschouwd ;

dat volgens schattingsverslag van zekere heer Smits van het Centraal Bureau voor Notariële Verkopen, de waarde van het goed bij gedwongen verkoop geraamd moet worden op 4.650.000 fr.

dat nochtans verder verwijl, hetzij bij openbare verkoop, hetzij tot het eerst houden van een concordataire vergadering, het passief dagelijks doet aangroeien, wegens de hoge rentevoeten, toegepast door de Bank B (tot 11,5 %) ;

dat verder, indien de authentieke akte niet zou worden verleden voor 31 december 1978, de verkoop niet meer kan geschieden onder toepassing van de B.T.W., zodat deze en de alsdan verschuldigde belastingen niet meer kunnen gerecupereerd worden ;

dat de gefailleerde met de verkoop akkoord gaat ;

Gehoord het eensluidend advies van het openbaar ministerie :

Machtigt verzoeker qualitate qua over te gaan tot onderhandse verkoop van het onroerend goed (...) aan de echtelieden M.-P. tegen betaling door deze laatsten van de som van 4.850.000 fr. te vermeerderen met de B.T.W., rechten en lasten, dit door het ambt van notaris D.

## VREDEGERECHT TE BERCHEM

19 JULI 1977

Vrederechter : de h. Heurterre

Advocaten : mrs. Le Paige en Vanstaen

**Aanhangigheid en samenhang—Exceptie in limine litis—Verzet—Uitsluitende bevoegdheid van de rechter die het verstekvonnis geveeld heeft.**

*Krachtens de artt. 856 en 854 Ger. W. moet de exceptie van samenhang vóór alle exceptie of verweer worden voorgedragen.*

*Het verzet moet verplicht gebracht worden voor de rechter die het verstekvonnis heeft gewezen en mag in geen geval, zelfs niet bij akkoord tussen partijen of wegens samenhang, voor een andere rechter worden gebracht.*

N.V. U. t/ Van G.

Overwegende dat eiseres in verzet bij conclusie de verwijzing van de zaak naar de 4e kamer van de Rechtbank van Eerste Aanleg in het gerechtelijk arrondissement Antwerpen vordert, aanvoerende dat de zaak samenhangend is met een voor dit gerecht door de genaamde Anna C. tegen de genaamde Jacques I., deze laatste zijnde de verzekerde van eiseres in verzet, ingestelde vordering, aldaar ingeschreven in de algemene rol onder nummer 38.606 ; dat verweerder in verzet bij dezelfde conclusie eveneens die verwijzing vraagt ;

Overwegende dat krachtens de artikelen 856 en 854 van het Gerechtelijk Wetboek de exceptie van samenhang — die niet ambtshalve kan worden gelast (art. 856, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek a contrario ; Fettweis, *Bevoegdheid*, deel II van het Handboek van Gerechtelijk Recht, nr. 200) — moet worden voorgedragen vóór alle exceptie of verweer ;

dat het voorschrift van deze wetsbepalingen door eiseres in verzet niet werd nageleefd ; dat inderdaad eiseres in verzet in het proces-verbaal van vrijwillige verschijning, dat overeenkomstig het vierde lid van artikel 1047 van het Gerechtelijk Wetboek een uiteenzetting van haar middelen bevat (vgl. Le Paige, *Rechtsmiddelen*, deel IV van het Handboek van Gerechtelijk Recht, nr. 38), niet liet optekenen dat zij een exceptie van samenhang voordroeg ;

dat de exceptie van samenhang derhalve niet in limine litis werd voorgedragen en dus niet toelaatbaar is (vgl. R.P.D.B., dl II, tw. «Compétence en matière civile et commerciale», nr. 1491, blz. 464) ;

Overwegende dat, slechts ten overvloede, moet worden opgemerkt dat zelfs indien de exceptie van samenhang in

limine litis zou zijn voorgedragen, dan nog geen verwijzing kon geschieden ; dat immers de door het tweede lid van artikel 1047 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalde bevoegdheidsregel er een is van uitsluitende bevoegdheid (Fettweis, *a.w.*, nrs. 83bis en 88 ; Le Paige, *a.w.*, nr. 42, noot 47 ; vgl. Cass., 16 oktober 1947, *Pas.*, 1947, I, 419), waaruit volgt dat het verzet verplicht moet worden gebracht voor de rechter die het verstekvonnis heeft gewezen en in geen geval, zelfs niet bij akkoord tussen de partijen of wegens samenhang, voor een andere rechter mag worden gebracht (Cass., 16 oktober 1947, reeds aangehaald) ;

Overwegende dat het verzet regelmatig en tijdig werd ingesteld en derhalve toelaatbaar is ;

dat de partijen echter niet over de grond hebben geconcludeerd zodat, alvorens daarover recht te doen, de heropening van de debatten moet worden bevolen ;  
(...)

NOOT—Vergelijk in verband met een exceptie van territoriale onbevoegdheid bij een procedure van verzet : Vred. Berchem, 17 februari 1976, *R.W.*, 1976-77, 2555 ; zie tevens Vred. Berchem, 27 juni 1972, *R.W.*, 1976-77, 1975. Men leze m.b.t. de uitsluitende bevoegdheid van de rechter die bij verstek uitspraak deed, om kennis te nemen van het verzet : A. FETTWEIS, *Droit judiciaire privé*, 1976, nr. 37 ; Arrond. Luik, 7 januari 1971, *J. Liège*, 1971-72, 140.

J.L.

## RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof Gent (5e Kamer), 13 november 1978

*Koop — Vrijwaring voor verborgene gebreken — Breuk van krukas van personenwagen — Constructiefout — 1. Vermoeden van kennis van het gebrek in hoofde van beroepsverkoper — Weerlegbaar vermoeden — Geen onoverwinnelijke dwaling — 2. Rechtsvordering tot vrijwaring — Korte termijn — Conventionele waarborgstermijn — Niet bindend.*

Tweede geïntimeerde koopt van eerste geïntimeerde in december 1975 een personenwagen Lancia Fulvia. Op 18 juli 1976 raakt de motor van de wagen defect. Bij dagvaarding van 6 januari 1977 vordert tweede geïntimeerde jegens appellante en eerste geïntimeerde betaling van 58.909 fr., zijnde het bedrag nodig om de wagen te herstellen, met bijkomende schadevergoeding. Het bestreden vonnis (Kh. Kortrijk, 20 mei 1977) heeft appellante en eerste geïntimeerde hoofdelijk veroordeeld tot betaling van 86.359 fr. met de gerechtelijke interesten.

Betreffende de vordering van tweede geïntimeerde jegens appellante, oordeelt het Hof als volgt :

«Door het deskundigenonderzoek, dat plaatsvond ter uitvoering van de beschikking van de voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Kortrijk, rechtdoende in kort geding, van 30 september 1976, staat vast dat de motor

defect geworden is ten gevolge van een gebroken krukas en dat dit breken van de krukas te wijten is aan een constructiefout. Het gaat derhalve om een verborgen gebrek, dat aanleiding geeft tot toepassing van de regeling voorzien bij de artikelen 1641 tot en met 1648 B.W.

«De koop-verkoopovereenkomst werd gesloten tussen tweede geïntimeerde en eerste geïntimeerde, zoals blijkt uit de door deze laatste opgestelde factuur. Deze verkoop behelst de overdracht van alle aan de zaak verbonden rechten en rechtsvorderingen zodat tweede geïntimeerde zijn rechtsvordering inzake verborgen gebreken rechtstreeks mag instellen tegen appellante, die als exclusief verdelers van de wagens Lancia voor België, de wagen heeft verkocht aan eerste geïntimeerde (cf. De Page, IV, nrs. 186 en 146). Appellante betwist overigens niet tegenover tweede geïntimeerde een vrijwaringsverbintenis te hebben maar erkent dat de wagen verkocht werd onder fabrieks-waarborg.

«Volgens appellante werd haar vrijwaringsverplichting evenwel contractueel beperkt voor zes maanden of 15.000 kilometer en tot het gratis leveren en plaatsen van mechanische onderdelen. Deze beperkende bedingen zijn niet bindend omdat appellante als beroepsverkoper verondersteld wordt kennis te hebben van de gebreken van de zaak. Dit vermoeden kan weliswaar weerlegd worden zo blijkt dat in weerwil van alle redelijke voorzorgsmaatregelen het onmogelijk was het gebrek te ontdekken en appellante vraagt hieromtrent een bijkomend deskundigenonderzoek om na te gaan of het gebrek al dan niet voorzienbaar was. Door het deskundigenonderzoek, dat plaatsvond, is komen vast te staan dat het breken van de krukas te wijten is aan een constructiefout. Het bouwen van autovoertuigen is een reeds lange tijd gekende techniek. Normaal toezicht op de constructie en oordeelkundig opgevatte en uitgevoerde testen zouden dus zeker de betrokken constructiefout aan het licht hebben gebracht zodat er ter zake geen sprake kan zijn van een onoverwinnelijke dwaling.

«Appellante bewijst trouwens geenszins het bestaan van de door haar ingeroepen overeenkomst waarbij zij haar vrijwaringsverbintenis zou hebben beperkt. Appellante verwijst hieromtrent naar een model van haar 'waarborgbepalingen'. Bij nader toezien gaat het hier om twee verschillende modellen, namelijk een met twaalf artikelen en een met vijftien artikelen. Op beide modellen is inderdaad vermeld dat de waarborgverplichting beperkt is tot het gratis leveren en plaatsen van mechanische onderdelen. Daarentegen volgt uit de beide voorgelegde modellen niet de door appellante voorgehouden beperking van de waarborgtermijn. De betrokken clause moet immers nader ingevuld worden en op de Franse tekst van het voorgelegde model met twaalf artikelen is geen duur van zes maanden ingevuld maar wel van een jaar, namelijk van 7.7.1971 tot 6.7.1972. Appellante blijft evenwel in gebreke een door eerste en/of tweede geïntimeerde ondertekend exemplaar voor te leggen en zij legt ook geen ander door eerste en/of tweede geïntimeerde ondertekend stuk voor waarin naar deze waarborgbepalingen verwezen wordt. Het is derhalve niet bewezen dat eerste en/of tweede geïntimeerde met de waarborgbepalingen, voorkomend op een van de twee door appellante voorgelegde modellen, hebben ingestemd.

«Overeenkomstig artikel 1648 B.W. diende geïntimeerde zijn vordering in te stellen binnen een korte tijd. Appellante kan niet worden gevolgd waar zij beweert dat de vordering werd ingesteld na het verstrijken van de conventionele

waarborgtermijn van zes maanden omdat, zoals aangetoond, een overeenkomst in die zin niet bewezen is, en omdat, zelfs indien ze bewezen was, appellante zich als beroepsverkoper, die verondersteld wordt het verborgen gebrek te kennen, hierop niet kan beroepen. Tweede geïntimeerde had reeds vroeger geklaagd over zijn wagen maar zoals appellante zelf stelt in haar besluiten vóór het hof hadden deze vroegere klachten niets te maken met het gebrek dat zich openbaarde op 18 juli 1976, zodat deze laatste datum als beginpunt van de bij artikel 1648 B.W. bepaalde termijn dient te worden beschouwd. Rekening houdend met het feit dat appellante tijdens de uitvoering van het deskundigenonderzoek nog voorstellen tot minnelijke regeling heeft gedaan, dient de door tweede geïntimeerde bij dagvaarding van 6 januari 1977 ingestelde vordering niet als laattijdig te worden beschouwd.

«De verkoper, die het gebrek van de zaak heeft gekend, is krachtens artikel 1645 B.W. jegens de koper tot een volledige schadevergoeding gehouden. Zoals gezegd, dient appellante als beroepsverkoper beschouwd als hebbende kennis van het gebrek en is de voorgehouden contractuele vergoedingsverplichting niet bindend en overigens zelfs niet bewezen.

«De herstelkosten werden door de deskundige geraamd op 58.909 frank. Na het neerleggen van het verslag van de deskundige was er geen reden om de herstelling langer uit te stellen zodat het bedrag van de herstelkosten niet dient verhoogd in functie van de nadien ingetreden prijsstijging.»

(Voorzitter : de h. de Clercq—Raadsheren : de hh. Colle en Roose—Advocaten : mrs. Kempeneer, Dujardin en Montagne—In de zaak : P.V.B.A. E. t/ D. en O.)

#### Hof Gent (5e Kamer), 13 november 1978

*Arbeidsongevallen — Verhaal van de arbeidsongevallenverzekeraar op de voor het ongeval aansprakelijke partij — Vergoedingen wegens tijdelijke arbeidsongeschiktheid — Terugbetaling van netto- of brutoloon ?*

D. wordt op 28 januari 1974 het slachtoffer van een arbeidsongeval. Geïntimeerde betaalt in haar hoedanigheid van arbeidsongevallenverzekeraar 86.443 fr. medische kosten en 196.152 fr. vergoedingen wegens tijdelijke volledige arbeidsongeschiktheid. Geïntimeerde gaat ervan uit dat het ongeval te wijten is aan de schuld van V. en vordert, als gesubrogeerde in de rechten van het slachtoffer, jegens appellante, de verzekeraar van V., terugbetaling van voormelde bedragen, vermeerderd met de interesten vanaf de datum van het ongeval.

De eerste rechter (Rb. Gent, 30 september 1976) heeft de vordering gegrond verklaard, met dien verstande evenwel dat slechts interest werd toegekend vanaf de dag der uitbetaling.

Over het bedrag van 86.443 fr., uitgekeerd wegens medische kosten, bestaat geen betwisting.

Betreffende de terugvordering van de vergoedingen betaald wegens tijdelijke arbeidsongeschiktheid (196.152 fr.), rijst de vraag of deze terugvordering op basis van het netto- of brutoloon dient te geschieden.

«Het bedrag van 196.152 fr. beantwoordt niet aan het brutoloon dat het slachtoffer zonder ongeval zou hebben

verdiend. Artikel 22 van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 verplicht immers de verzekeraar niet tot uitkering van een dergelijk loon maar tot uitkering van vergoedingen, die vanaf de tweede dag berekend zijn a rato van 90 % van het gemiddelde dagloon, vroeger door het slachtoffer verdiend. Wel liggen deze vergoedingen normaliter hoger dan het nettoloon dat het slachtoffer zonder ongeval zou hebben verdiend. Volgens appellante bestaat de uit een tijdelijke volledige arbeidsongeschiktheid voortvloeiende materiële schade alleen uit dit nettoloon. Steeds volgens appellante zou het slachtoffer jegens de aansprakelijke derde of diens verzekeraar derhalve slechts dit nettoloon hebben kunnen vorderen en kan geïntimeerde, als gesubrogeerde in de rechten van het slachtoffer, derhalve ook maar terugbetaling vorderen van dit nettoloon.

«De juistheid van de door appellante verdedigde stelling zou tot de toch wel zonderlinge conclusie leiden dat de arbeidsongevallenverzekeraar vergoedingen moet uitbetalen die hoger liggen dan de door het slachtoffer opgelopen materiële schade.

«De stelling van appellante kan echter niet worden gevolgd. De bestemming die aan het loon wordt gegeven door de beneficiant, ongeacht of deze wettelijk dan wel door de vrije keuze van de beneficiant wordt bepaald, kan immers geen invloed hebben op de omvang van de vergoedingsverplichting, die op de aansprakelijke derde rust.

«Ten onrechte stelt appellante dat het slachtoffer geen voordeel haalde uit de van het brutoloon afgehouden sociale bijdragen. De betaling van deze bijdragen laten het slachtoffer juist toe diverse sociale voordelen te genieten. Tevergeefs brengt men in dat na het arbeidsongeval het slachtoffer praktisch van dezelfde sociale voordelen blijft genieten. Dit laatste is immers afhankelijk van de uitvoering van de sinds de wet van 10 juli 1951 ingevoerde verplichting bijdragen te betalen op de door de arbeidsongevallenverzekering uitgekeerde vergoedingen (cf. voor de thans geldende wetgeving artikel 43 van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 en de artikelen 31 tot en met 34 van het K.B. van 21 december 1971).

«Evenmin kan appellante worden gevolgd waar zij beweert dat de vergoedingen wegens tijdelijke arbeidsongeschiktheid niet belastbaar zijn en dat derhalve het toekennen van een vergoeding berekend in functie van het brutoloon voor het slachtoffer een verrijking zou uitmaken. Waar krachtens het nieuwe artikel 26, tweede lid, 3°, W.I.B. de vergoedingen wegens tijdelijke werkonbekwaamheid sinds het aanslagjaar 1976 onbetwistbaar belastbaar zijn (cf. Commentaar op het wetboek der inkomstenbelastingen, v<sup>o</sup> Personenbelasting, nr. 26/23 en Fiscale documentatie Vandewinckele, tome III, nr. 3230/2), werden deze vergoedingen, zij het met uitzondering voor de belastingplichtigen die hieromtrent een verhaal hebben ingesteld, ook vroeger reeds belast, want in de toelichting op de belastingaangifteformulieren werden de belastingplichtigen verzocht deze vergoedingen aan te geven en alle verzekeraars waren krachtens het bij K.B. van 15 september 1969 toegevoegde artikel 10bis, 2°, van de bijlage III van het K.B. van 4 maart 1965 gehouden tot het betalen van bedrijfsvoorheffing op de vergoedingen uitgekeerd wegens tijdelijke derving van bezoldiging door een ongeval.»

(Voorzitter : de h. de Clercq—Raadsheren : de hh. Colle en Roose—Advocaten : mrs. Cauwe loco Kluyskens en De

Backer loco Verhelst—In de zaak : N.V. C. t/ Verzekeringskas Arbeidsongevallen S.)

## WETGEVING IN KORT BESTEK

Verzorgd door het departement rechten van de U.I.A.

### Wetsontwerpen

Ingevolge de ontbinding van de Kamers en de lange regeringscrisis kwam de laatste maanden geen wetgeving tot stand.

De wet van 21 mei 1979 houdende opheffing van de nietigheid van diverse ontwerpen van wet verscheen in het B.S. van 22 mei 1979. Rekening houdend met de regeling die uitgewerkt werd in de wet van 3 maart 1977 betreffende de gevolgen van de ontbinding der wetgevende kamers ten aanzien van de vroeger ingediende ontwerpen en voorstellen van wet, moeten de Kamers beslissen welke wetsontwerpen bij hen aanhangig blijven, ofschoon zij nog niet door een van beide werden aangenomen.

Het loont de moeite de voornaamste ontwerpen aan te wijzen waarvan de behandeling beoogd wordt :

- het wetsontwerp op de ministeriële verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid ;
- het wetsontwerp op de huurovereenkomsten ;
- het wetsontwerp op de wapens en munitie ;
- het wetsontwerp tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ;
- het wetsontwerp betreffende de afstamming en de adoptie ;
- het wetsontwerp betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie.

W.L.

### Afdeling wetgeving van de Raad van State

De wet van 13 juni 1969 (B.S., 15 juni 1969) vult de gecoördineerde wetten op de Raad van State aan.

Zij is geïnspireerd door de communautaire problemen.

De wet streeft ernaar het wantrouwen dat kan bestaan ten aanzien van adviezen uitgebracht door de afzonderlijke zitting houdende Franstalige en Nederlandstalige kamers van de Raad van State weg te werken door de oprichting van een bicommunautaire cel : de twee verenigde kamers van de afdeling wetgeving worden verplicht samen zitting te nemen om een gemeenschappelijk advies uit te brengen telkens als het om onderwerpen gaat die het Rijk, de gemeenschappen of de gewesten aanbelangen.

Wanneer de afdeling wetgeving in de gemelde hoedanigheid geroepen wordt om zitting te nemen is zij samengesteld uit de zes leden van de afdeling wetgeving plus vier assessoren (twee van elke afdeling). De afdeling is dus paritair samengesteld, zonder overwicht van de voorzitter.

Bij de spoedprocedure wordt het advies verstrekt binnen een termijn van ten hoogste acht dagen

W.L.

## Verkiezingen Europees Parlement

De wet van 28 mei 1978 heeft de wet van 16 november 1978 betreffende de verkiezingen van het Europese Parlement gewijzigd om de Koning toe te laten het uur vast te stellen (22 uur op 10 juni 1979) waarop een aanvang zou worden genomen met de stemopnemingsverrichtingen. Aldus was de Belgische wetgeving in overeenstemming met het besluit van de Raad van de Europese gemeenschappen van 20 september 1976 dat bepaalt dat met de telling van de stemmen pas een begin mag worden gemaakt na de sluiting van de stembussen in de Lid-Staat waar de kiezers het laatst hun stem uitbrengen. Men wilde voorkomen dat de voorbarige bekendmaking van de uitslagen in een Lid-Staat het verloop van de stemming in de overige Lid-Staten zou beïnvloeden.

Ondanks de ingediende amendementen werd het stemmen bij volmacht voor de Europese verkiezingen uiteindelijk niet aangehouden (zie *Parl. Hand.*, *Senaat*, 16 mei 1979).

W.L.

## Notariaat — Inzage berichten van beslag

Ingevolge de aanvulling van art. 1391 Ger. W. door de wet van 25 mei 1979 (*B.S.*, 3 juli 1979) kunnen de notarissen, zoals de advocaten en gerechtsdeurwaarders belast met een procedure tegen een bepaalde persoon, op de griffie van de rechtbank van eerste aanleg (of eventueel van de rechtbank van koophandel) ter plaatse inzage nemen van de berichten van beslag die zijn opgemaakt op naam van de personen voor wier goederen een handeling moet worden verricht welke tot hun ambt behoort. Uit de praktijk was gebleken dat deze uitbreiding van het inzagerecht tot de notarissen wenselijk was. Gelet op de burgerrechtelijke, disciplinaire en strafrechtelijke aansprakelijkheid die de wetgever de notarissen oplegt, leek het normaal dat hij hun de mogelijkheid biedt hun ambt behoorlijk te vervullen (*Parl. Besch. Senaat*, 1976-77, 950/1). Nu dit informatierecht thans wettelijk geregeld is kan de notaris aansprakelijk worden gesteld wegens verzuim de beslagberichten na te zien. Dit was alvast het eenstemmig oordeel van de Commissie voor Justitie in de senaat (*Parl. Besch. Senaat*, 1977-78, 422/2). De verslaggever STORME voegde echter hieraan toe dat de aard van deze aansprakelijkheid zal afhangen van de hoedanigheid waarin de notaris is opgetreden, hetzij als openbaar ambtenaar, hetzij als juridisch raadgever en zakenman.

J.L.

## Wijziging of intrekking van een beschikking van de beslagrechter gevraagd door de beslagene in geval van veranderde omstandigheden

Bij wet van 6 juli 1979 (*B.S.*, 21 juli 1979) werd in art. 1419 Ger. W. tussen het eerste en het tweede lid de volgende bepaling ingevoegd : «De beslagene kan in geval van veranderde omstandigheden de wijziging of de intrekking van de beschikking vragen door dagvaarding hiertoe van alle partijen voor de beslagrechter».

De toepassing van art. 1032 Ger. W. werd in geval van veranderde omstandigheden door de rechtspraak ontzegd aan de beslagene (Rb. Brussel, 25 juni 1973, *Pas.*, 1975, III, 1). Dit leidde tot een ongelijke behandeling tussen de beslaglegger en de beslagene (zie uitvoerig : Wetsvoorstel A. Claes, *Parl. Besch. Kamer*, BZ 1977, 14/1). Deze laatste kon inderdaad enkel derdenverzet aantekenen binnen een maand nadat de beslissing hem betekend werd (artt. 1033, 1034 en 1419 Ger. W.).

J.L.

## Kosten van het getuigenverhoor

Tussen het tweede en het derde lid van art. 953 Ger. W. werd bij wet van 6 juli 1979 (*B.S.*, 21 juli 1979) de volgende bepaling ingevoegd : «De consignatie van het voorschot moet worden verricht door de partij die volgens bijzondere wetten of art. 1017, tweede lid, steeds in de kosten wordt verwezen.»

Reeds bij wet van 24 juni 1970 werd art. 990 Ger. W. met betrekking tot het voorschot op het salaris en de kosten van de deskundige aangevuld met een gelijkkluidende bepaling.

Daar overeenkomstig art. 915 Ger. W. de rechter soeverein oordeelt of een partij al dan niet misbruik maakt van haar recht tot het aanvragen van een getuigenverhoor, hoeft men in beginsel niet te vrezen dat de sociaal verzeerden nu roekeloos hun toevlucht tot getuigenverhoren zouden nemen (*Memorie van Toelichting, Parl. Besch. Kamer*, 1977-78, 228/1 ; *Verslag Verbist, Parl. Besch. Senaat*, BZ 1979, 149/2). De rechter moet erover waken dat kennelijk nodeloze kosten ingevolge nutteloze getuigenverhoren worden vermeden.

J.L.

## Organisatie van de Middenstand

De uit 1964 daterende organisatie van de Middenstand werd in 1977 vereenvoudigd en gemoderniseerd. Dit maakte een gevoelige wijziging van de wet van 6 maart 1964 noodzakelijk. Door de wet van 22 februari 1977 (*B.S.*, 19 april 1977) werd aan de Koning ook bevoegdheid gegeven de wetten betreffende de organisatie van de Middenstand te coördineren. Hiervan werd thans gebruik gemaakt : de wetsartikelen werden in een andere volgorde geplaatst, hernummerd en de redactie van de bepalingen werd naar de vorm gewijzigd met het oog op hun overeenstemming en de eenheid in de terminologie. De wetten betreffende de organisatie van de Middenstand, gecoördineerd door het K.B. van 28 mei 1979, verschenen in het *B.S.*, van 7 juli 1979. In hetzelfde Staatsblad vindt men ook het K.B. van 4 juni 1979 tot regeling van de toepassing van deze wetten. In dit tweede besluit worden de samenstelling en de werking van de verschillende regionale en nationale structuren nader geregeld.

R.V.D.B.

## Gewestvorming

In het Staatsblad van 10 juli 1979 verscheen de wet van 5 juli 1979 houdende wijziging van de wet van 1 augustus 1974 tot oprichting van gewestelijke instellingen in voorbe-



reiding van de toepassing van artikel 107 *quater* van de Grondwet, gewijzigd bij de wet van 19 juli 1977.

Sinds in 1970 artikel 107 *quater* in de Grondwet werd ingeschreven baant de gewestvorming zich moeizaam een institutionele weg. Een eerste stap werd gezet met de wet van 1 augustus 1974 die adviserende gewestraden en ministeriële comités oprichtte. De wet van 19 juli 1977 heeft de adviserende gewestraden opgeheven.

Na de mislukking van de uitvoering van het Egmontpact, werd in het regeerakkoord van 1 april 1979 bepaald dat de staatshervorming in drie fasen zou worden verwezenlijkt :

a) de onmiddellijke fase waarin de staatshervorming vooral op het vlak van de uitvoerende macht wordt uitgebouwd ;

b) de voorlopige en onomkeerbare fase waarin de gemeenschappen en gewesten ook op het wetgevend vlak worden gestructureerd ;

c) de definitieve fase waarin het Parlement zelf de uiteindelijk structuren zal vastleggen.

De wet van 5 juli 1979 regelt de volledige uitvoering van de onmiddellijke fase van de staatshervorming.

De in 1977 gewijzigde wet van 1 augustus 1974, die enkel de bevoegdheden omschrijft van de ministeriële comités voor gewestelijke aangelegenheden, moest aangepast worden omdat het regeerakkoord in de oprichting voorziet van ministeriële comités zowel voor de gemeenschappen als voor de gewesten.

De wet brengt enerzijds wijzigingen aan in de lijst van de aangelegenheden waarin een gedifferentieerd gewestelijk beleid geheel of ten dele verantwoord wordt geacht ; anderzijds wordt een nieuwe lijst aangelegd van de aangelegenheden waarin een verschillend gemeenschapsbeleid geheel of ten dele verantwoord wordt geacht : het gaat om de zogeheten «persoonsgebonden materies».

In hetzelfde nummer van het Staatsblad verschenen in uitvoering van de wet, het K.B. van 6 juli 1979 houdende voorlopige organisatie van deze executieven van de gemeenschappen en de gewesten (waaruit de asymmetrische bevoegdheidsverdeling blijkt) en elf koninklijke besluiten van dezelfde datum betreffende de aangelegenheden met een gedifferentieerd gewestelijk en gemeenschapsbeleid.

Artikel 8 van de wet van 5 juli 1979 geeft de Koning bevoegdheid de wetten van 1974, 1977 en 1979 te coördineren. Dit werd gedaan bij het K.B. van 20 juli 1979, gepubliceerd in het Staatsblad van 31 juli 1979.

De normatieve tekst wordt nu aangegeven als «Wet tot oprichting van voorlopige gemeenschaps- en gewestinstellingen gecoördineerd op 20 juli 1979».

W.L.

## Dijkenwet

Na de stormvloed van 3 januari 1976 werd door het bestuur der Waterwegen een globaal plan uitgewerkt ter beveiliging van het Scheldebekken en van de kust tegen stormvloeden op de Noordzee. Hierin werd gewezen op de versnippering van juridische en administratieve bevoegdheden op het stuk van dijken waaraan door de wet van 3 juni 1957 op de polders geen einde was gesteld.

De dijkenwet van 18 juni 1979 (B.S., 7 juli 1979) strekt er in de eerste plaats toe eenheid te brengen in het beheer en het onderhoud van de dijken en, in de tweede plaats, de

Staat in de mogelijkheid te stellen het bergingsvermogen van de tijrivieren op te drijven door het aanleggen van controleerbare overstromingszones die door binnendijken worden afgebakend.

Door deze wet beschikt de Staat nu over de wettelijke middelen om het beheer over alle dijken in handen te nemen en verantwoorde werken uit te voeren, enerzijds door het vestigen van erfdiensbaarheden en anderzijds door de aankoop of de onteigening van de beheerde dijken.

W.L.

## Bescherming oppervlaktewateren

De wet van 26 maart 1971 op de bescherming van de oppervlaktewateren tegen verontreiniging bevatten een aantal overgangsmaatregelen, die op 1 mei 1979 ophielden uitwerking te hebben.

Het uitblijven van een verlenging, in afwachting van een definitieve regeling die op til is, zou een juridisch vacuüm veroorzaken op het gebied van lozingsvergunningen, overdracht van installaties door publiekrechtelijke rechtspersonen van de waterzuiveringsmaatschappijen en de financiële tussenkomst van de Staat ten gunste van de waterzuiveringsmaatschappijen.

In afwachting van de wijziging van de wet van 26 maart 1971 — waarbij met de nieuwe structuur van de Staat en een aantal Europese richtlijnen zal worden rekening gehouden — heeft de wet van 22 mei 1979 (B.S., 24 juli 1979) de betreffende overgangsmaatregelen verlengd tot op de datum die door de Koning bij een in Ministerraad overlegd besluit zal worden bepaald ten laatste op 30 april 1982.

W.L.

## Opiniedagbladers

Met het oog op de instandhouding van de geschreven opiniepers werd de wet van 27 december 1974 afgekondigd. Zij had een tijdelijk en voorlopig karakter en werd jaarlijks verlengd : de criteria en modaliteiten betreffende de verdeling van de goedgekeurde kredieten onder de erkende dagbladeenheden werden telkens, na overleg met de Belgische Vereniging voor dagbladuitgevers, bij een in Ministerraad overlegd K.B. vastgelegd. Nadat een ernstige inspanning was gedaan de sedert enkele jaren in de koninklijke uitvoeringsbesluiten ingebouwde verdeelsleutel om te buigen tot een meer selectief verdelingsmechanisme, dat inzonderheid aan de minder begunstigde dagbladeenheden zou ten goede komen, werd het K.B. van 14 november 1978 genomen. De daarin gehanteerde toekenningscriteria en -modaliteiten hebben de inhoud bepaald van de wet van 19 juli 1979 (B.S., 26 juli 1979) tot behoud van de verscheidenheid in de opiniedagbladers.

Het krediet dat jaarlijks wordt uitgetrokken zal als volgt worden verdeeld : 45 % voor de Nederlandstalige opiniedagbladen ; 45 % voor de Franstalige opiniedagbladen ; 6 % voor het Persagentschap Belga ; 4 % voor de Duitstalige opiniedagbladen.

Het K.B. van 20 juli 1979 (B.S., 26 juli 1979) stelt de criteria en modaliteiten vast tot uitvoering van de wet.

W.L.

## Oorlogsslachtoffers

Drie wetten bevatten wijzigingen en aanvullingen op de wetten in verband met de oorlogsslachtoffers en de slachtoffers van de zgn. vaderlandslievende plicht.

a) De wet van 11 juli 1979 (B.S., 31 juli 1979) wijzigt de wetten betreffende de pensioenen voor de burgerlijke slachtoffers van beide oorlogen en hun rechthebbenden.

Die wet regelt de verhoging van de vergoedingen die voor hulp van een derde persoon aan de burgerlijke groot-invaliden en verminkten worden toegekend. Zij maakt het ook mogelijk een invaliditeitspensioenaanvraag te beschouwen als een regelmatige aanvraag tot herziening van de beslissing m.b.t. een tewerkstelling in het buitenland of een houding van werkweigering.

b) Een andere wet van 11 juli 1979 (B.S., 31 juli 1979) wijzigt de vaste verhoudingen waarbij de bedragen van de pensioenen voor burgerlijke oorlogsslachtoffers van beide oorlogen en hun rechthebbenden aan de bedragen van de vergoedingspensioenen worden gekoppeld.

Deze wet regelt de inhaling van de pensioenen van de burgerlijke slachtoffers van beide oorlogen in verhouding tot de bedragen overeenstemmend met de vergoedingspensioenen uit de militaire sector.

c) De wet van 12 juli 1979 (B.S., 26 juli 1979) bevat nieuwe maatregelen ten gunste van de slachtoffers van de vaderlandslievende plicht.

Die maatregelen hebben betrekking op de oorlogspensioenen en op de oorlogsrenten voor strijders en gevangenen en hun weduwen.

W.L.

## BOEKEN

H. NYS en A. PRIMS, *Ziekenhuiswetgeving in een impasse*?, UGA, Kortrijk-Heule, 1979, 128 blz.

In deze monografie wordt een kritische commentaar gebracht op de wet van 27 juni 1978 «tot wijziging van de wetgeving op de ziekenhuizen en betreffende sommige andere vormen van verzorging».

In navolging van deze wet bestaat het boek uit twee delen: in een eerste deel worden de wijzigingen van de ziekenhuiswetgeving en in het tweede deel de nieuwe bepalingen aangaande de thuisgezondheidszorg en de bejaardenverzorging behandeld. De tekst van de wet en een gecoördineerde versie van de wet van 23 december 1963 op de ziekenhuizen zijn als bijlagen opgenomen.

Allereerst wordt de verstrakking van de planning van de zgn. zware medische apparatuur onder de loupe genomen. Deze planning is in het Belgisch recht geïntroduceerd door de programmawet van 5 januari 1976. De criteria m.b.t. deze planning worden bepaald bij K.B., na advies van de Nationale Commissie voor ziekenhuisprogrammatie. Daarmee werd vooral bedoeld overinvesteringen of onaangepaste investeringen van dergelijke apparatuur te vermijden. Tevens werd de Koning gemachtigd een installatieverbod uit te vaardigen voor een als zware medische apparatuur geïdentificeerde uitrusting. Op zichzelf heeft de wet van 27 juni 1978 geen veranderingen gebracht in het planningsmechanisme voor uitrustingen die als zware medische apparatuur

worden beschouwd. Maar de «geest» van deze programmatie werd er wel grondig door gewijzigd doordat enerzijds het installatieverbod van facultatief in automatisch werd omgezet, en anderzijds in de mogelijkheid werd voorzien een exploitatieverbod op te leggen t.a.v. apparatuur die niet past in het kader van de planning. Beide verbodsbepalingen zijn straffen voorgeschreven. De auteurs gaan hierbij uitvoerig in op de tegen deze innovaties door de liberale fractie in het Parlement en door de Nationale Raad van de Orde der geneesheren aangevoerde bezwaren.

Voorts heeft de wet van 27 juni 1978 het aantal universitaire ziekenhuisbedden bevroren op het aantal aangewezen op 1 januari 1976. De bedoeling hiervan was de toekomstige bindende planning voor de universitaire ziekenhuizen niet in het gedrang te brengen en een onhoudbare financiële last voor de gemeenschap te voorkomen. Deze blokkering zou gelden als overgangsmaatregel totdat de programmatiecriteria voor de universitaire ziekenhuisbedden zouden zijn uitgevaardigd. In feite is deze blokkeringsmaatregel slechts gedurende enkele weken van kracht geweest, gezien reeds op 30 juni 1978 het K.B. werd genomen «tot vaststelling van het maximum aantal bedden dat van toepassing is voor de programmatie van universitaire ziekenhuizen». De auteurs zijn niet mals voor wat zij een stuk wetgevend kunst- en vliegwerk noemen.

Een derde maatregel die door de wet van 27 juni 1978 werd ingevoerd betreft een tijdelijke aanvullende bouwstop voor de algemene ziekenhuizen. Hierbij wordt de verdere tenuitvoerlegging van principiële akkoorden, verleend vóór de bekendmaking van de K.B.'s die de programmatiecriteria voor de verschillende soorten ziekenhuizen en ziekenhuisdiensten vaststellen, afhankelijk gemaakt van een voorafgaande toestemming van de minister van Volksgezondheid. Het betreft hier slechts een aanvullende maatregel, aangezien de ziekenhuiswet zelf reeds een algemene bouwstop heeft ingevoerd. Doordat aldus bepaalde door de wetgever vroeger geschapen verwachtingen worden teleurgesteld, werden aan deze maatregel geen strafsancities verbonden. Door een zgn. «genereusheid» werd de door de wet van 6 juli 1973 geregelde bindende ziekenhuisplanning bij voorbaat gehypothetheerd. Om deze hypotheek te lichten werd nu in deze maatregel voorzien. Wonderbare genezingen moet men daar volgens de auteurs niet van verwachten.

Ook de geïntegreerde diensten voor thuisverzorging en de rustoorden voor bejaarden maken het voorwerp uit van de wet van 27 juni 1978. Wat onder beide noties dient te worden verstaan heeft de wetgever niet gezegd; de auteurs zoeken naar een aanvaardbare omschrijving ervan aan de hand van het voorbereidend werk tot deze wet en van vroegere wetgeving op dit vlak. Een planningsstelsel voor beide vormen van verzorging wordt in het vooruitzicht gesteld. Het is onduidelijk wie over de planningscriteria adviezen zal gaan uitbrengen aan de minister die de volksgezondheid onder zijn bevoegdheid heeft. Erkenningsnormen m.b.t. deze diensten zullen worden vastgesteld door een in ministerraad overlegd K.B., na advies van de Hoge Raad voor de derde leeftijd. Ook wordt voor deze diensten een bij K.B. te bepalen bijzondere financiële tussenkomst in het vooruitzicht gesteld. Deze zal er uiteindelijk moeten toe leiden dat bejaarden die niet absoluut in een ziekenhuisdienst moeten worden opgenomen, daar ook niet verblijven. In feite werden aldus m.b.t. deze materie aan de uitvoerende macht quasi blanco volmachten gegeven.

Bij hun evaluatie van de wet van 27 juni 1978 zijn de auteurs zeer kritisch. Deze wet bestrijkt een zeer ruim maatschappelijk terrein: niet enkel de ziekenhuisvoorzieningen in de strikte betekenis maar ook andere gezondheidsvoorzieningen van intramurale en extramurale aard vallen onder haar toepassingsgebied. Hoewel er principieel tegen een globalisatie van de gezondheidsvoorzieningen geen bezwaar bestaat, stelt deze hoge wettelijke eisen, die volgens de auteurs volledig ontbreken in de wet van 27 juni 1978. Ten slotte menen zij ook dat op het gebied van de gehele Belgische ziekenhuiswetgeving van een malaise kan worden gesproken. Vandaar ook de titel van hun ook voor niet-ingewijden lezenswaardige monografie.

P. Senaeve

## TIJDSCHRIFTEN

**Verzameling der arresten van de Raad van State**  
Jan-febr. 1978.

**Tijdschrift voor Notarissen**

hg. 43, maart 1979, nr. 3.  
A. Van den Bossche, Monumenten, landschappen en stads- en dorpsgezichten—Rechtspraak—Wetgeving.

**Jura Falconis**

Vol. XIV 1978/79, nr. 2.  
Peter Frans Anthonissen en Jean-Pierre Blumberg, Le défi belge—Paul Verdin, Verbod van franstalige propaganda : ongrondwettelijk ? De visie van een anti-Egmonte—Rik Torfs, Dieren en mensen als onvoorzienbare hindernissen in het verkeer—Fons Leroy, De organisatie van de rechtshulp in Quebec—Lieven De Wolf, De uitsluiting : gevolgen voor de arbeidsovereenkomst - onderzoek van de rechtsleer—Hilde Laga, Rechtsvorderingen van de persoonlijke schuldeisers bij frauduleuze inbreng van hun schuldenaars in een vennootschap—Kristine De Proost, Artikel 8 van het Wetboek der Successierechten. Het levensverzekeringskontraat : beding ten behoeve van een derde.

Volg. XV 1978/79, nr. 3.

Johan Vanmuysen, Inleiding—Marc Ecker, Fernand Keuleneer en Paul Verdin, Vakorganisaties en politieke besluitvorming in het Belgisch constitutioneel bestel—Guido Henkens en Tom Heyman, De structuur van de vakorganisaties in België—Werner F. Bauwens en Marnix Van Herzele, Structuur en impact van de internationale vakorganisaties—Danny Pieters, Vakorganisatie en expressievrijheid—Baudouin Moerman, Inhoudstafel : I tot XV, 1964-1978.

**Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht**

hg. 34, jan-febr-maart-april, nrs. 1 en 2.  
G. Schiepers, Enkele aspecten van de problemen i.v.m. het toezicht op de universitaire instellingen—Meers Hilde en Roosen Steven, Privacy en Rijkswacht—Kronieken—Rechtspraak.

**Inter Universitair Studententijdschrift**

1979, nr. 1.  
Editoriaal—Ten geleide—Geografische beperkingen aan de gelding van de strafwet—Recht en maatschappij—Rechtuit—Forum—Rechtsvragen—Gelezen—Recht uit de campus.

1979, nr. 2.

Parlementaire onschendbaarheid—enkele praktische bedenkingen—De secundaire markt inzake Euro-obligaties—Recht en maatschappij—Rechtuit—Forum—Rechtsvragen—Gelezen.

**Info-Jura**

hg. 6, jan. 1979, nr. 1.  
Rechtspraak—Rechtsleer.

**Tijdschrift voor Gemeenterecht**

hg. 31, januari 1979.  
Rechtspraak.

hg. 31, februari 1979.

Rechtspraak.

**Belgische Rechtspraak in Handelszaken**

hg. 12, febr. 1979, nr. 2.  
1e deel : algemeenheden—2de deel : Faillissement en akkoord—3de deel : mededinging en handelspraktijken.

hg. 12, maart 1979, nr. 3.

1e deel : algemeenheden—2de deel : faillissement en akkoord—3de deel : handelspraktijken en mededinging—4de deel : vennootschappen—5de deel.

**Tijdschrift van de Vrederechters**

hg. 88, januari 1979 nr. 1.  
Rechtspraak.

hg. 88, februari 1979, nr. 2

Rechtspraak.

**Tijdschrift voor Sociaal Recht**

1978, nr. 7.

E. Keereman, Het voortbestaan van de arbeidsovereenkomst in geval van bedrijfsoverdracht—A.M. Caeyers-De Hondt, Wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten—Rechtspraak.

**Case Summary**

1 maart 1979 : rechtspraak.  
15 maart 1979 : rechtspraak.  
1 april 1979 : rechtspraak.

**Limburgs Rechtsleven**

hg. 5, 1979, nr. 1.

Bevoegdheid en rechtspleging inzake betwistingen betreffende het bewakingsrecht, het bezoekrecht en het onderhoudsgeld voor minderjarige kinderen—Burgerlijk recht—Handelsrecht—Sociaal recht—Strafrecht—Schade en schadeloosstelling.

**De Verzekeringswereld**

hg. 17, februari 1979.

A.G. Mertens, 1979 : Jaar van het kind—J. Vandeursen, Rechtspraak : Motorrijtuigenverzekering. Tegenstelbaarheid der schorsing in geval van wanbetaling der premie—G. Madou, Naar een beter begrip van het winststelsel inzake de levensverzekeringen—A.G. Mertens, Het element «plotseling» in het arbeidsongevallenrecht—E. Jaeken-G. Putteman, Kan de werkgever de voor zijn werknemer betaalde geldboete terugvorderen ?

hg. 17, maart 1979.

J. Sellicaerts, Kantoorautomatisering—A.G. Mertens, De gesubsidieerde sportverzekering—H. Cousy, Produktaansprakelijkheid—Een «rechtspolitieke» of «juridisch-economische» benadering—P. Fierens, Distributie van de verzekering—H. De Graef, De Verzekeringsmarkt in België. De Belgische ondernemingen versterken hun aandeel—A.G. Mertens, Winkelagentjes—H. Van Loon, Voor diegenen die er toch wel aan geloven—M. Vandeur, Voertuig niet voorzien van een geldig schouwingsbewijs.

**De Gemeente**

hg. 54, januari 1979, nr. 1.

J.-M. Leboutte, De nieuwe reglementering inzake de gemeentelijke opdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten—Chris Willems, Getuigenis over de organisatie-ontwikkeling van de stadsadministratie en de technische diensten van Aalst—J.-M. Leboutte, De inrichting van woonerven.

hg. 54, febr. 1979, nr. 2.

G. Blanquart en R. Vekeman, Politieverordening inzake beveiliging tegen brand in gebouwen, lokalen en plaatsen die voor het publiek toegankelijk zijn.

**Tijdschrift voor Agrarisch Recht**

hg. 2, 1979, nr. 1.

Roger De Meyer, L'Héritage des biens ruraux—Philippe Vanavermaete, Juridische gevolgen van de prijsvorming van landbouwgronden—Eva Basile, L'expérience juridique italienne en matière de bail à la lumière du IXe congrès Européen de droit rural de Valence—Rechtspraak—Boekbespreking—Mededelingen.